

અનુક્રમણિકા

નંબર	વિષય	પેજ નંબર
1.	સકીફા.....	5
2.	અબૂ બક્ર - પહેલા ખલીફા.....	12
3.	ઉમર - બીજા ખલીફા.....	18
4.	ઉસ્માન - ત્રીજા ખલીફા.....	25
5.	મૌલા અલી (અ.)ની ખિલાફત.....	32
6.	જંગે જમલ.....	37
7.	જંગે સિફ્દીન.....	43
8.	જંગે નહવાન.....	50
9.	કરબલા - ભાગ 1.....	55
10.	કરબલા - ભાગ 2.....	60
11.	કરબલા - ભાગ 3.....	63
12.	કરબલા - ભાગ 4.....	69
13.	કરબલા - ભાગ 5.....	75

14.	કરબલા - ભાગ 6.....	79
15.	કરબલા - ભાગ 7.....	83
16.	કરબલા - ભાગ 8.....	87
17.	કરબલા - ભાગ 9.....	94
18.	યઝીદનો દરબાર - ભાગ 1.....	102
19.	યઝીદનો દરબાર - ભાગ 2.....	114
20.	અહલેહરમની શામથી વિદાય.....	122
21.	હઝરત લૂત (અ.)	131
22.	રસના લોકો.....	139

સબક 1 : સકીફા

જ્યારે મૌલા અલી (અ.) રસૂલલ્લાહ (સ.)ની તદ્દફીનમાં વ્યસ્ત હતા ત્યારે મક્કાના મુહાજિરીન અને મદીનાના અન્સારે કોઈ પણ સમય ગુમાવ્યા વગર ખિલાફત માટે ઝઘડો કરવાનું શરૂ કરી દીધું. તેઓ સકીફા બની સા'દા નામની એક જગ્યાએ ભેગા થયા અને આપસમાં વિવાદ કરવા લાગ્યા કે ખલીફા મુહાજિરીનમાંથી હોવો જોઈએ કે અન્સારમાંથી હોવો જોઈએ.

તેમનું આ કૃત્ય આશ્ચર્ય પમાડે તેવું છે કારણ કે બે મહિના પહેલાં જ રસૂલલ્લાહ (સ.) એ જાહેરમાં મૌલા અલી (અ.)ને પોતાના જાનશીન હોવાનું એલાન કરી દીધું હતું. સત્તાની ભૂખમાં આ કહેવાતા મુસલમાનો એ વાત પણ ભૂલી ચૂક્યા હતા કે હજુ તો રસૂલલ્લાહ (સ.)ની તકફીન અને તદ્દફીન પણ બાકી છે.

મુહાજિરીન કહેતા હતા કે ખલીફા અમારામાંથી હોવો જોઈએ કારણ કે અમે વધારે લાંબા સમયથી મુસલમાન છીએ અને અમે મક્કામાં પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મદદ કરી હતી જ્યારે કે તેઓના સાથીઓ ખૂબ જ ઓછા હતા. તેમણે એવો પણ દાવો કર્યો કે અમે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કબીલાના છીએ અને ખૂબ જ વિકટ પરિસ્થિતિમાં મક્કામાં

અમારાં ઘરબાર છોડીને મદીનામાં હિજરત કરીને આવ્યા છીએ. આવું કરવામાં અમે અમારી માલમિલકતની પણ કુરબાની આપી દીધી છે.

અન્સાર કહેતા હતા કે ખલીફા અમારામાંથી હોવા જોઈએ એટલા માટે કે અમે મદીનામાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ને શરણ આપ્યું જ્યારે કે મક્કાવાસીઓ તેમને મક્કામાં રહેવા દેવા નહોતા માગતા. જ્યારે જરૂર પડી ત્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અમે સુરક્ષા પણ પૂરી પાડી છે અને અનેક જંગોમાં શક્તિશાળી દુશ્મનોની સામે લડ્યા છીએ. અન્સારે મુહાજિરીનને યાદ અપાવ્યું કે કેવી રીતે તેર વર્ષ સુધી રિસાલતનું કાર્ય કર્યું પછી પણ મક્કામાં ગણતરીના જ લોકો મુસલમાન થયા હતા. અન્સાર કહેતા હતા કે ઈસ્લામને શક્તિ અને મજબૂતાઈ તો અમે અપાવી છે.

લોકો લગભગ એ વાત ઉપર રાજી થઈ ચૂક્યા હતા કે ખલીફા અન્સારમાંથી હોવો જોઈએ એવામાં ઉમર ઈબ્ને ખત્તાબ અને અબૂ બક્ર ઈબ્ને કહાફા સકીફામાં પહોંચી ગયા. અન્સારે સા'દ ઈબ્ને ઉબાદાને ખલીફા તરીકે પસંદ કરી લીધા હતા. ઉમરને આ વાત પસંદ ન આવી કારણ કે ખલીફા કોણ બનશે એ તો તેમણે પહેલાંથી જ નક્કી કરી લીધું હતું. તે ઈચ્છતા હતા કે ખલીફા તો મુહાજિરીનમાંથી જ બને. તેમણે અબૂ બક્રને આગ્રહ કર્યો કે તમે ખુત્બો આપીને લોકોનો મત મુહાજિરીનના પક્ષમાં કરી લો.

અબૂ બક્ર ઊભા થયા અને કહેવા લાગ્યા કે અરબ લોકો એવા ખલીફાને નહીં સ્વીકારે કે જે કુરેશમાંથી ન હોય, કારણ કે કુરેશ રસૂલલ્લાહ (સ.)નો કબીલો છે. સાથે સાથે અબૂ બક્રએ અન્સારની પ્રશંસા પણ કરી નાખી કે જેથી વિવાદ વધી ન જાય અને લોકો શાંત રહે, પરંતુ અન્સાર અબૂ બક્રની ચાલાકીને સમજી ગયા હતા. લોકો થોડા યુપ થયા એવામાં અબૂ બક્રને એવી જગ્યાએથી મદદ મળી ગઈ કે જ્યાંથી મદદ મળવાની તેમને આશા જ ન હતી.

અન્સારના બે મુખ્ય કબીલાઓ ‘ઔસ’ અને ‘ખઝરજ’ હતા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઘણા સમય પહેલાં તેમની દુશ્મનાવટને દૂર કરીને તેમની અંદર એકતા કરાવી દીધી હતી, પરંતુ હવે તેમની દુશ્મનાવટ પાછી જાહેર થવા લાગી.

સા’દ ઈબ્ને ઉબાદા કે જેઓ ખઝરજના સરદાર હતા, તેમની ખલીફા તરીકે પસંદગી ન થાય તે માટે ઔસ કબીલાનો બશીર ઈબ્ને સા’દ ઓચિંતો આગળ આવ્યો અને અબૂ બક્રની બૈઅત કરી લીધી. તેની પાછળ ઔસના બીજા ત્રણ લોકોએ પણ અબૂ બક્રની બૈઅત કરી લીધી. અચાનક જ પરિસ્થિતિએ પલટો ખાધો અને હવે મુહાજિરીન શક્તિશાળી દેખાતા હતા.

ખઝરજના લોકોએ તથા મૌલા અલી (અ.)ના કેટલાક શીઆઓએ વાંધો ઉઠાવ્યો તેમ છતાં અબૂ બક્રની ખલીફા તરીકે પસંદગી કરી દેવામાં આવી. તેમનો આવો વર્તાવ કેવો વિચિત્ર હતો ! કેટલાકે સત્તાની ભૂખમાં પોતાનો દીન વેચી દીધો તો કેટલાકે પ્રતિસ્પર્ધા કબીલાની દુશ્મનાવટમાં પોતાનો દીન વેચી દીધો. બીજા બધા લોકોએ અબોધ પશુઓની જેમ તેમનું અનુસરણ કર્યું, કારણ કે તેઓ એટલા બધા અશક્ત અને બેદરકાર હતા કે તેમણે વાંધો ઉઠાવ્યો જ નહીં. થોડા ઘણા એવા હતા કે જેમણે મૌલા અલી (અ.)ના હકની વાત કરી પણ તેમની અવગણના કરવામાં આવી અને તેમની સંખ્યા ખૂબ જ ઓછી હતી.

બની હાશિમના લોકો અને કેટલાક વફાદાર લોકો રસૂલલ્લાહ (સ.)ની તકફીન અને તદફીનમાં વ્યસ્ત હતા એટલે તેમણે દુન્યવી મામલાઓ તરફ ધ્યાન આપ્યું જ નહીં. જ્યારે તેમણે જાણ્યું કે સકીફામાં શું બન્યું હતું ત્યાં સુધીમાં તો ઘણું મોડું થઈ ચૂક્યું હતું.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ગદીરે ખુમમાં મૌલા અલી (અ.)ને પોતાના જાનશીન અને ખલીફા તરીકે ઓળખાવી દીધા હતા. જ્યારે મૌલા અલી (અ.) લોકોને તેમની આ વાતની યાદ અપાવવા આવ્યા તો લોકોએ વાત સાંભળી નહીં અને તેમને ઘેર પાછા ચાલ્યા જવાની ફરજ પડી. પાછળથી અબૂ બક્રએ ઉમરને હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ના ઘેર

મોકલ્યા કે જ્યાં મૌલા અલી (અ.) અને રસૂલલ્લાહ (અ.)ના કેટલાક વફાદાર સાથીઓ એકઠા થયા હતા. ઉમરને હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો કે મૌલા અલી (અ.)ને બૈઅત માટે અબૂ બક્કની પાસે લઈ આવે. જ્યારે મૌલા અલી (અ.)એ આવું કરવાનો ઈન્કાર કરી દીધો તો ઉમરે ધમકી આપી કે હું તમારા ઘરને બાળી નાખીશ. મૌલા અલી (અ.), અબ્બાસ તથા ઝુબૈરની સાથે બહાર આવ્યા. દરવાજાની અંદરથી હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ના રુદનનો અવાજ આવી રહ્યો હતો.

હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) ફરમાવી રહ્યાં હતાં કે, “અય બાબા ! તમારી વફાતના કેટલા ઓછા સમય પછી અમારા માથે ખત્તાબના બેટા તથા અબૂ કહાફાના બેટાના કારણે મુસીબતો વરસી રહી છે ? કેટલા ઓછા સમયમાં તેમણે ગદીરે ખુમનો તમારો પયગામ ભૂલાવી દીધો છે અને તમારી એ વાત પણ ભૂલાવી દીધી છે કે તમારા માટે અલી એવા છે જેવા કે મૂસા માટે હાફન હતા..”

આવા હૃદયદ્રાવક શબ્દો સાંભળીને ઉમરના સાથીઓ પોતાના દિલ ઉપર કાબૂ રાખી ન શક્યા અને તેઓ રડતા રડતા પાછા ચાલ્યા ગયા, પરંતુ ઉમરે આગ્રહ કર્યો કે મૌલા અલી (અ.)ને બળજબરીથી રસ્સીમાં બાંધીને મસ્જિદ સુધી લઈ જવામાં આવે.

હવે મુસલમાનોને એક નવું જ દ્રશ્ય દેખાયું કે જેઓ બદ્, ઓહદ, ખંદક, ખૈબર અને હુનૈનમાં ફત્હ અપાવનાર બહાદુર હતા તેમને એક કાયર માણસ બાંધીને લઈ જઈ રહ્યો હતો. એ કાયર માણસ કે જે ઓહદના મેદાનમાંથી એવા સમયે નાસી છૂટ્યો હતો કે જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) જન્મી હતા.

આ મૌલા અલી (અ.)ના સબ્રનો એક પુરાવો હતો કે તેમણે ઈસ્લામની એકતા ખાતર બળજબરીથી પોતાનો હક પ્રાપ્ત કર્યો નહીં. મૌલા અલી (અ.)ને ખબર હતી કે લડાઈ કરવાથી કોઈ પણ ફાયદો થશે નહીં અને એવો ફિત્નો ઊભો થશે કે મુસલમાનો બરબાદ થઈ જશે.

જ્યારે મૌલા અલી (અ.)ને અબૂ બક્રની સામે લાવવામાં આવ્યા તો ઉમરે આગ્રહ કર્યો કે જો તેઓ બૈઅત ન કરે તો તેમને કતલ કરી દેવામાં આવે. મૌલા અલી (અ.)એ તેને જવાબ આપ્યો કે, “શું તમે એવા માણસને કતલ કરશો કે જે અલ્લાહનો બંદો છે અને તેના રસૂલનો ભાઈ છે ?”

ઉમર તે પછી અબૂ બક્ર તરફ વળ્યા. અબૂ બક્ર તે સમય સુધી ચુપ હતા. તેમણે અબૂ બક્રને કહ્યું કે, “તમે જ કોઈ ફેસલો કરો”, પરંતુ અબૂ બક્રએ કહ્યું કે, “જ્યાં સુધી હઝરત

બીબી ફાતેમા (અ.) જીવે છે ત્યાં સુધી હું તેમના શોહરને મારી બૈઅત કરવાની ફરજ નહીં પાડું.”

જ્યારે મૌલા અલી (અ.)ને છોડી દેવામાં આવ્યા તો તેઓ સીધા જ રસૂલલ્લાહ (સ.) ની કબ્ર મુબારક ઉપર ગયા. મૌલા અલી (અ.) ત્યાં ઊભા રહીને વિચારવા લાગ્યા કે મારા ભાઈની વફાત પછી તરત જ મારા પ્રત્યેનું લોકોનું વલણ કેવી રીતે બદલાઈ ગયું છે.

બોધપાઠ :

શું આપણે પણ જ્યારે આપણા ઈમામ (અ.) ઝુલૂર ફરમાવશે ત્યારે સકીફાના લોકોની જેમ જ ફરી જઈશું કે પછી આપણે તેમને સાથ આપીશું ? શું આપણે ખરેખર ઈમામ (અ.)ના સાચા અનુયાયી છીએ ?

આપણને ખૂબ જ તકલીફ પડે તો પણ આપણી ફરજ એ છે કે આપણે સબ્રથી કામ લઈએ.

આ સિવાય પણ અન્ય બોધપાઠ આ કિસ્સામાં તમને દેખાતા હોય તે લખો.

સબક 2 : અબૂ બક્ર - પહેલા ખલીફા

જે દિવસે સકીફામાં લોકોએ તેમની બૈઅત કરી લીધી તે દિવસે અબૂ બક્ર મસ્જિદુન્નબવીમાં આવીને મિમ્બર ઉપર બેઠા. તેમની બૈઅત કરવા માટે ઘણા બધા લોકો ભેગા થઈ ચૂક્યા હતા. ઉમર પાસે ઊભા હતા, તેઓ પૂરી રીતે તૈયાર હતા કે જ્યારે પણ કોઈ મૌલા અલી (અ.)નો શીઆ વાંધો ઉઠાવે તો તેનો સામનો કરે.

અબૂ બક્રએ તે પછી લોકોને પહેલી વાર સંબોધ્યા. તેઓ કહી રહ્યા હતા કે, “મને ગમતું નથી તેમ છતાંય મને આવા સત્તાના સ્થાને બેસાડી દેવામાં આવ્યો છે. અલ્લાહની કસમ ! જો તમે આ જગ્યા મારા બદલે સંભાળી લીધી હોત તો હું વધારે ખુશ થાત, જો તમે એવી અપેક્ષા રાખતા હો કે મારું વર્તન રસૂલલ્લાહ (સ.)ના વર્તન જેવું હશે તો હું એમ કરી શકવાનો નથી. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અલ્લાહે ખતાથી મહકૂઝ અને માઅસૂમ રાખ્યા હતા, જ્યારે કે હું તો એક સામાન્ય માણસ છું કે જે તમારા કરતાં વધારે સારો નથી. જો તમે જુઓ કે હું સીધો ચાલી રહ્યો છું તો તમે મારી વાતને માનજો અને જો તમે જુઓ કે હું ગુમરાહ થઈ રહ્યો છું તો તમે મારી હિદાયત કરજો. મારી અંદર એક શયતાન છે કે જે ક્યારેક ક્યારેક મારા ઉપર કબજો કરી લે છે અને જ્યારે તમે જુઓ કે હું ગુસ્સામાં છું તો તમે મારાથી દૂર થઈ જજો, કારણ કે તે સમયે હું કોઈની પણ વાત

સાંભળતો નથી.” મુસલમાનોના ખલીફા તરફથી આવી વાતો સાંભળવા મળે તો કેવું વિચિત્ર લાગે ! તેમણે એ વાતનો પણ સ્વીકાર કરી લીધો હતો કે ખિલાફત માટે તેઓ લાયકાત ધરાવનાર નથી. તેમણે ચેતવાણી પણ આપી દીધી કે હું ભૂલો કરવાનો છું. તેઓ સારી રીતે જાણતા હતા કે મઝહબી મામલાઓમાં તેમનું ઈલ્મ ખૂબ જ ઓછું છે એટલે તેમણે જે ભૂલો તેઓ ભવિષ્યમાં કરવાના હતા તેની સામે પોતાની અંદરના શયતાનની આડ લઈ લીધી. આ એવો ખુત્બો હતો કે જે મુસલમાનોનો વિશ્વાસ જીતી શક્યો નહીં તેમ છતાં આશ્ચર્યની વાત એ છે કે મુસલમાનોએ આવા શબ્દોને કેવી રીતે ચલાવી લીધા !

ઉમર અને અબૂ બક્ર ખિલાફત ઉપર કબજો કરવામાં એટલા બધા વ્યસ્ત હતા કે બન્નેમાંથી કોઈ પણ રસૂલુલ્લાહ (સ.)ના જનાઝામાં હાજર ન હતા, જો કે હવે અબૂ બક્ર ખલીફા બની ચૂક્યા હતા તેમ છતાંય તેમની પસંદગી સર્વસંમતિ (ઈજ્મા) ઉપર આધારિત ન હતી. બની હાશિમના લોકો અને ઝુબૈર, મિકદાદ, સલમાન, અબૂ ઝર, અમ્માર, બર્કા ઈબ્ને અઝહબ, ખાલિદ ઈબ્ને સઈદ, અબૂ અય્યૂબ અન્સારી, ખુઝૈમા ઈબ્ને સાબિત અને બીજા ઘણા બધા પરહેઝગાર લોકોએ અબૂ બક્રને ખલીફા માનવાનો ઈન્કાર કરી દીધો હતો. તેઓ માનતા હતા કે ખિલાફત તો મૌલા અલી (અ.) નો જ હક છે.

સવાલ : જો આપણી સાથે કોઈ અન્યાય કરે તો આપણે કેવી રીતે વર્તીશું ? શું આપણે ઈસ્લામ ખાતર અને આપસની એકતા ખાતર સબ્ર કરી શકીશું ?

જ્યારે મૌલા અલી (અ.) પાસેથી ખિલાફતને છીનવી લેવામાં આવી તો તેમને સ્વાભાવિક રીતે દુઃખ પહોંચ્યું, પરંતુ મૌલા અલી (અ.) ઈસ્લામ ખાતર સબ્ર કરતા રહ્યા અને કુરઆને મજીદને તેની તન્જીલના આધારે સંકલિત કરવામાં વ્યસ્ત થઈ ગયા.

ચૂંટણીના સમયે અબૂ બક્ર ૬૦ વર્ષના હતા. તેઓ અબૂ કહાફાના દીકરા હતા. તેમનાં અસલ નામ અબ્દુલ કા'બા અને અતીક હતાં. તેઓ ઈસ્લામ લાવનારાઓમાં સૌથી પહેલા લોકોમાંથી હતા. જ્યારે તેઓ મુસલમાન થયા ત્યારે તેમની ઉંમર ૩૮ વર્ષની હતી. તે સમયે તેમને અબ્દુલ્લાહ નામ આપવામાં આવ્યું. જ્યારે તેમની દીકરી આયશાના નિકાહ રસૂલુલ્લાહ (સ.) સાથે થયા તો તેમની દીકરીના કારણે તેમનું નામ અબૂ બક્ર પડ્યું.

અબૂ બક્ર કાપડની તિજરત કરતા હતા અને તેઓ શજરાઓનું ઈલ્મ પણ ધરાવતા હતા એટલે કે તેમને અરબ લોકોના શજરાઓની, ખાસ કરીને કુરેશના શજરાની જાણકારી હતી. ચૂંટણી પછી ઉમરે તેમને બજારમાં પોતાની દુકાન ખોલવા જતાં જોયા એટલે

કહ્યું કે, “શું તમે મુસલમાનોના ખલીફા બની ગયા છતાંય તિજરત કરશો ?”

અબૂ બક્રએ પૂછ્યું કે, “મારા પરિવારનું ભરણપોષણ હું કેવી રીતે કરીશ ?”

એટલું સાંભળીને ઉમર તેમને અબૂ ઉબૈદા પાસે લઈ ગયા કે જે બૈતુલ માલના ખજાનચી હતા. અબૂ ઉબૈદાએ તેમના માટે વર્ષનો છ હજાર દિરહમનો પગાર નક્કી કરી દીધો. આ પગાર તેમના ઘરખર્ચની સરખામણીમાં ખૂબ જ વધારે હતો.

ખલીફા તરીકે જે સૌ પ્રથમ કાર્યો અબૂ બક્રએ કર્યા તેમાંથી એક એ હતું કે તેમણે ફટકની જમીન હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) પાસેથી છીનવી લીધી કે જેના કારણે હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) તેમના ઉપર એટલાં બધાં નારાજ થયાં કે તેમને ક્યારેય પણ માફ કર્યા નહીં. હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)એ એવી વસિયત કરી કે મારા જનાઝામાં અબૂ બક્ર અને ઉમર ન આવવા જોઈએ.

અબૂ બક્ર રસૂલુલ્લાહ (સ.)ના જાનશીન ક્યારેય પણ ન હતા એટલે અરબસ્તાનના ઘણા બધા કબીલાઓએ તેમને ઝકાત ચૂકવવાની બંધ કરી દીધી. અબૂ બક્રએ અરબ કબીલાઓના આ બળવાને રોકવા માટે બળપ્રયોગ કર્યો. તેમણે જુદા જુદા સરદારો

હેઠળ મુસલમાનોના લશ્કરને તૈયાર કર્યું અને તે લશ્કરને બધા કબીલાઓ ઉપર હુમલો કરવા મોકલી દીધું.

તે બધા કબીલાઓમાં જઈને લશ્કરના સરદારોને અઝાન આપવાનો હુકમ હતો. જો લોકો અઝાન સાંભળીને આવી જાય તો તેમને તોબા કરવાનું અને ખલીફાની બૈઅત કરવાનું કહેવામાં આવતું અને જો તેઓ ન આવે તો તેમના ઉપર હુમલા કરવામાં આવતા અને તેમની સ્ત્રીઓ તથા બાળકોને કેદી બનાવી લેવામાં આવતાં. આવી રીતે લશ્કર લઈને ઘણા બધા સરદારો મદીનાથી નીકળી પડ્યા.

લશ્કરની સૌથી મોટી ટુકડીનો સરદાર ખૂબ જ લડાકું સ્વભાવ ધરાવતો ખાલિદ ઇબ્ને વલીદ હતો. આ એ જ માણસ હતો કે જેણે ઓહદના જંગમાં મુસલમાનોને હરાવ્યા હતા.

તે પાછળથી મુસલમાન થઈ ગયો હતો તેમ છતાંય તે ખૂબ જ જાલિમ યોધો હતો અને તેની અંદર ઈમાન નામની કોઈ વસ્તુ જ ન હતી. તેને તુલૈહા તરફ મોકલવામાં આવ્યો હતો કે જે પૂર્વોત્તરમાં એક રસૂલ હોવાનો ખોટો દાવો કરી રહ્યો હતો. તુલૈહા નાસી છૂટ્યો અને તેના કબીલા બની હવાઝને આત્મસમર્પણ કરી દીધું. તેના પછી ખાલિદ

ઇબ્ને વલીદનું કામ પૂરું થઈ ચૂક્યું હતું અને તેના લશ્કરવાળાઓએ તેને મદીના પાછા ફરવાની સલાહ આપી.

પરંતુ ખાલિદ ઇબ્ને વલીદ જંગ કરવાથી રોકાયો નહીં અને દક્ષિણ દિશામાં ‘બની યર્બ’ નામના કબીલા સુધી પહોંચી ગયો. આ કબીલાના સરદાર માલિક ઇબ્ને નુવૈરા હતા. તેઓ ખૂબ જ શરીફ ખાનદાનના હતા અને પોતાની સખાવત, ઘોડેસવારી તથા શાયરી માટે જાણીતા હતા. તેમનાં એક ખૂબસૂરત ઝૌજ હતાં કે જેમનું નામ ‘લૈલા’ હતું. જ્યારે માલિકે જાણ્યું કે ખાલિદ ૪૫૦૦નું લશ્કર લઈને આવી રહ્યો છે તો તેમને ખબર પડી ગઈ કે લડાઈ કરવાથી કોઈ ફાયદો નથી. જ્યારે અઝાન આપવામાં આવી તો તેઓ પોતાના કબીલાવાસીઓ સાથે લશ્કર સામે હાજર થઈ ગયા.

ખાલિદે તેમનું આત્મસમર્પણ સ્વીકાર્યું નહીં અને બેદરદીની સાથે માલિકને કતલ કરી દીધા અને તે જ રાત્રે તેમની ઝૌજની સાથે ઝિનાકારી કરી. તેણે બેવાની સાથે નિકાલ કરતાં પહેલાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બતાવેલી ઈદતનું પાલન પણ ન કર્યું. તેના પોતાના જ લશ્કરના લોકોએ ખાલિદ વિરુદ્ધ સાક્ષી આપી અને તેના ઉપર ખલીફાની સામે તેના અધમ કૃત્યના કારણે મુકદ્દમો લડવામાં આવ્યો. તેમ છતાંય અબૂ બક્રએ તેને માફ કરી દીધો.

અબૂ બક્રની ખિલાફત એવા પ્રસંગોથી ભરેલી હતી કે જેમાં તેઓ કમજોર, અન્યાયી અને દીનના મામલાઓમાં જાહિલ સાબિત થયા. તેમનું મોત હિ.સ. ૧૩માં, ૨ વર્ષ અને ૩ મહિના ખિલાફત ઉપર રહ્યા પછી થયું.

સબક 3 : ઉમર - બીજા ખલીફા

ઉમર ઈબને ખત્તાબને અબૂ બક્રએ પોતાના પછી ખલીફા તરીકે પસંદ કરી લીધા હતા.

અબૂ બક્રના મોત પછી ઉમર ખિલાફત ઉપર આવી ગયા. લોકો સામે તેમનો પહેલો ખુત્બો આ હતો :

“યા અલ્લાહ ! હું ખૂબ જ ગુસ્સાવાળો છું એટલે મને નરમ કરી દે અને હું કમજોર છું એટલે મને શક્તિ આપ અને હું કંજૂસ છું એટલે મને સખી બનાવી દે.”

આવા શબ્દોની સાથે ઉમરે પોતાની ખિલાફતને શરૂ કરી કે જે દસ વર્ષ અને છ મહિના સુધી ચાલી.

ખિલાફત ઉપર આવ્યા પછી એક જ વર્ષની અંદર ઉમરે શરીઅતમાં કેટલીક બિદ્અતો શરૂ કરી દીધી. તે આ પ્રમાણે હતી :

❁ તેમણે એક નવા પ્રકારની નમાઝ શરૂ કરી કે જેને ‘તરાવીહ’ કહેવામાં આવતી હતી. તેને માહે રમઝાનમાં પઢવામાં આવતી હતી. આજે પણ આ નમાઝ સુન્ની મઝહબના લોકોમાં પઢાય છે. તેમાં દરેક રકાતમાં કુરઆને મજીદનો એક મોટો ભાગ પઢવામાં આવે છે.

❁ તેમણે ફત્વો આપ્યો કે ઉમરાએ તમત્તો (હજ્જે અસ્ગર) અને ટૂંકી મુદતના નિકાહ (મુતાઅ) આજના દિવસ પછી હરામ થઈ ચૂક્યા છે.

❁ તેમણે નમાઝે મય્યતમાં પાંચ તક્બીરોને ઓછી કરીને ચાર તક્બીરો કરી દીધી.

ઉમરને આવી બિદ્અતો શરૂ કરવાનો અધિકાર ન હતો કારણ કે રસૂલલ્લાહ (સ.) ફરમાવીને ગયા હતા કે, “કયામતના દિવસ સુધી જે વસ્તુને મેં હલાલ બતાવી છે તે હલાલ રહેશે અને જે વસ્તુને મેં હરામ બતાવી છે તે હરામ રહેશે.”

એક વખતે ઉમર મિમ્બર ઉપરથી ખુત્બો આપી રહ્યા હતા તે સમયે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.), કે જેઓ તે સમયે ખૂબ જ નાની ઉંમરના હતા, ત્યાં ઊભા થયા અને ફરમાવ્યું કે, “મારા બાબાના મિમ્બર ઉપરથી ઊતરી જવ.”

ઉમરે સ્વીકાર કર્યો કે, “ખરેખર આ તમારા જ બાબાનો મિમ્બર છે, મારા બાબાનો નથી, પરંતુ તમને આવું કહેવાનું કોણે શિખવાડ્યું ?”

મૌલા અલી (અ.) ત્યાં જ હતા. તેઓ ઊભા થયા અને ફરમાવ્યું કે, “અલ્લાહની કસમ! કોઈએ પણ તેમને આવું કહેવાનું શિખવાડ્યું નથી.”

ઉમરની ખિલાફતના સમયે મુસલમાનોના રાજ્યનો ખૂબ જ વિસ્તાર થયો અને ઘણા બધા દેશોને જીતી લેવામાં આવ્યા, જેમાં સીર્યા, જોર્ડન, જેરુસલેમ, મિસ્ર અને ફારસ દેશનો પણ સમાવેશ થાય છે.

ઉમરે આ બધા નવા પ્રદેશોમાં લાયકાત ન ધરાવતા ગવર્નરોને બેસાડી દીધા. ખાસ કરીને મુઆવિયાને શામની સત્તા આપવામાં ઉમરનો મોટો ફાળો હતો.

ઉમરે સૌ પ્રથમ મુઆવિયાના ભાઈ યઝીદને સત્તા આપી. આવી રીતે કરબલામાં મુઆવિયાના દીકરા યઝીદે ઈમામ હુસૈન (અ.)ના સાથીઓને શહીદ કર્યા તેનો પાયો ઉમરની જ ખિલાફતમાં નાખી દેવામાં આવ્યો હતો.

ઉમરને કુરઆને મજીદનું ઈલ્મ ખૂબ જ ઓછું હતું. તે રાત્રે મદીનાનો પહેરો ભરવા માટે હાથમાં ચાબુક લઈને નીકળી પડતા હતા. એક રાત્રે તે એવા ઘર પાસેથી પસાર થયા કે જેમાંથી ગાયનનો અવાજ આવતો હતો. તેઓ પછવાડેની દીવાલ કૂદીને અંદર દાખલ થયા અને તેમણે જોયું કે એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી શરાબ પી રહ્યાં છે. તેઓ ગુસ્સામાં કહેવા લાગ્યા કે, “અય અલ્લાહના દુશ્મનો ! શું તમે એમ સમજતા હતા કે તમારા ગુનાની કોઈને ખબર નહીં પડે ?”

પેલા માણસે જવાબ આપ્યો કે, “અય ઉમર ! જો મેં ફક્ત એક જ ગુનો કર્યો હોય તો તમે કુરઆને મજીદ પ્રમાણે ત્રણ હરામ કાર્યો કર્યા છે.”

ઉમરને વિશ્વાસ ન થયો અને પેલા માણસને કહ્યું કે, “જો તમે સાચા હો તો તમારા સત્યને પુરવાર કરી બતાઓ.”

પેલા માણસે ત્રણ આયતો પઢી :

પારા-૨૬, સૂરએ હોજોરાત, સૂરા-૪૮, આયત-૧૨ (અંશ)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا

تَجَسَّسُوا... ﴿٤٧﴾

(અય ઈમાન લાવનારાઓ ! વધારે પડતી શંકાથી દૂર રહો કારણ કે કેટલીક શંકાઓ

કરવી ગુના છે અને તમારામાંથી કેટલાક કેટલાકની જાસૂસી ન કરે...)

પારા-૨, સૂરએ બકરા, સૂરા-૨, આયત-૧૮૮ (અંશ)

...وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ

وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا... ﴿١٨٩﴾

(...અને નેકી એમાં નથી કે તમે ઘરોમાં પછવાડેથી આવો, પરંતુ નેકી તેની છે કે જેણે

તકવો કર્યો અને ઘરોમાં દરવાજેથી આવો...)

પારા-૧૮, સૂરએ નૂર, સૂરા-૨૪, આયત-૨૭ (અંશ)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا

تُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا... ﴿٢٢﴾

(અય ઈમાન લાવનારાઓ ! એવા ઘરમાં કે જે તમારું પોતાનું ન હોય તેમાં દાખલ ન થાઓ જ્યાં સુધી ઘરવાળાઓની રજા ન લઈ લો અને તેમના ઉપર સલામ ન કરી દો...)

આટલું સાંભળીને ઉમર પોતાની જિહાલતના કારણે શરમાઈ ગયા અને ઘરમાં રજા વગર દાખલ થવા બદલ માફી માગી. તે માણસે વાયદો કર્યો કે હવે પછી હું શરાબને હાથ નહીં લગાવું એટલે ઉમર ત્યાંથી નીકળી ગયા. આવા ઘણા પ્રસંગો બન્યા કે જેમાં ઉમર કુરઆને મજીદની આયતો ન આવડતી હોવાના કારણે શરમિંદા થઈ જતા. તેમ છતાંય તેઓ પોતાને મુસલમાનોના ખલીફા બનવા માટે લાયક સમજતા હતા.

તારીખે આવા ઘણા પ્રસંગોની નોંધણી કરી છે કે જેમાં ઉમરે ઉતાવળા અને ભૂલભર્યા નિર્ણયો લીધા અને પાછળથી મૌલા અલી (અ.)ની હાજરીના કારણે અને તેમના હસ્તક્ષેપથી તેમને સુધારી દેવામાં આવ્યા.

એક વાર એક પાગલ સ્ત્રી ઉપર ઝિનાકારીનો ઈલ્ઝામ સાચો સાબિત થઈ ગયો એટલે ઉમરે હુકમ કર્યો કે તેને કોરડા લગાવવામાં આવે. જ્યારે તે સ્ત્રીને ખેંચીને કોરડા

લગાવવા માટે લઈ જવાતી હતી તો મૌલા અલી (અ.) ત્યાંથી પસાર થયા અને પૂછ્યું કે શું થઈ રહ્યું છે ? જ્યારે મૌલા અલી (અ.)ને મામલાની વિગત જણાવવામાં આવી તો તેમણે ફરમાવ્યું કે, “શું તમે નથી જાણતા કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે પાગલ માણસ સાજો ન થઈ જાય ત્યાં સુધી તેને સજા ન થવી જોઈએ ? કારણ કે પાગલ માણસ તેના કાર્યોનો જવાબદાર નથી.”

ઉમરે હુકમ કર્યો કે તે સ્ત્રીને છોડી દેવામાં આવે. આવા પ્રસંગો એટલા બધા બન્યા કે ઉમર હંમેશાં કહેતા રહેતા હતા કે, “જો અલી ન હોત તો ઉમર હલાક થઈ જત.”

ઉમર ગેરઅરબ લોકોને મદીનામાં દાખલ થવા નહોતા દેતા, પરંતુ પોતાનો મિત્ર મુગીરા ઈબ્ને શોઅબા કે જે કૂફાનો ગવર્નર હતો, તેના કહેવાથી તેમણે એક માણસને મદીનામાં રહેવાની રજા આપી દીધી. તે માણસ અબૂ લુલુ હતો. તે અરબ ન હતો, પરંતુ તે એક સારો સુથાર, લુહાર અને શિલ્પી હતો.

અબૂ લુલુ ઉપર મદીનામાં રહેવાનો ખૂબ જ ભારે કર લાદી દેવામાં આવ્યો હતો. તેણે ઉમરને શિકાયત કરી કે કર ખૂબ જ ભારે છે અને મને પોસાતો નથી. ઉમરે તેને કહ્યું કે કર તો વાજબી જ છે, પરંતુ તમે મને અનાજ દળવા માટે એક પવનચક્કી બનાવી

આપો. ઉમરે કરમાં રાહત ન કરી આપતાં અબૂ લુલુ ઉશ્કેરાઈ ગયો અને તેણે કહ્યું કે હું તમને એવી પવનચક્કી બનાવી આપીશ કે જેને લોકો હંમેશાં યાદ કરશે.

જે રીતે અબૂ લુલુએ આ જવાબ આપ્યો, તેનાથી ઉમરને લાગ્યું કે આ તો મને મારી નાખવાની ધમકી આપી રહ્યો છે. ઉમરનું અનુમાન સાચું નીકળ્યું.

થોડા દિવસો પછી વહેલી સવારે અબૂ લુલુએ ઉમર ઉપર હુમલો કર્યો અને બેધારવાળા ચાકૂ વડે પેટમાં ત્રણ ઘા કર્યા, તેમાંથી એક જખમ જીવલેણ સાબિત થયો અને ત્રણ દિવસ પછી ૨૬મી ઝિલ્હજના દિવસે ૬૩ વર્ષની ઉંમરે ઉમર મોતને ભેટ્યા.

સબક 4 : ઉસ્માન - ત્રીજા ખલીફા

મોતને ભેટતાં પહેલાં પહેલાં ઉમરે રસૂલુલ્લાહ (સ.)ના છ સહાબીઓને પોતાના ઉત્તરાધિકારી તરીકે પસંદ કરી લીધા કે તે બધા આપસમાં ફેંસલો કરી લે કે કોણ ખલીફા બનશે. આ છ સહાબીઓ હતા :

- ❁ અબ્દુર્રહમાન ઇબ્ને ઔફ,
- ❁ ઉસ્માન ઇબ્ને અફ્ફાન,
- ❁ અલી (અ.) ઇબ્ને અબૂ તાલિબ (અ.),
- ❁ સઅદ ઇબ્ને અબી વક્કાસ,
- ❁ ઝુબૈર ઇબ્ને અવામ અને
- ❁ તલહા ઇબ્ને ઉબૈદુલ્લાહ.

ઉમરે એવા સહાબીઓને પસંદ કર્યા હતા કે જે મૌલા અલી (અ.)ને ખલીફા બનવા માટે એકમત થવાના જ ન હતા. સાથે સાથે ઉમરે એવો નિર્દેશ પણ આપેલો કે જે પણ ખલીફા બને, જો તેનો વિરોધ આ છ લોકોમાંથી કોઈ પણ કરે તો તેને કતલ કરી દેવામાં આવે.

ઉમરના મોત પછી આ છ લોકોમાંથી બધા મળ્યા, પરંતુ સર્વાનુમતિથી કોઈને પણ ખલીફા તરીકે પસંદ કરી શક્યા નહીં. છેવટે અબ્દુર્રહમાને કહ્યું કે, “જો મને ખલીફાની પસંદગીનો અધિકાર આપવામાં આવે તો હું ખલીફા બનવાના અધિકારને છોડી દઈશ.” ઉસ્માન માની ગયા, પરંતુ મૌલા અલી (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “હું ત્યારે જ માનીશ કે જ્યારે તમે મને વાયદો કરો કે તમારી પસંદગી માણસની લાયકાતના આધારે હશે, તે ક્યા કુટુંબનો છે તેના આધારે નહીં હોય.” મૌલા અલી (અ.)એ આવું એટલા માટે ફરમાવ્યું કે ઉસ્માન, અબ્દુર્રહમાનના સાળા થતા હતા અને બન્ને મિત્રો પણ હતા. અબ્દુર્રહમાને મૌલા અલી (અ.)ની શરત માની લીધી અને તે પછી છ લોકોમાંથી દરેકને અંગત રીતે વાત કરી.

ઝુબૈર મૌલા અલી (અ.)ના પક્ષમાં હતો, તલ્હા મદીનામાં હાજર ન હતો અને સઅદએ કોની પસંદગી કરી તે વાત અનિશ્ચિત હતી. મૌલા અલી (અ.)એ પોતાને મત આપ્યો અને ઉસ્માને પોતાને મત આપ્યો એટલે વાત હવે મૌલા અલી (અ.) તથા ઉસ્માન વચ્ચે આવીને ઊભી રહી.

બીજા દિવસે લોકોથી મસ્જિદ ખીચોખીચ ભરેલી હતી, કારણ કે લોકોને જાણવું હતું કે તેમનો નવો ખલીફા કોણ છે. અબ્દુર્રહમાને અમ્મ ઈબ્ને આસ સાથે ચર્ચા કરી. અમ્મ

ઈબ્ને આસ એક ચાલાક રાજકારણી હતો કે જેના કોઈ દીની ઉસૂલ ન હતા.

અમ્ર ઈબ્ને આસની સલાહ મુજબ અબ્દુર્હમાને મૌલા અલી (અ.)ને પૂછ્યું કે શું આપ ખલીફા બનીને કુરઆને મજીદ, સુન્નતે રસૂલ અને સીરતે શેખૈન (બે શેખ - અબૂ બક્ર અને ઉમરની રીતભાત) ઉપર ચાલશો ? મૌલા અલી (અ.)એ પહેલી બે શરતોને સ્વીકારી લીધી, પરંતુ સીરતે શેખૈન ઉપર ચાલવાનો સદંતર ઈન્કાર કરી દીધો. જ્યારે ઉસ્માનને આ જ વાત પૂછવામાં આવી તો તે તરત જ સીરતે શેખૈન ઉપર ચાલવા તૈયાર થઈ ગયા એટલે તેમને ત્રીજા ખલીફા બનાવી દેવામાં આવ્યા.

મૌલા અલી (અ.)એ અબ્દુર્હમાનને ફરમાવ્યું કે, “આ પહેલી વાર નથી કે મને મારા હકથી વંચિત રાખવામાં આવ્યો છે, પરંતુ તમે તમારા નિર્ણયમાં નિઃસ્વાર્થ ન હતા.”

આટલું સાંભળીને અબ્દુર્હમાને મૌલા અલી (અ.)ને ચેતવણી આપી કે ઉમરે કહ્યું હતું કે જે પસંદ થયેલા ખલીફાનો વિરોધ કરે તેને કતલ કરી દેવામાં આવે. તેની વાત સાંભળીને મૌલા અલી (અ.) ખૂબ જ નારાજ થઈને ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા.

ઉસ્માનની પસંદગી ખૂબ જ મોટી ભૂલ હતી અને વર્ષો પછી તેમના કારણે મુસલમાનોનું

ઈમાન તથા તેમની ઈજ્જત લગભગ ખતમ થઈ ચૂકી હતી. પોતાના પહેલા ખુબાના અંતમાં ઉસ્માને આવું કહ્યું, “અમે ક્યારેય પણ હાદી ન હતા, પરંતુ અમારો રબ અમારી હિદાયત કરશે.”

ખિલાફત ઉપર આવતાંની સાથે જ ઉસ્માને મુખ્ય વિસ્તારોના ગવર્નરોને બદલવાનું શરૂ કરી દીધું. તેમણે પોતાના સંબંધીઓને ગવર્નર બનાવી દીધા.

આવી રીતે કૂકામાં તેમણે પોતાના ભાઈ વલીદને ગવર્નર બનાવ્યો કે જેને શરાબ પીવાની કુટેવ હતી. વલીદને સઅદ ઈબ્ને અબી વક્કાસની જગ્યાએ ગવર્નર બનાવવામાં આવ્યો. મિસ્રમાં અમ્ર ઈબ્ને આસ હતો તેની જગ્યાએ ઉસ્માને પોતાના આંગળિયાત ભાઈ અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબી સર્હને ગવર્નર બનાવી દીધો. આ અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબી સર્હ ઉપર કુરઆને મજીદમાં સૂરએ અનૂઆમની આયત ૮૩માં લા’નત મોકલવામાં આવી છે કારણ કે તે રિસાલત વિષે ખોટી ખોટી વાતો કરતો હતો અને કહેતો હતો કે મારા ઉપર અલ્લાહની વહી આવે છે.

ઉસ્માને હકમ ઈબ્ને આસને મદીના પાછો બોલાવી લીધો. હકમ ઈબ્ને આસ એ હતો કે જેને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આજીવન તડીપારની સજા આપેલી હતી. તે ઉસ્માનનો

કાકા હતો. તેના મલગીન દીકરા મરવાનને ઉસ્માને પોતાનો સલાહકાર બનાવી દીધો અને તેને મુસલમાનોની મિલકતમાંથી ઘણી બધી ભેટ આપી. ઉસ્માને મરવાનને ફદ્ક પણ ભેટમાં આપી દીધો અને તેને પોતાનો જમાઈ બનાવી લીધો.

જ્યારે ઉસ્માને બૈતુલ માલમાંથી બેફામ ખર્ચ કરવાનું શરૂ કર્યું તો લોકોમાં અસંતોષ વધવા લાગ્યો. અમ્માર ઈબ્ને યાસિર, કે જેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના વયસ્ક સહાબી હતા અને ખૂબ જ ઈજ્જતવાળા હતા, તેમણે ઉસ્માનની ટીકા કરી તો તેમની ખૂબ જ મારપીટ કરવામાં આવી. અમ્માર ઈબ્ને યાસિર જોડે આવું ગેરવર્તન થયું એટલે લોકોના અસંતોષમાં વધારો થઈ ગયો.

શામમાં, રસૂલલ્લાહ (સ.)ના એક અન્ય ઈજ્જતદાર સહાબી, અબૂ ઝર ગિફારી મુઆવિયાના જુલ્મ સામે લોકોને જાગૃત કરી રહ્યા હતા. મુઆવિયાએ અબૂ ઝર ગિફારીને ઉસ્માન પાસે મોકલ્યા. ઉસ્માને તેમનું અપમાન કર્યું અને તેમને 'રબઝા' નામની જગ્યાએ તડીપારની સજા કરી. રબઝા નજદના રણપ્રદેશમાં હતી કે જ્યાં બે વર્ષ ગરીબાઈમાં વિતાવ્યા પછી તેમની વફાત થઈ ગઈ.

ઉસ્માનના બેદરકારીભર્યા વર્તન તથા જુલ્મના કારણે તથા તેમણે પસંદ કરેલા ગવર્નરોના

જુલ્મના કારણે આખા ઈસ્લામી રાષ્ટ્રમાં અસંતોષ ફેલાઈ ગયો. ઠેર ઠેર રમખાણો શરૂ થઈ ગયાં. મદીનામાં જ ઉસ્માનને હટાવી દેવાના અવાજ બુલંદ થવા લાગ્યા.

ચારેય બાજુથી મુસીબત આવતી જોઈને ઉસ્માને મૌલા અલી (અ.)ને વિનંતી કરી કે લોકોને શાંત પાડો. મૌલા અલી (અ.) એ શરતે માની ગયા કે ઉસ્માન જાહેરમાં પોતાની ભૂલોની માફી માગે.

ખૂબ જ હતાશ થઈને ઉસ્માન મિમ્બર ઉપર આવ્યા અને ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડતા રડતા તેમણે લોકોની માફી માગી અને આશ્વાસન આપ્યું કે મને ખૂબ જ પસ્તાવો છે અને હું તોબા કરું છું. તેમણે માફી માગી તેના કારણે અને મૌલા અલી (અ.)ની મધ્યસ્થતાથી લોકો શાંત પડ્યા.

પરંતુ મિસ્રના લોકોએ હઠ પકડી કે અમારા જાલિમ ગવર્નર અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને સર્હને બદલીને મોહંમદ ઈબ્ને અબી બક્રને ગવર્નર બનાવી દેવામાં આવે. મોહંમદ ઈબ્ને અબી બક્ર એક પરહેઝગાર મોમિન હતા કે જેમનો ઉછેર મૌલા અલી (અ.)એ એટલા માટે કર્યો હતો કે આપ (અ.)એ અબૂ બક્રની બેવા સાથે નિકાહ કર્યો હતા.

ઉસ્માને લોકોની આ માગણી માની લીધી હોય એવું જાહેર કર્યું, પરંતુ છૂપી રીતે મિસ્રમાં પોતાના ભાઈ અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને સલ્હને ચેતવણી આપતો પત્ર લખી દીધો અને તેને સલાહ આપી કે મોહંમદ ઇબ્ને અબી બક્રને આવતાંની સાથે જ કતલ કરી દેવામાં આવે.

ઉસ્માનની બદનસીબી એ કે જે માણસ આ પત્ર લઈને જઈ રહ્યો હતો, તેને મોહંમદ ઇબ્ને અબી બક્રએ રસ્તામાં જ રોકી લીધો અને હકીકત જાણી લીધી. મિસ્રના લોકોને જ્યારે આ વિશ્વાસઘાતની ખબર પડી તો તેઓ ખૂબ જ ગુસ્સામાં આવી ગયા અને આવેશમાં મદીના પાછા ફર્યા. મદીનામાં પણ આ વાત ફેલાઈ ગઈ અને અંતે ઉસ્માનને પોતાના મહેલમાં પુરાઈ જઈને શરણ લેવું પડ્યું. મહેલની ચારેય બાજુ તેમને કતલ કરવા લોકો તૈયાર ઊભા હતા.

૪૦ દિવસ આવી રીતે મહેલનો ઘેરાવ ચાલુ રહ્યો અને પછી લોકો તેની અંદર દાખલ થઈ ગયા. ઉસ્માનની ઝોજા નાએલાએ પોતાના શોહરને બચાવવા પોતાના હાથથી તલવાર પકડી રાખતાં તેમના હાથની આંગળીઓ કપાઈ ગઈ હતી. ચાકૂના ઉપરા છાપરી ધાના કારણે ઉસ્માનનું મોત નીપજ્યું. તેમને લોકોએ યહૂદીઓના કબ્રસ્તાનમાં દફનાવી દીધા. તેઓ ૮૨ વર્ષના હતા અને ખિલાફત ઉપર અગિયાર વર્ષ રહ્યા હતા.

સબક 5 : મૌલા અલી (અ.)ની ખિલાફત

ઉસ્માનના કતલ પછી મદીનામાં અજંપો ફેલાઈ ગયો, કારણ કે હવે ત્યાંનું તંત્ર ચલાવવા માટે કોઈ ન હતું. ફિતનો ઊભો ન થઈ જાય તે હેતુથી ત્યાંના મુખ્ય નાગરિકોએ ફેંસલો કર્યો કે તત્કાળ ચૂંટણી કરવામાં આવે. બે જણા ખલીફા બનવાની તમન્ના ધરાવતા હતા - તલહા અને ઝુબૈર. બન્ને જણા બીબી આયશાના બનેલી હતા, પરંતુ બીબી આયશા તે સમયે મક્કામાં ઉમરા કરવા ગયાં હોવાથી તે બન્નેને તેમનું સમર્થન મળે એમ ન હતું.

મદીનાના લોકોને મૌલા અલી (અ.)ને ખલીફા બનાવવા હતા. મૌલા અલી (અ.)ના વ્યક્તિત્વથી તેમના દોસ્ત અને દુશ્મન બન્ને પ્રભાવિત હતા કારણ કે મૌલા અલી (અ.) બહાદુર, પરહેઝગાર, ફસાહત અને બલાગતના માલિક, હિકમતવાળા અને રસૂલલ્લાહ (સ.) સાથે કરાબત ધરાવનારા હતા. લોકો હવે ગેરલાયક લોકોની ખિલાફતથી તંગ આવી ચૂક્યા હતા અને તેમને એવો ખલીફા જોઈતો હતો કે જે ખિલાફતનો હક ધરાવતો હોય. મૌલા અલી (અ.)એ તેમની માગણી કબૂલ ન કરી અને ફરમાવ્યું કે, તમે પસંદ કરેલા ખલીફાને સલાહસૂચન આપતા રહેવામાં જ મને સંતોષ છે.

તેમ છતાં મદીનાના લોકોએ આગ્રહ કર્યો કે અમે આપના સિવાય કોઈને પણ ખલીફા

તરીકે સ્વીકારવાના નથી એટલે મૌલા અલી (અ.) છેવટે ખલીફા બનવા માટે તૈયાર થઈ ગયા. મૌલા અલી (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “હું પહેલાં જ યોખવટ કરી લેવા માગું છું કે હું તમારા ફેસલા કુરઆને મજીદ પ્રમાણે અને મારા ઈલ્મ તથા નિર્ણયશક્તિ ઉપર આધાર રાખીને કરીશ.”

લોકોએ મૌલા અલી (અ.)ની આ વાત માની લીધી, પરંતુ મૌલા અલી (અ.)એ લોકોને ફરમાવ્યું કે, “મારી પસંદગી જાહેરમાં કરવામાં આવે કે જેથી કોઈને પણ તેના વિરુદ્ધ કાંઈ પણ કહેવું હોય તો કહી શકે.”

બીજા દિવસે મદીનાની મરિજદમાં, મોટા ભાગના મુસલમાનો મૌલા અલી (અ.)ની બેઅત લેવા માટે હાજર થઈ ગયા. તેમાં તલ્હા, અને ઝુબૈર પણ શામેલ હતા. આવી રીતે મૌલા અલી (અ.)એ મુસલમાનોની ખિલાફતનું કાર્ય સંભાળી લીધું.

થોડા દિવસ પછી તલ્હા અને ઝુબૈર તથા કેટલાક અન્ય લોકો મૌલા અલી (અ.) પાસે આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે અમારે ઉસ્માનના કતલનો બદલો લેવો છે. મૌલા અલી (અ.) સારી રીતે જાણતા હતા કે આ જ લોકોમાંથી કેટલાક એ પણ છે કે જેમણે રમખાણ કરાવ્યાં છે કે જેના કારણે ઉસ્માનની કતલ થઈ, પરંતુ હવે તેઓ ફરીથી

અસંતોષ ફેલાવા માગે છે. તેમ છતાં મૌલા અલી (અ.)એ તેમને ફરમાવ્યું કે, “મેં ઉસ્માનની ઝોજ, નાએલાને, તથા ઉસ્માનના સલાહકાર, મરવાનને વાત કરી હતી કે તમે કાતિલોને ઓળખી બતાવો કારણ કે તમે બન્ને તેમના કતલના સમયે ઉસ્માન પાસે જ હતા, પરંતુ મરવાન મારી પાસે આવ્યો જ નહીં અને નાએલાએ મને કહ્યું કે ઉસ્માનને બે જાણાએ કતલ કર્યા કે જેમને હું ઓળખતી નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં જ્યાં સુધી મને વધુ પુરાવા ન મળે ત્યાં સુધી હું કાંઈ પણ કરી શકું એમ નથી.”

તે દરમિયાન બની ઉમય્યાના લોકોએ મદીનાથી હિજરત કરવાનું શરૂ કરી દીધું. બની ઉમય્યાના લોકોએ મૌલા અલી (અ.)ની બેઅત કરી ન હતી. મૌલા અલી (અ.)ને ખબર હતી કે હવે તેઓ શરારત કરશે એટલે આવનારી મુસીબતનો સામનો કરવા તેઓ કુરેશ અને અન્સારનો સાથ મેળવવામાં વ્યસ્ત થઈ ગયા.

મૌલા અલી (અ.)ની ખલીફા તરીકે પહેલી જવાબદારી એ હતી કે જે જે ગેરલાયક ગવર્નરોને ઉસ્માને પસંદ કરી દીધા હતા તેમના બદલે સારા ગવર્નરોની પસંદગી કરે. મૌલા અલી (અ.)ના પસંદ કરેલા મોટાભાગના ગવર્નરો તો પોતાનો હોદ્દો સંભાળી શક્યા, પરંતુ કૂફાના ગવર્નરને શહેરમાં દાખલ થતાં અટકાવવામાં આવ્યા, જ્યારે કે શામના ગવર્નરને મુઆવિયાના સાથીઓએ રોક્યા એટલે બન્નેને મદીના પાછા આવી જવું પડ્યું.

મુઆવિયાની સરદારીમાં બની ઉમય્યાના લોકો મૌલા અલી (અ.) માટે મુશ્કેલીઓ પેદા કરવા લાગ્યા. દમિશ્કની મસ્જિદમાં મુઆવિયાએ ઉસ્માનનો લોહીથી રંગાયેલો કુર્તો અને તેમની ઝોજની કપાયેલી આંગળીઓ દેખાડીને લોકોને ઉશ્કેર્યા. લોકોએ ઉસ્માનની કતલનો બદલો લેવાની કસમ ખાધી. મુઆવિયાએ મૌલા અલી (અ.) ઉપર આક્ષેપ મૂક્યો કે તેઓ કાતિલોને સજા આપવા માટે કાંઈ જ કરતા નથી.

જ્યારે મૌલા અલી (અ.)ના ગવર્નરો પાછા મદીનામાં આવી ગયા તો મૌલા અલી (અ.)એ કૂફામાં અબૂ મૂસા અશ્શુઅરીને તથા શામમાં મુઆવિયાને એક એક પત્ર લખીને હુકમ કર્યો કે મારા પસંદ કરેલા ગવર્નરોને જવાબદારી સોંપી દેવામાં આવે.

અબૂ મૂસાએ કૂફાથી જવાબમાં લખ્યું કે કૂફાવાળાઓએ નવા ખલીફા (એટલે કે મૌલા અલી (અ.))ની બૈઅત સ્વીકારી લીધી છે અને આજ્ઞાપાલન કરવા તૈયાર છે. પરંતુ મુઆવિયાએ ત્રણ મહિના સુધી કોઈ જવાબ ન મોકલ્યો, છેવટે તેનો કાસિદ જવાબ લઈને આવ્યો. જ્યારે મૌલા અલી (અ.)એ પત્ર ખોલ્યો તો તેમાં એક પણ શબ્દ ન હતો. તે પત્ર મુઆવિયાએ મૌલા અલી (અ.)ની સામે બળવો જાહેર કરવા માટે મોકલ્યો હતો. કાસિદે મૌખિક રીતે મૌલા અલી (અ.)ને કહ્યું કે મુઆવિયાએ સાઈઠ હજાર લોકોનું લશ્કર તૈયાર કર્યું છે અને તે ઉસ્માનની કતલનો બદલો લેવા તેમનાથી લડવા

આવી રહ્યો છે. મૌલા અલી (અ.)ને આ સમાચાર સાંભળીને ખૂબ જ આઘાત લાગ્યો. મૌલા અલી (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “અલ્લાહ મારો ગવાહ છે કે મેં તેની કતલ કરી નથી અને આ એક ખોટો આક્ષેપ છે.”

કપટી મુઆવિયાએ મૌલા અલી (અ.) વિરુદ્ધ શામના લોકોને ઉસ્માનની કતલનો બદલો લેવા ઉશ્કેર્યા હતા. મૌલા અલી (અ.)એ પણ જાહેરાત કરી કે હવે તલવાર જ મારા અને મુઆવિયા વચ્ચે ફેંસલો કરશે. મૌલા અલી (અ.)એ શામ તરફ જવા માટે એક લશ્કર તૈયાર કરવાનો હુકમ આપી દીધો.

તે દરમિયાન તલ્લાએ અને ઝુબૈરે પણ પોતાની યોજના બનાવી લીધી હતી અને ઉમરા કરવાના બહાને મક્કા તરફ રવાના થઈ ગયા. રસ્તામાં તેમણે બીબી આયશાને પણ સાથે લઈ લીધાં. બીબી આયશાને મૌલા અલી (અ.) સાથે ઘણી નફરત હતી અને તેઓ પણ ઉસ્માનનો બદલો લેવા માટે આતુર હતાં.

આવી રીતે મૌલા અલી (અ.)ની સામે બે ખતરા ઊભા થઈ ગયા - મક્કા તરફથી બીબી આયશાનો અને શામ તરફથી મુઆવિયાનો.

સબક 6 : જંગે જમલ

જ્યારે ઉસ્માનની કતલ થઈ ત્યારે બીબી આયશા મક્કામાં ઉમરા કરવા ગયાં હતાં. તેમની ઈચ્છા હતી તલ્હા અથવા ઝુબૈરમાંથી કોઈ ખલીફા બને, પરંતુ જ્યારે તેમણે સાંભળ્યું કે મૌલા અલી (અ.)ની ખલીફા તરીકે પસંદગી થઈ ચૂકી છે તો તેઓ ઘણાં નારાજ થઈ ગયાં.

હવે તેમણે જાહેરાત કરી કે હું ઉસ્માનનો બદલો લેવા અલી (અ.)ની સામે જંગ લડવા આવી રહી છું. તેમણે બની ઉમય્યાના શક્તિશાળી કબીલાનો સાથ મેળવ્યો કારણ કે ઉસ્માન એ જ કબીલાના હતા. જે ગવર્નરોને મૌલા અલી (અ.)એ બરતરફ કરી દીધા હતા, તેઓ પણ મૌલા અલી (અ.)ના વિરુદ્ધ બીબી આયશાની સાથે જોડાઈ ગયા. યમનથી બરતરફ થયેલા ગવર્નરે તેમને જંગ માટે આર્થિક મદદ કરી. બરતરફ થતા સમયે તેણે યમનના બૈનુલમાલમાંથી ચોરી કરી હતી અને તે પૈસા તેણે બીબી આયશાને આપ્યા. તલ્હા અને ઝુબૈર, બન્નેએ મૌલા અલી (અ.)ની બૈઅત કરી હતી તેમ છતાંય તેઓ બીબી આયશા સાથે જોડાઈ ગયા. તેમની સાથે મોટી સંખ્યામાં બેરોજગાર લોકોને પણ લશ્કરમાં જોડાવા માટે ખરીદી લેવામાં આવ્યા.

આવી રીતે જંગની તૈયારીની સાથે બીબી આયશાનું લશ્કર બસરા તરફ આગળ વધ્યું. તે પહેલાં બીબી આયશાએ હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)નાં વફાદાર ઝૌજ, હઝરત બીબી ઉમ્મે સલમાને પણ લશ્કરમાં જોડાઈ જવાનું કહ્યું. હઝરત બીબી ઉમ્મે સલમાએ લશ્કરમાં જોડાવાનો સાફ શબ્દોમાં ઈન્કાર કરી દીધો. તેમણે બીબી આયશાને યાદ અપાવ્યું કે રસૂલલ્લાહ (સ.) ફરમાવી ગયા છે કે, “અલી (અ.) મારા ખલીફા છે અને તેમની નાફરમાની મારી નાફરમાની છે.” હઝરત બીબી ઉમ્મે સલમાએ બીબી આયશાને એ વાત પણ યાદ અપાવી જ્યારે કે રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાની બધી અઝવાજને ઉદ્દેશીને ભવિષ્યવાણી કરી હતી કે, “તમારામાંથી કોઈ એક વિદ્રોહી ટોળામાં જોડાશે અને તેના ઉપર હવાબમાં કૂતરાં ભસશે.” હઝરત બીબી ઉમ્મે સલમાએ બીબી આયશાને ચેતવાણી આપી કે, “તલ્હા અને ઝુબૈરના શબ્દો તમને ક્યાંક ભ્રમિત ન કરી દે. તેમના કારણે તમે ખોટાં કાર્યોમાં સપડાઈ જશો.” આટલું સાંભળીને બીબી આયશાના દિલ ઉપર થોડીક અસર થઈ અને તેમણે લશ્કરમાં જોડાવાનું લગભગ માંડી વાળ્યું, પરંતુ તેમના દત્તક પુત્ર અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઝુબૈરે તેમને લશ્કરમાં જોડાવા માટે પાછાં તૈયાર કરી લીધાં.

બીબી આયશા ‘અલ-અસ્કર’ નામના ઊંટ ઉપર પાલખીમાં સવાર થયાં, અને મક્કાથી એક હજારનું લશ્કર લઈને રવાના થયાં. તેમની જમાણી બાજુ તલ્હા હતો અને ડાબી

બાજુ ઝુબૈર હતો. રસ્તામાં વધુ લોકો લશ્કરમાં જોડાઈ ગયા. હવે લશ્કરની સંખ્યા ત્રણ હજાર સુધી પહોંચી ચૂકી હતી.

બસરાના રસ્તા ઉપર આ વિદ્રોહી લશ્કરને સમાચાર મળ્યા કે મૌલા અલી (અ.) તેમનો પીછો કરતા મદીનાથી નીકળી ચૂક્યા છે. વિદ્રોહી લશ્કરે મુખ્ય રસ્તો બદલીને બસરા જવા માટે બીજો રસ્તો અપનાવ્યો.

જ્યારે બીબી આયશા હવાબની ખીણમાંથી પસાર થયાં તો ગામના કૂતરાઓએ બીબી આયશાના ઊંટને ઘેરી લીધો અને જોર જોરથી ભસવા લાગ્યા. તેઓ ચિંતિત થઈ ગયાં અને જગ્યાનું નામ પૂછ્યું. જ્યારે તેમને જણાવવામાં આવ્યું કે તેનું નામ ‘હવાબ’ છે તો તેઓ ગભરાઈ ગયાં અને જોર જોરથી ફરિયાદ કરવા લાગ્યાં કે, “અફ્સોસ છે ! અફ્સોસ છે ! હવાબની એ બદનસીબ સ્ત્રી હું જ છું. અલ્લાહના રસૂલ (સ.)એ મને પહેલેથી જ આની ચેતવણી આપી દીધી હતી.”

બીબી આયશા ઊંટ પરથી ઊતરી પડ્યાં અને આગળ જવાનો ઈન્કાર કરવા લાગ્યાં. તલ્હા અને ઝુબૈરે તેમને મનાવવાની કોશિશ કરી કે આ જગ્યા હવાબ નથી. પોતાની વાતને સાચી સાબિત કરવા તેઓ ૫૦ ગવાહ પણ લઈ આવ્યા, પરંતુ બીબી આયશા

ન જ માન્યાં. છેવટે તેમણે સાદ આપ્યો કે અલી (અ.) આવી રહ્યા છે. તે સાંભળીને બીબી આયશા હેબતાઈ ગયાં અને તરત જ ઊંટ ઉપર સવાર થઈ ગયાં. આવી રીતે લશ્કર આગળ વધ્યું.

લશ્કરે બસરા પહોંચીને શહેરની બહાર પડાવ નાખી દીધો. બીબી આયશા, તલ્હા અને ઝુબૈર બસરાના સરદારોથી વાતચીત કરવા લાગ્યા કે જેથી ત્યાંના લોકો પણ લશ્કરમાં જોડાઈ જાય, પરંતુ સ્થાનિક લોકો લશ્કરમાં જોડાયા નહીં, અને તેમની મશ્કરી ઉડાડી.

છેવટે લશ્કરના કેટલાક લોકો શહેરમાં દાખલ થયા અને નમાઝે જમાઅતના સમયે તેમણે ધોખા વડે મૌલા અલી (અ.)ના ગવર્નર ઉસ્માન ઈબ્ને હુનૈફની ધરપકડ કરી લીધી. આવું કરવામાં તેમણે ઉસ્માન ઈબ્ને હુનૈફના ૪૦ સિપાહીઓને કતલ કરી નાખ્યા. શહેરમાં લડાઈ શરૂ થઈ ગઈ અને મૌલા અલી (અ.)ના ઘણા બધા સમર્થકોની કતલ થઈ. તે પછી બીબી આયશાએ બસરા ઉપર કબજો કરી લીધો. ઉસ્માન ઈબ્ને હુનૈફનાં ભવાં, મૂંછ અને દાઢી ખેંચીને વાળ તોડી દેવામાં આવ્યા અને આવી રીતે બેઈજ્જત કરીને તેમને તડીપાર કરી દેવામાં આવ્યાં.

તે દરમિયાન મૌલા અલી (અ.)એ બીબી આયશાની યોજના વિષે હઝરત બીબી ઉમ્મે

સલમાથી જાણી લીધું હતું. સાથે સાથે મૌલા અલી (અ.)ને મક્કા તથા બસરાના રમખાણોની પણ જાણકારી મળી. મૌલા અલી (અ.)એ તરત જ બસરા જવાનો ઇરાદો કર્યો, પરંતુ તેમની સાથે નવસો લોકો જ લશ્કરમાં જોડાવા તૈયાર થયા. તે એટલા માટે કે લોકો બીબી આયશાની સામે લડવા નહોતા માગતા. બીજું કારણ એ હતું કે મુઆવિયાએ લોકોના મનમાં આ વાત ઠસાવી દીધી હતી કે ઉસ્માનની કતલમાં મૌલા અલી (અ.) પણ શામેલ હતા.

કૂકામાં, હઝરત ઈમામ હસન (અ.)એ નવ હજારનું લશ્કર તૈયાર કર્યું. તેની સાથે બીજી ટુકડીઓ પણ જોડાઈ ગઈ. ‘ઝી-કાર’ નામની જગ્યાએ મૌલા અલી (અ.)એ પડાવ નાખેલો, તે જગ્યાએ આ બધી ટુકડીઓ ભેગી થઈ ગઈ. તે દરમિયાન ઉસ્માન ઈબ્ને હુનૈફ પણ બસરાના સમાચાર લઈને ત્યાં આવી પહોંચ્યા. મૌલા અલી (અ.) તેમને જોઈને મુસ્કુરાયા અને મજાકમાં ફરમાવવા લાગ્યા કે, “જ્યારે તમે ગયા હતા ત્યારે વૃધ્ધ હતા, પરંતુ જ્યારે પાછા આવ્યા છો તો દાઢી વગરના નવયુવાન બનીને આવ્યા છો.”

મૌલા અલી (અ.)એ બીબી આયશા, તલહા તથા ઝુબૈરને પત્ર લખીને ચેતવણી આપી કે, “તમે આ ખૂબ જ નાદાનીભર્યું પગલું ભર્યું છે.” પરંતુ મૌલા અલી (અ.)ના શબ્દો ઉપર કોઈએ ધ્યાન ન આપ્યું. છેવટે મૌલા અલી (અ.) વીસ હજારનું લશ્કર લઈને કૂકા

તરફ આગળ વધ્યા. બીબી આયશાનું લશ્કર ત્રીસ હજારનું હતું, પરંતુ તેમાં મોટા ભાગે બિનઅનુભવી યોધા હતા જ્યારે કે મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરમાં બધા અનુભવી યોધાઓ હતા.

બસરામાં જ્યારે મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરે સફો જમાવી તો તે દ્રશ્ય જોઈને બીબી આયશા અને તેમના સાથીઓ ડરી ગયા. મૌલા અલી (અ.)એ તલ્હા અને ઝુબૈર સાથે સુલેહ માટે લાંબી વાતચીત કરી. મૌલા અલી (અ.)એ તેમને યાદ અપાવ્યું કે, “મને રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાનો વસી બનાવીને ગયા છે.” તલ્હા અને ઝુબૈરે એ વાત સ્વીકારી કે, “અમે એ વાત જાણીએ છીએ.” ઝુબૈર મૌલા અલી (અ.)ની વાત સાંભળીને ખૂબ જ શરમિંદો થઈ ગયો અને ત્યાંથી જતો રહ્યો, પરંતુ તલ્હાએ પૂરેપૂરી વાત સ્વીકારી નહીં. બીબી આયશા તે બન્નેનું આવું વર્તન જોઈને ઘણાં નારાજ થયાં અને તેમણે હુકમ કર્યો કે સુલેહનો રસ્તો બાકી ન રહે તે માટે રાત્રે અંધારામાં હુમલો કરી દેવામાં આવે.

બીજા દિવસે બીબી આયશા પોતાના અસ્કર ઊંટ ઉપર સવાર થયાં અને પોતાના લશ્કરને જંગનું આલવાન આપ્યું. આવી રીતે જંગે જમલનો બદનસીબ પ્રસંગ શરૂ થયો. તલ્હાને તેમાં ઈજા થઈ અને પાછળથી તે મરણ પામ્યો. બીબી આયશાના ઊંટને પાડી દેવામાં આવ્યો અને મૌલા અલી (અ.)એ પોતાના દત્તક પુત્ર તથા બીબી આયશાના

ઓરમાન-ભાઈ મોહંમદ ઈબ્ને અબી બક્રને તેમની સુરક્ષા કરવાનો હુકમ કર્યો.

તે પછી જંગ પૂરો થઈ ગયો, અને મૌલા અલી (અ.)એ બધા વિદ્રોહીઓને સામૂહિક ક્ષમા આપી દીધી. બીબી આયશાની યોજના નિષ્ફળ ગઈ અને તેમની ઈર્ષાના કારણે દસ હજાર લોકોનાં મોત થયાં. આ જંગમાં મૌલા અલી (અ.)એ પોતાના લશ્કરને હુકમ કર્યો કે માલે ગનીમત ન લેવામાં આવે. જંગના મેદાનમાંથી જે પણ વસ્તુ મળી, તેને બસરાની મસ્જિદમાં મૂકવામાં આવી, કે ત્યાંથી મૂળ માલિક તેને પાછી લઈ જઈ શકે.

સબક 7 : જંગે સિફ્તીન

જ્યારે જંગે જમલ પૂરો થઈ ગયો, તો મૌલા અલી (અ.) હિ.સ. ૩૬માં માહે રજબમાં બસરાથી કૂફા પાછા આવી ગયા. તેમણે કૂફાને પોતાની ખિલાફતનું પાટનગર બનાવવાનો ફેસલો કર્યો કારણ કે કૂફા આખા ઈસ્લામી સામ્રાજ્યના કેન્દ્રમાં હતું, અને ત્યાંથી તેઓ શામમાંથી મુઆવિયાની આગેકૂચને અટકાવી શકતા હતા.

મુઆવિયા તરફ જંગ માટે જતાં પહેલાં, મૌલા અલી (અ.)એ મામલાને શાંતિથી સુલ્ઝાવવાની કોશિશ કરી. તેમણે હમદાનના ગવર્નર, જરીરને પોતાનો એલચી બનાવીને મુઆવિયા પાસે મોકલ્યો, પરંતુ જરીર મુઆવિયાની સાથે અચ્ચાશી કરવામાં એટલો બધો વ્યસ્ત થઈ ગયો કે તેણે શામમાં ઘણો બધો સમય વેડફી નાખ્યો. ત્રણ મહિના પછી તે આવા નકામા સંદેશાની સાથે પાછો ફર્યો કે, “જ્યાં સુધી ઉસ્માનના કાતિલોને સજા નહીં થાય ત્યાં સુધી સુલેહ નહીં થઈ શકે.”

મૌલા અલી (અ.)એ જાણી લીધું કે હવે જંગ કર્યા વગર છૂટકો નથી એટલે તેઓ તત્કાળ મેસોપોટેમિયાના રણપ્રદેશની પેલે પાર, ફુરાત નદીના કાંઠે આવેલા, રિક્કા શહેર તરફ લશ્કર લઈને આગળ વધ્યા.

મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરે નદી પાર કરવા માટે એક પુલ તૈયાર કર્યો. પુલ પરથી પસાર થઈને તેઓ શામની સરહદે સુરૂમ નામની જગ્યાએ પહોંચ્યા. ત્યાં શામની સેનાની સાથે થોડી ઘણી લડાઈ થઈ, પરંતુ અંતે શામની સેના હારી ગઈ અને મૌલા અલી (અ.)નું લશ્કર આગળ વધી ગયું. હિ.સ. ૩૬૫ના માહે ઝિલ્હજમાં મૌલા અલી (અ.) નું લશ્કર મુઆવિયાના લશ્કરની સામે પહોંચી ગયું. મુઆવિયાના લશ્કરે પહેલાંથી જ સિફ્ફીનમાં પડાવ નાખી દીધો હતો.

સિફ્ફીનમાં, મુઆવિયાએ પોતાના લશ્કરના સરદાર, અબુલ ઔરની સરદારીમાં દસ હજારનું લશ્કર નદીના કાંઠે ઊભું કર્યું હતું કે જેથી મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરને પાણી ન મળે. મૌલા અલી (અ.)એ મુઆવિયાને સંદેશો મોકલ્યો કે આવું કરવું જરૂરી નથી કારણ કે જેમને મુઆવિયા પાણીથી વંચિત રાખવા માગતો હતો, તે પણ મુસલમાનો જ હતા.

મૌલા અલી (અ.)એ મુઆવિયાને વધુમાં ખાતરી આપી કે જો જંગનો તખ્તો પલટાઈ જાય તો અમે તમારા માટે પાણીને રોકીશું નહીં, પરંતુ મુઆવિયાએ સંદેશાના જવાબમાં કહેવડાવ્યું કે ઉસ્માનના કાતિલોએ ઉસ્માનના ઘરનો ઘેરો કરેલો હતો ત્યારે તેમને પાણી આપ્યું ન હતું એટલે હું તેનો બદલો લઈ રહ્યો છું.

મૌલા અલી (અ.) જાણતા હતા કે જો તેમના લશ્કરને પાણી નહીં મળે તો લશ્કર સહન નહીં કરી શકે એટલે માલિકે અશ્તરની સરદારીમાં તેમણે મુઆવિયાના લશ્કર ઉપર હુમલો કરાવી દીધો. ઘમાસાણ યુધ્ધ પછી બહાદુર માલિકે અશ્તરે નદી ઉપર કબજો કરી લીધો અને અબુલ ઓરને ત્યાંથી ખસી જવાની ફરજ પડી. નદી ઉપર કબજો કરી લીધા પછી મૌલા અલી (અ.)એ પોતાનો વાયદો પૂરો કર્યો અને મુઆવિયાના લશ્કરને જેટલી ઈચ્છા હોય તેટલું પાણી પીવાની છૂટ આપી.

મૌલા અલી (અ.)એ પોતાના લશ્કરને સાત ટુકડીઓમાં વહેંચી દીધું. દરેક ટુકડી એક એક બહાદુર સરદારને સોંપી દીધી. આવી જ રીતે મુઆવિયાએ પણ પોતાના એક લાખ વીસ હજારના લશ્કરને સાત ટુકડીઓમાં વહેંચી દીધું. દરરોજ બન્ને લશ્કરોમાંથી એક એક ટુકડી વચ્ચે જંગ ચાલતો હતો.

મૌલા અલી (અ.) ઈચ્છતા હતા કે જંગમાં ઓછામાં ઓછી ખૂનામરકી થાય એટલે જંગને દ્વંદ્વવયુધ્ધ અથવા ટુકડીઓ વચ્ચેની લડાઈ સુધી સીમિત રાખવામાં આવ્યો હતો. જો બધી ટુકડીઓ એક સાથે ટકરાઈ ગઈ હોત તો મોટા પાયે ખૂનામરકી થવાની સંભાવના હતી.

આ રીતે માહે ઝિલ્લજ પૂરો થયો અને માહે મોહરમ શરૂ થઈ ગયો. મોહરમમાં જંગ કરવો હરામ છે. આ મહિનામાં મૌલા અલી (અ.)એ વાતચીત વડે સુલેહ કરવાની પૂરી કોશિશ કરી, પરંતુ મુઆવિયા ન માન્યો. મૌલા અલી (અ.)એ મુઆવિયાને એ વાત પણ યાદ અપાવી કે જો મુઆવિયા તેમને ઉસ્માનના કાતિલો કોણ છે તે બતાવશે તો તેઓ તેમને સજા કરવા તૈયાર છે, પરંતુ મુઆવિયા આટલી સહેલાઈથી સુલેહ કરવા માગતો ન હતો કારણ કે તે ઉસ્માનના કતલના નામે જ આટલા બધા લોકોને લશ્કરમાં શામેલ કરવામાં સક્ષમ થયો હતો.

સફરનો મહિનો શરૂ થયો એટલે જંગ પાછો શરૂ કરી દેવામાં આવ્યો. સતત એક અઠવાડિયા સુધી ધમાસાણ યુધ્ધ ચાલ્યું. દરરોજ લડાઈ વધુને વધુ ખતરનાક થતી જતી હતી. બીજું અઠવાડિયું શરૂ થયું એટલે મૌલા અલી (અ.) પોતે સર્વપ્રથમ વાર રણ મેદાનમાં ઉતર્યા. ઘણા બધા દ્વંદ્વયુધ્ધોમાં મૌલા અલી (અ.)એ જીત પામી લીધા પછી હવે કોઈ પણ તેમના સામે એકલો આવવાની તૈયારી બતાવતું ન હતું.

તેના કારણે મૌલા અલી (અ.)ને નકાબ પહેરીને રણ મેદાનમાં આવવાની ફરજ પડી. એવા એક દ્વંદ્વયુધ્ધ દરમિયાન, મુઆવિયાના એક સિપાહીએ મૌલા અલી (અ.)ને ઓળખ્યા વિના આપ (અ.)ના ઉપર હુમલો કરી દીધો. તેના જવાબમાં મૌલા અલી

(અ.)એ ઝુલફિકારનો ફક્ત એક જ વાર એવી રીતે ક્યો કે તેના શરીરનો ઉપરનો ભાગ નીચેના ભાગથી અલગ થઈ ગયો.

આજુબાજુ ઊભેલા લોકોને લાગ્યું કે મૌલા અલી (અ.)નો વાર ખાલી ગયો, પરંતુ જ્યારે તે સિપાહીનો ઘોડો આગળ વધ્યો, ત્યારે તેના બન્ને ભાગ જુદા જુદા થઈને જમીન ઉપર પડી ગયા. તેથી બધા લોકોને ખબર પડી કે મૌલા અલી (અ.)નો વાર ખાલી ગયો ન હતો.

જેમ જેમ દિવસો વીતતા ગયા તેમ તેમ વધુને વધુ લોકો કતલ થતા રહ્યા. મુઆવિયાના લશ્કરમાં જનહાનિ વધારે થઈ. જો કે, મૌલા અલી (અ.) તરફથી લડી રહેલા ઘણા બધા રસૂલલ્લાહ (સ.)ના જલીલુલ કદ્ર સહાબીઓ પણ શહીદ થયા, જેમાં હાશિમ ઈબ્ને ઉત્બા તથા અમ્માર ઈબ્ને યાસિરનો સમાવેશ થાય છે.

અમ્માર ઈબ્ને યાસિર તે સમયે ૮૩ વર્ષના હતા. તેમને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જણાવી દીધું હતું કે, “તમને ઈસ્લામનું એક વિદ્રોહી ટોળું શહીદ કરશે.” રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આ ભવિષ્યવાણીને બધા જાણતા હતા, જેના કારણે જ્યારે અમ્માર ઈબ્ને યાસિર શહીદ થયા ત્યારે મુઆવિયાના લશ્કરમાં પણ અસંતોષ ફેલાઈ ગયો.

મુઆવિયાએ લોકોને એમ કહીને શાંત પાડ્યા કે, “અમ્મારને જંગમાં લાવવાવાળા અલી (અ.) છે એટલે તેમની શહાદતનું કારણ પણ અલી (અ.) જ છે.” આવી રીતે મુઆવિયા લોકોની સામે એવું સાબિત કર્યું કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જે ભવિષ્યવાણી કરી હતી તેમાં વિદ્રોહી ટોળું મૌલા અલી (અ.)નું લશ્કર હતું, મુઆવિયાનું લશ્કર ન હતું. આવી વિચિત્ર દલીલને તેના લશ્કરના લોકોએ સ્વીકારી લીધી અને માહે સફરની ૧૩મીની રાત સુધી જંગ ચાલ્યો.

એક દિવસ, મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરના સરદાર, માલિકે અશ્તરે દુશ્મનની ફોજ ઉપર ઘાતક હુમલો કરી દીધો. જ્યારે પણ દુશ્મનનો કોઈ સિપાહી હતાહત થતો તો માલિકે અશ્તર ‘અલ્લાહો અકબર’નો નારો બુલંદ કરતા હતા. લોકોએ આ નારો ચારસો વખત સાંભળ્યો. નજીક હતું કે મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરને જીત મળી જાય, એવામાં મુઆવિયાના લશ્કરના સરદાર, અમ્ર ઈબ્ને આસે કહ્યું કે, “દુશ્મને અલ્લાહના કલામ તરફ બોલાવો.”

મુઆવિયાએ તરત જ અમ્ર ઈબ્ને આસનું સૂચન માની લીધું અને તેના લશ્કરવાળાઓએ પોત પોતાના નેઝા ઉપર કુરઆને મજીદના પાંચસો મુસહફ બુલંદ કર્યા. બધા કહી રહ્યા હતા કે હવે ફેસલો અલ્લાહની કિતાબ કરશે.

આ ચાલબાજીની મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કર ઉપર જાદુઈ અસર થઈ. બધા સિપાહીઓએ પોતાનાં હથિયારો ફેંકી દીધાં અને એ વાતથી રાજી થઈ ગયા કે હવે અલ્લાહની કિતાબને જ ફેંસલો કરવા દો. મૌલા અલી (અ.) રણમેદાનમાં આવી ગયા અને પોતાના સિપાહીઓને ફરમાવવા લાગ્યા કે જંગ ચાલુ રાખો, પરંતુ સિપાહીઓએ તેમની નાફરમાની કરી.

આવી રીતે જંગ અનિર્ણિત અંતમાં પરિણમ્યો એટલે ફેંસલો એવો લેવામાં આવ્યો કે હવે બન્ને પક્ષ તરફથી એક એક પ્રતિનિધિ આવીને વાતચીત દ્વારા ફેંસલો લઈ આવે.

મૌલા અલી (અ.) ઈચ્છતા હતા કે અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસ અથવા માલિકે અશ્તરને પોતાના પ્રતિનિધિ તરીકે મોકલે, પરંતુ તેમના લશ્કરવાળાઓએ આગ્રહ કર્યો કે અબૂ મૂસા અશ્શઅરીને મોકલવામાં આવે. મુઆવિયાએ પોતાના પ્રતિનિધિ તરીકે અમ્ર ઇબ્ને આસને મોકલ્યો.

અબૂ મૂસામાં ચાલાક અમ્ર ઇબ્ને આસનો સામનો કરવાની ન તો બુદ્ધિ હતી કે ન ચતુરાઈ હતી.

ઘણા મહિનાઓ પછી મંત્રણા યોજવામાં આવી, જેમાં અમ્ર ઈબ્ને આસે અબૂ મૂસાની સાથે એવી ચાલબાજી કરી કે અબૂ મૂસા મૌલા અલી (અ.)નો હક વિરોધી પક્ષને આપી બેઠો.

આવી રીતે મુઆવિયા સિફ્ફીનમાં હારથી બચી ગયો. આ જંગમાં ખૂબ જ ખૂનામરકી થઈ. મુઆવિયાના લશ્કરમાંથી પિસ્તાળીસ હજાર સિપાહીઓ હતાહત થયા અને મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરના પરચીસ હજાર સિપાહીઓ શહીદ થયા.

સબક 8 : જંગે નહવાન

જંગે સિફ્દીન અનિર્ણાયક રહ્યો તે પછી હિ.સ. ૩૭૫ના ૧૩મી માહે સફરના દિવસે મૌલા અલી (અ.) પોતાના લશ્કર સાથે કૂફા પાછા આવ્યા. પાછા ફરતી વખતે લશ્કરના બાર હજાર લોકો મુખ્ય લશ્કરથી અલગ રહ્યા.

જે રીતે જંગે સિફ્દીનનો અંત આવ્યો, તેનાથી આ ટુકડીને શિકાયત હતી. આ લોકો ખારજીઓ હતા. ખારજીઓ એટલે કે દીનમાંથી ખારિજ થનારા એટલે કે નીકળી જનારા. આ એ જ લોકો હતા કે જેમણે જંગના મેદાનમાં પોતાનાં હથિયાર ફેંકી દીધાં હતાં. હવે તેઓ આક્ષેપ કરી રહ્યા હતા કે મૌલા અલી (અ.)એ ઈસ્લામને ધોખો આપ્યો છે. તેમનું કહેવું હતું કે મૌલા અલી (અ.)એ કાં તો ફેસલાને કુરઆને મજીદના હવાલે કરી દેવો જોઈતો હતો, કાં પછી જંગ ચાલુ રાખવો જોઈતો હતો. તેમની માગણી એ હતી કે હવે મૌલા અલી (અ.) પોતાના ગુના માટે તોબા કરે.

જ્યારે લશ્કર કૂફાની નજીક પહોંચ્યું ત્યારે ખારજીઓએ ‘હઝરા’ નામના એક ગામે પડાવ નાખ્યો. તેમણે દાવો કર્યો કે બધા મુસલમાનો સરખા છે અને કોઈને પણ કોઈના ઉપર શાસન કરવાનો અધિકાર નથી. આવી રીતે ખારજીઓએ મૌલા અલી (અ.) અને

મુઆવિયા બન્નેની સામે બળવો કર્યો અને કહેવા લાગ્યા કે અમારો અકીદો **لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ** નો, એટલે કે “અલ્લાહ સિવાય કોઈનું શાસન નથી”નો છે.

મૌલા અલી (અ.) તેમના પડાવ તરફ તશરીફ લઈ ગયા અને તેમને સમજાવવાની કોશિશ કરી કે, “**لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ**” નું તમે ખોટું અર્થઘટન કરી રહ્યા છો. અને મેં સિક્ફીનનો ફેસલો સ્વીકારી લેવામાં કુરઆને મજીદની વિરુદ્ધ કોઈ કાર્ય કર્યું નથી.”

ખારજીઓએ મૌલા અલી (અ.)ની વાત સાંભળી નહીં અને અમ્મ ઈબ્ને આસ તથા અબૂ મૂસા અશ્શરીની મંત્રણાના ફેસલાની રાહ જોવા લાગ્યા. જ્યારે તેમને ફેસલાની ખબર પડી તો તેમણે બળવો કરવાનો નિર્ણય કર્યો. તેમણે પોતાનું મથક નહવાનમાં સ્થાપ્યું. નહવાન બગદાદથી થોડાક માઈલ દૂર આવેલું ગામ હતું. બસરાથી કેટલાક લોકો તેમની સાથે જોડાવા આવી ગયા.

તે દરમિયાન, મૌલા અલી (અ.)ને સમાચાર મળ્યા કે નહવાનમાં બળવો થઈ રહ્યો છે. મૌલા અલી (અ.) તે સમયે મુઆવિયાની સામે લડવા માટે મોટું લશ્કર એકઠું કરવામાં વ્યસ્ત હતા. મૌલા અલી (અ.)એ ખારજીઓને લખ્યું કે તમે પણ મારા લશ્કરમાં જોડાઈ જાઓ, પરંતુ ખારજીઓએ અપમાનભર્યો જવાબ આપ્યો કે જો તમે સિક્ફીનમાં પોતે કરેલી ભૂલોની તોબા કરશો તો જ અમે આપનો સાથ આપવા વિચારીશું.

મૌલા અલી (અ.) પોતાનું લશ્કર લઈને મુઆવિયા તરફ કૂચ કરી જ રહ્યા હતા તેવામાં તેમને સમાચાર મળ્યા કે ખારજીઓએ મદાઈન શહેર ઉપર હુમલો કરી દીધો છે, પરંતુ શહેરવાસીઓએ તેમને તેમના પડાવ સુધી પાછા ખદેડી દીધા છે. હવે તેઓ નહવાનની આજુબાજુ લોકોને ત્રાસ આપી રહ્યા છે અને જે પણ તેમની સાથે સંમત ન થાય તેને કતલ કરી રહ્યા છે.

હવે એ ખતરો પણ વધી ગયો કે જ્યારે મૌલા અલી (અ.)નું લશ્કર મુઆવિયા તરફ જઈ રહ્યું હોય ત્યારે જ ખારજીઓ કૂફા ઉપર હુમલો ન કરી દે એટલે મૌલા અલી (અ.) એ પહેલાં ખારજીઓને રોકવાનો ફેસલો કર્યો. મૌલા અલી (અ.)એ મુસાફરીની દિશા બદલી અને પૂર્વ તરફ આગળ વધી ગયા. દજલા નદીને પાર કરીને તેઓ નહવાન પાસે પહોંચી ગયા.

મૌલા અલી (અ.)એ કાસિદને મોકલીને ખારજીઓને કહેવડાવ્યું કે જે લોકોએ નિર્દોષ મુસલમાનોને કતલ કર્યા છે, તેમને અમને સોંપી દેવામાં આવે. ખારજીઓએ જવાબ આપ્યો કે બધાને કતલ કરવામાં અમે બધા જ સરખી રીતે જવાબદાર છીએ.

મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કરમાં ખારજીઓની સામે લડવામાં થોડોક ખચકાટ હતો

કારણ કે મુઆવિયા સામે સિફ્ફીનના જંગમાં ખારજીઓ તેમના સાથી હતા. મૌલા અલી (અ.) પોતે પણ ગુમરાહ ધર્મઝનૂનીઓનું લોહી વહાવવા માગતા ન હતા એટલે મૌલા અલી (અ.)એ ખારજીઓના પડાવની સામે પોતાનો અલમ રોપી દીધો અને ફરમાવ્યું કે જે કોઈ લોકો તેની આજુબાજુ ભેગા થઈ જશે તેઓ અમાન પામી જશે.

આ જાહેરાતના કારણે જોઈતી હતી તેવી અસર થઈ અને ખારજીઓ પડાવ છોડીને જવા લાગ્યા. અંતમાં અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને વહાબની સરદારી હેઠળ ફક્ત અઢારસો કટ્ટર ખારજીઓ જ વધ્યા. આ ખારજીઓએ કસમ ખાધી કે અમે કોઈ પણ સંજોગોમાં અલી (અ.) સામે જંગ કરીશું.

ખારજીઓએ મરણીયા થઈને મૌલા અલી (અ.)ના લશ્કર ઉપર હુમલો કરી દીધો, પરંતુ મૌલા અલી (અ.)નું લશ્કર સુસજ્જ હતું અને તેની સામે તેઓ જીતી શકવાના જ ન હતા. અંતમાં નવ માણસો સિવાય બધા જ કતલ થઈ ગયા. આ નવ માણસો બસરા તથા અન્ય જગ્યાઓએ નાસી છૂટવામાં સફળ થયા. ત્યાં જઈને તેમણે પોતાની નફરતનો પ્રચાર કરવાનો શરૂ કરી દીધો અને પોતાના વધુ અનુયાયીઓ બનાવી લીધા.

આવી રીતે ખારજીઓને હરાવીને મૌલા અલી (અ.)એ શામ તરફ પોતાની કૂચ આગળ

વધારી, પરંતુ તેમના સમર્થકોના સરદારોએ તેમને અનુરોધ કર્યો કે, “કૂકામાં આરામ કરવા રોકાઓ કારણ કે મુસાફરી ઘણી લાંબી થઈ ચૂકી છે અને ત્યાં લોકોને પોતાનાં હથિયાર તથા બખ્તરની મરામત કરવાનો સમય જોઈએ છે.” મૌલા અલી (અ.)એ તેમના આ અનુરોધને માન્ય રાખ્યો અને કૂકાની બહાર નુખૈલામાં પડાવ નાખી દીધો. ત્યાંથી એક દિવસ માટે લશ્કરીઓને પડાવ છોડીને જવાની છૂટ હતી.

બીજા દિવસે, લગભગ કોઈ જ પાછું ન આવ્યું. મૌલા અલી (અ.) કૂકામાં દાખલ થયા અને લોકોને ખૂબ જ કડક શબ્દોમાં ખુત્બો આપ્યો, પરંતુ કોઈ પણ તૈયાર થયું નહીં અને અંતે મૌલા અલી (અ.) લોકોથી નિરાશ થઈને તેમનાથી દૂર ચાલ્યા ગયા. આવી રીતે શામ તરફની કૂચ અધવચ્ચે જ પૂરી થઈ ગઈ અને તેને ક્યારેય પણ પાછી શરૂ કરવામાં ન આવી.

ત્રણ વર્ષ પછી, હિ.સ. ૪૦માં, ખારજીઓએ મૌલા અલી (અ.), મુઆવિયા તથા અમ્ર ઈબ્ને આસને કતલ કરવા ત્રણ કાતિલોને મોકલ્યા. બાકીના બે તો બચી ગયા, પરંતુ મૌલા અલી (અ.), મસ્જિદે કૂકામાં ઈબ્ને મુલ્જમે તેમના ઉપર કરેલા કાયરતાભર્યા હુમલાના કારણે શહીદ થઈ ગયા.

સબક 9 : કરબલા - ભાગ 1

યઝીદની હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) પાસે બૈઅત તલબ કરવી :

હિ.સ. ૫૦માં હઝરત ઈમામ હસન (અ.)ને ઝેર આપીને શહીદ કરી દેવામાં આવ્યા. તે પછી ઈમામતની જવાબદારી તેમના નાના ભાઈ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના માથે આવી ગઈ. તે સમયે મુઆવિયા ઈબ્ને અબૂ સુફિયાન, કે જે રસૂલુલ્લાહ (સ.)ની અહલેબૈત (અ.)નો કટ્ટર દુશ્મન હતો, તે આખા ઈસ્લામી સામ્રાજ્યનો અનધિકૃત શાસક બની ચૂક્યો હતો. મુઆવિયાએ જ હઝરત ઈમામ હસન (અ.)ને ઝેર અપાવ્યું હતું. તે લોકોના અધિકારોનું હનન કરી રહ્યો હતો તથા ગુનેગારોની ટોળકીઓ વડે લોકોને આતંકિત કરી રહ્યો હતો. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) મુઆવિયાની સત્તાથી ડરતા ન હતા અને જાહેરમાં તેની ટીકા કરતા હતા અને તેના કાર્યોને વખોડી કાઢતા હતા.

હિ.સ. ૬૦માં વલીદ, કે જે મદીનાનો ગવર્નર હતો, તેને સમાચાર મળ્યા કે મુઆવિયા મૃત્યુ પામ્યો છે. તેની જગ્યાએ તેનો ફાસિક દીકરો યઝીદ ખિલાફત ઉપર બેસી ગયો. તેણે વલીદને સમાચાર મોકલ્યા કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) પાસે મારી બૈઅત લેવાની ફરજ પાડવામાં આવે. તેનો હુકમ એ હતો કે જો હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)

બૈઅત કરવાનો ઈન્કાર કરી દે તો તેમનું માથું કાપીને મને શામમાં મોકલવામાં આવે.

વલીદને જ્યારે આ પત્ર મળ્યો, તો તેણે પોતાના નોકરને હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ની પાસે મોકલ્યો, અને કહેવડાવ્યું કે મારે તેમની મુલાકાત કરવી છે. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) કેટલાક હાશમી નવયુવાનોની સાથે તશરીફ લઈ ગયા દારુલ-ઈમારામાં તશરીફ લઈ ગયા. ઈમામ (અ.)એ નવયુવાનોને ફરમાન કર્યું કે, “હું એકલો અંદર જાઉં છું. તમે અહીં દરવાજા ઉપર રાહ જુઓ. જો મારો અવાજ બુલંદ થાય તો ધસીને અંદર આવી જજો.”

વલીદ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના મર્તબાને જાણતો હતો. તેણે ઈમામ (અ.)ને અદબથી સલામ કરી અને તેમને પોતાની પાસે બેસાડ્યા. તે પછી તેણે યઝીદ તરફથી તેને મળેલો પત્ર વાંચી સંભળાવ્યો.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) મુસ્કુરાયા અને ફરમાવ્યું કે, “અય વલીદ ! મદીનાના લોકોને કાલે બોલાવ અને તેમનાથી પૂછ કે મારે યઝીદની બૈઅત કરવી જોઈએ કે નહીં. તે પછી આપણે તે વિષે વિચારીશું.”

વલીદ આ જવાબથી સંતુષ્ટ થઈ ગયો, પરંતુ ઈસ્લામનો જૂનો દુશ્મન કે જેને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મદીનાથી તડીપાર કર્યો હતો, તે મરવાન કહેવા લાગ્યો કે, “હુસૈન (અ.) ને હાથમાંથી છટકી જવા ન દે. તેમનું માથું અત્યારે જ કાપી લે અને આવા મોકાને ગુમાવી ન દે, નહીંતર તને ક્યારેય પણ આવો મોકો નહીં મળે.”

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ મરવાનના આવા શબ્દો સાંભળ્યા તો ઈમામ (અ.)એ પોતાનો હાથ તલવાર ઉપર મૂકી દીધો અને બુલંદ અવાજે ફરમાવવા લાગ્યા કે, “અય અલ્લાહના દુશ્મન ! શું તું કે અથવા વલીદ મારા માથાને અડશે ?” હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના શબ્દો સાંભળીને બની હાશિમના નવયુવાનો ધસીને દરબારમાં આવી ગયા. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ તેમને શાંત પાડ્યા અને ખૂનામરકી થતાં અટકાવી દીધી.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ યઝીદની બૈઅત કરવાનો યોજ્જા શબ્દોમાં ઈન્કાર કરી દીધો. ઈમામ (અ.) સારી રીતે જાણતા હતા કે આવી બૈઅત કરી લેવાથી ઈસ્લામ અને મુસલમાનો બરબાદ થઈ જશે. યઝીદના ગવર્નરને ઈમામ (અ.)એ જે જવાબ આપ્યો, તે તારીખમાં મશહૂર છે. ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “મારા જેવો માણસ, તેના જેવા માણસની બૈઅત ક્યારેય પણ ન કરી શકે.”

આવી રીતે બૈઅતનો ઈન્કાર કર્યા પછી, ઈમામ (અ.)નું જીવન ખતરામાં પડી ગયું. તેઓ દુઃખી થઈને તેમના પ્યારા નાનાનું શહેર મદીનાને છોડી દેવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ની મદીનાથી વિદાય :

જ્યારે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ એલાન કર્યું કે હું મદીના છોડીને જઈ રહ્યો છું, તો મદીનામાં શોકનો માહોલ ફેલાઈ ગયો. મદીનાવાસીઓને સહન થતું ન હતું કે એવા ઈમામ (અ.) તેમના શહેરમાંથી વિદાય લઈ રહ્યા છે કે જેઓ દેખાવમાં, અખ્લાકમાં અને વાણીમાં રસૂલુલ્લાહ (સ.)ની યાદ અપાવતા હતા. લોકોનાં ટોળેટોળાં આવીને ઈમામ (અ.)ને કહેવા લાગ્યાં કે તમો શા માટે મદીના છોડીને જઈ રહ્યા છો ? લોકો ઈમામ (અ.)ને વિનંતી કરવા લાગ્યા કે મદીના છોડીને ન જાઓ.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ લોકોને સમજાવ્યું કે, “યઝીદ મારી બૈઅત તલબ કરી રહ્યો છે, અને મેં ઈન્કાર કરી દીધો છે માટે હવે એ જાલિમ મદીનાને રણમેદાનમાં ફેરવી નાખતાં ખચકાશે નહીં. હું નથી ઈચ્છતો કે મારા નાનાના શહેરમાં નિર્દોષ મુસલમાનોનું લોહી વહે. માટે હું મક્કા હજ કરવા જઈ રહ્યો છું. ત્યાં જઈને હું ફેંસલો કરીશ કે આગળ શું કરવું.”

તે પછી હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ પોતાના નાના, પોતાની મા હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.), અને પોતાના ભાઈ હઝરત ઈમામ હસન (અ.)ની કબ્રોની ઝિયારત કરી. ત્યાર પછી ઈમામ (અ.) પોતાના ઘેર તશરીફ લઈ ગયા કે જેથી મુસાફરીની તૈયારી કરી શકે.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)નાં બહેન હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમ (અ.) બેવા હતાં અને તેઓ ઈમામ (અ.)ની સાથે જ રહેતાં હતાં એટલે તેઓ પણ કાફલામાં જોડાઈ ગયાં. આપનાં બીજાં બહેન હઝરત બીબી ઝૈનબ (અ.)ના નિકાહ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને જફર સાથે થયા હતા. હઝરત બીબી ઝૈનબ (અ.) પણ પોતાના શોહરની રજા લઈને કાફલામાં જોડાઈ ગયાં.

કાફલો આગળ વધવા લાગ્યો અને હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ મદીનાના લોકોની વિદાય લીધી. લોકો જાહેરમાં રડવા લાગ્યા, અને વિચારવા લાગ્યા કે હવે પછી અમારી મુલાકાત ઈમામ હુસૈન (અ.)ની સાથે ક્યારે થશે ? અને થશે કે નહીં થાય ?

સબક 10 : કરબલા - ભાગ 2

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) મક્કામાં :

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) મક્કામાં ૩૭ શાબાન, હિ.સ. ૬૦ના દિવસે આવ્યા. આપ હજના દિવસોની ઇન્તેઝારી કરી રહ્યા હતા અને સાથે સાથે વિચારી રહ્યા હતા કે આગળ શું કરવું ? જો ઈમામ (અ.) મદીનામાં રોકાઈ ગયા હોત તો ત્યાં નિર્દોષ લોકોની કતલેઆમ થવાની સંભાવના હતી અને ઈમામ (અ.)ના નાના રસૂલુલ્લાહ (સ.)નું શહેર બરબાદ થઈ જવાનું હતું, અને દુનિયા પણ આ સવાલ પૂછવાની હતી કે જો મદીનામાં તેમને ખતરો હતો તો પછી તેમણે કોઈ અન્ય જગ્યાએ શરણ કેમ ન લીધું ?

યઝીદે લોકો ઉપર સંપૂર્ણ કબજો કરી લીધો હતો અને જે પણ તેની સામે બોલવાની હિંમત કરે તેને આકરી સજા કરવામાં આવતી હતી. યઝીદ હંમેશાં એવા નાલાયક લોકોને જ પસંદ કરતો હતો કે જે તેની ખુશામદ કરે અને એવા લોકોને તે ગવર્નર તથા મસ્જિદોમાં પેશનમાઝ બનાવી દેતો હતો. માનવ અધિકારોને છીનવી લેવામાં આવતા હતા અને યઝીદ સરેઆમ કાયદાઓનો ભંગ કરતો રહેતો હતો. તે હંમેશાં નશાની હાલતમાં જ રહેતો હતો. લોકોના જન અને માલ સુરક્ષિત ન હતા અને રાજ્ય ઉપર શાસન કરનારા બેરોકટોક લૂંટ ચલાવતા હતા અને લોકોને ત્રાસ આપતા હતા.

લોકોને હવે આ બધું સહન થતું ન હતું એટલે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) પાસે કાસિદો ઉપર કાસિદો પત્રો લઈને આવતા હતા. પત્રોમાં લોકો એવું લખતા હતા કે જો ઈમામ (અ.) અલ્લાહના દીનને બચાવવા માટે તથા લોકોને ગુમરાહ થતા રોકવા માટે કાંઈ પણ નહીં કરો તો ક્યામતના દિવસે અમે અલ્લાહ અને તેના રસૂલ (સ.)ને તેમની ફરિયાદ કરીશું.

મોટા ભાગના આવા પત્રો કૂફાથી આવતા હતા. ત્યાંના લોકો હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને તત્કાળ મદદે આવવાની વિનંતી કરતા હતા. જ્યારે મક્કામાં હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને આવા પત્રો મળ્યા તો તેમનો જવાબ આપવો તેમના માટે જરૂરી થઈ ગયો, પરંતુ ઈમામ (અ.) કૂફાવાળાઓની વાત ઉપર આંધળો ભરોસો કરી શકતા ન હતા, કારણ કે તેઓ પહેલેથી જ પોતાના અસ્થિર ચરિત્ર માટે જાણીતા હતા, માટે ઈમામ (અ.)એ પહેલાં પોતાના નાયબને કૂફા મોકલવાનો ફેસલો કર્યો કે જે ત્યાં રહીને ઈમામ (અ.)ને લખી મોકલે કે ત્યાંના લોકો દિલથી ઈમામ (અ.)ને બોલાવી રહ્યા છે કે નહીં ?

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ હઝરત મુસ્લિમ ઈબ્ને અકીલ (અ.)ને પોતાના નાયબ તરીકે પસંદ કર્યા અને તેમને કહ્યું કે કૂફા જઈને મને ત્યાંનો અહેવાલ મોકલો. હઝરત

મુસ્લિમ માહે રમઝાનની ૧૪મી તારીખે પોતાના બે દીકરા અને બે સલાહકારો સાથે કૂફા જવા માટે નીકળ્યા.

તે દરમિયાન, યઝીદને દમિશ્કમાં સમાચાર મળ્યા કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) મક્કામાં હજ કરવા માટે આવ્યા છે. તેણે ૩૦ માણસોને હાજીઓના રૂપમાં મક્કા મોકલ્યા કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને કતલ કરી દે. એ લોકો મક્કામાં પોતાના એહરામમાં ખંજર છુપાવીને દાખલ થયા. તેમની ઈચ્છા હતી કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને કા'બાની હદોમાં જ કતલ કરી દે.

તે જ સમયે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને હઝરત મુસ્લિમ તરફથી પત્ર મળ્યો કે કૂફા આવવામાં કોઈ વાંધો નથી. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ વિચાર્યું કે હજ પૂરી થઈ જાય એટલે કૂફા તરફ નીકળી જાઉં, પરંતુ તેમને જણાવવામાં આવ્યું કે યઝીદના કાતિલો મક્કામાં આવી ચૂક્યા છે.

હજની રાત્રે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ ફેંસલો કર્યો કે હજના બદલે ઉમરા કરીને મક્કાથી ચાલ્યા જાય. ઈમામ (અ.)એ એટલા માટે આવું કર્યું કે ઈમામ (અ.) મક્કાની હદોમાં ખૂનામરકી થવા દેવા માગતા ન હતા. કૂફાવાસીઓના પત્રોને ધ્યાનમાં લઈને ઈમામ (અ.) મક્કાથી કૂફા તરફ આગળ વધી ગયા.

સબક 11 : કરબલા - ભાગ 3

હઝરત મુસ્લિમ ઇબ્ને અકીલ કૂફામાં :

કૂફામાં હઝરત મુસ્લિમ ઇબ્ને અકીલ (અ.)નું ભાવભીનું સ્વાગત કરવામાં આવ્યું અને હજારો લોકોએ તેમના હાથ ઉપર હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.)ની બૈઅત કરી. હઝરત મુસ્લિમ આવા આવકારથી ઘણા પ્રભાવિત થયા અને લોકોનો ઉત્સાહ અને આશ્વાસન જોઈને તેમણે તરત જ હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.)ને પત્ર લખીને જણાવ્યું કે તમો કૂફા આવી શકો છો.

જ્યારે યઝીદે જાણ્યું કે હઝરત મુસ્લિમ કૂફામાં આવી ચૂક્યા છે અને લોકોએ તેમનો આવકાર કર્યો છે, તો તેણે કૂફાના ગવર્નર તરીકે ઉબૈદુલ્લાહ ઇબ્ને ઝિયાદને મોકલ્યો અને તેને નિર્દેશ આપ્યા કે લોકોને બળજબરીપૂર્વક હઝરત મુસ્લિમને સમર્થન આપતા રોકી લે. ઇબ્ને ઝિયાદ જેવો કૂફામાં આવ્યો કે તરત જ તેણે કૂફાના સરદારોને રિશ્વત આપીને પોતાની તરફ કરી લીધા અને બીજા બધા લોકોને ધમકી આપીને ચુપ કરી દીધા. ઇશાની નમાઝના સમયે આવી રીતે એલાન કરવામાં આવ્યું :

“જે કોઈ હુસૈન ઇબ્ને અલીના નાયબ મુસ્લિમ ઇબ્ને અકીલની સાથે સંબંધ રાખશે,

તેને ખલીફા યઝીદ બળવાખોર માનશે. એવા માણસને ફાંસીની સજા કરવામાં આવશે, તેના પરિવારને તલવારથી કતલ કરી દેવામાં આવશે અને તેની મિલકતને જપ્ત કરી લેવામાં આવશે. અત્યાર સુધી જેણે પાણુ મુસ્લિમ ઇબ્ને અકીલની મદદ કરી હોય, જો તે તેમનાથી પોતાનું સમર્થન પાછું ખેંચી લેશે તો તેને સજા નહીં કરવામાં આવે.”

મગરિબની નમાઝનો સમય થયો એટલે હઝરત મુસ્લિમ (અ.) જમાઅત કરાવવા માટે ઊભા થયા. તેઓ જ્યારથી કૂફામાં આવ્યા હતા ત્યારથી પોતે જ જમાઅત કરાવતા હતા. જ્યારે નમાઝ પઢાવીને તેઓ પલટ્યા, તો તેમણે જોયું કે આખી મસ્જિદ ખાલી છે. બસ, તેમના મેઝબાન હાની ઇબ્ને ઉરવા જ ત્યાં હાજર હતા. કૂફાવાસીઓ ઇબ્ને ઝિયાદની ધમકીથી ડરી ગયા હતા. તેઓ એટલા બધા કાયર હતા કે તેમને જુલ્મનો સામનો કરવાની હિંમત જ ન હતી. હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ને આ રીતે એકલા છોડી દેવા તે તેમને મોતની સજા આપવા બરોબરની વાત હતી. આના પહેલાં આ કૂફાવાસીઓએ જ જરૂરના સમયે મૌલા અલી (અ.)ને અને હઝરત ઇમામ હસન (અ.)ને પાણુ એકલા છોડી દીધા હતા.

હઝરત મુસ્લિમ અને હાની ઇબ્ને ઉરવા, બન્નેને ખબર પડી ગઈ કે હવે આપણી પહેલી ફરજ હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.)ને ચેતવાણી આપવાની છે, કે ઇમામ (અ.)

કૂકાનો રસ્તો છોડીને અન્ય રસ્તે ચાલ્યા જાય. હાની ઇબ્ને ઉરવા કૂકાથી વાકેફ હતા એટલે બન્નેએ ફેંસલો કર્યો કે હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.) સુધી સંદેશો પહોંચાડવાનું કાર્ય હાની ઇબ્ને ઉરવા જ પૂરું કરશે.

હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ની વિદાય લઈને હાની ઇબ્ને ઉરવા ઉતાવળે ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. હાની ઇબ્ને ઉરવા એ પણ જાણતા હતા કે કૂકા છોડતાં પહેલાં તેમણે હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ના બે બેટાઓની સુરક્ષાનો પ્રબંધ પણ કરવો પડશે. તેઓ પોતાના ઘેર પહોંચ્યા અને પોતાની ઝોજને કહ્યું કે જલ્દીથી પાછલા દરવાજે મુસ્લિમના બેટાઓને બહાર મોકલી દો અને તેમને કહો કે શહેર છોડીને ચાલ્યા જાય.

હાની પોતાના ઘેરથી બહાર આવવાની તૈયારી કરી રહ્યા હતા કે તેમના ઘરની ચારેય બાજુ હથિયાર લઈને સિપાહીઓ આવી પહોંચ્યા. હાનીએ પણ બહાદુરીપૂર્વક તલવાર ખેંચી લીધી, પરંતુ દુશ્મનોની સંખ્યા એટલે બધી હતી કે તેમને તરત જ વશમાં કરી લેવામાં આવ્યા અને સાંકળથી બાંધીને ગવર્નરની સામે લઈ જવામાં આવ્યા.

તે દરમિયાન, હઝરત મુસ્લિમ (અ.) મસ્જિદમાંથી બહાર નીકળી આવ્યા પણ તેમને ખબર નહોતી પડતી કે ક્યાં જાય. છેવટે તેઓ ભૂખ્યા ને તરસ્યા એક દરવાજા પર

આવીને ઊભા રહ્યા. દરવાજો ખૂલ્યો અને ત્યાં એક વૃદ્ધ સ્ત્રી આવીને ઊભી રહી. જ્યારે તેણે જાણ્યું કે હઝરત મુસ્લિમ છે તો જલ્દીથી ખેંચીને તેમને દરવાજાની અંદર લઈ ગઈ. તેણે હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ને કહ્યું કે ચારેય બાજુ સિપાહીઓ તમને શોધી રહ્યા છે. આ પરહેઝગાર સ્ત્રીનું નામ 'તૌઆ' હતું. તેણે હઝરત મુસ્લિમને કહ્યું કે જ્યાં સુધી મામલો ઠંડો પડી ન જાય ત્યાં સુધી તમો મેડી પર રહો. મેડી પર જતાં પહેલાં, હઝરત મુસ્લિમ (અ.)એ તે મોમિનાને કહ્યું કે મારે ખૂબ જ જરૂરી સંદેશો હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને પહોંચાડવો છે. તેણે આશ્વાસન આપ્યું કે મારો દીકરો ખૂબ જ શરીફ છે, તે પાછો આવશે ત્યારે તમને આ કાર્યમાં મદદ કરવાની પૂરી કોશિશ કરશે.

જ્યારે તૌઆનો દીકરો પાછો આવ્યો તો તેણે પોતાના દીકરાને બધી હકીકત કહી સંભળાવી. તેનો દીકરો મલગીન હતો. તેના મનમાં હઝરત મુસ્લિમની ગિરફતારી પછી તેને જે ઈનામ મળવાનું હતું તેની લાલચ પેદા થઈ. તેણે ચાલાકીપૂર્વક તૌઆને કહ્યું કે હું આવતી કાલે હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ને સુરક્ષા પૂરી પાડવાનો બંદોબસ્ત કરવા જઈશ. તે વિશ્વાસઘાતી સવારે ગવર્નરની પાસે જઈને હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ની જાણકારી આપી આવ્યો.

જ્યારે હઝરત મુસ્લિમ (અ.)એ સિપાહીઓના આવવાનો અવાજ સાંભળ્યો તો

તેમને ખબર પડી ગઈ કે મારી સાથે વિશ્વાસઘાત થયો છે અને હવે મારે સુરક્ષિત જગ્યાની શોધમાં નીકળી જવું પડશે. તેમણે કમરામાંથી એક તલવાર હાથમાં લઈ લીધી અને ઘસીને બહાર નીકળ્યા. સિપાહીઓને હતું કે હઝરત મુસ્લિમ (અ.) ડરીને આત્મસમર્પણ કરી દેશે એટલે જ્યારે તેમણે હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ને વિક્કરેલા સિંહની જેમ ઘરમાંથી નીકળતા જોયા તો તેમને કાંઈ સૂઝ્યું નહીં.

ઘરના બહારનો રસ્તો સાંકળો હતો એટલે સિપાહીઓ એક સાથે હઝરત મુસ્લિમ ઉપર હુમલો કરી શકતા ન હતા. આવી રીતે હઝરત મુસ્લિમ (અ.) એક સમયે એક જ સિપાહી સાથે લડી શકતા હતા. હઝરત મુસ્લિમ ઘણા બહાદુર હતા. તેઓ યુધ્ધના ખૂબ જ અનુભવી હતા એટલે તેમના હુમલાની સામે દુશ્મનો કમજોર સાબિત થવા લાગ્યા. તેઓ તેમના પોતાના જ સિપાહીઓના ઘોડાની ટાપોની નીચે કચડાઈને મરવા લાગ્યા.

સિપાહીઓના સરદારે ગવર્નરને સંદેશો મોકલ્યો કે અમારે વધારે માણસો જોઈએ છે. આ સંદેશો સાંભળીને ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને ઝિયાદ આશ્ચર્યમાં પડી ગયો. તેણે કટાક્ષમાં પૂછ્યું કે એક માણસને પકડવા માટે તમારે કેટલા માણસો જોઈએ ? જ્યારે તેને કહેવામાં આવ્યું કે તું પોતે જ જઈને હઝરત મુસ્લિમને પકડી લે ને ! તો તે કાયરની

હિંમત ન થઈ અને તે આગળ ન વધ્યો. તેના બદલે તેણે સૂચન કર્યું કે હઝરત મુસ્લિમને ધોખા વડે ગિરફતાર કરી લો.

આ હુકમ મળતાં જ એક ઊંડો ખાડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો અને તેને ઘાસ અને લાકડીઓ વડે ઢાંકી દેવામાં આવ્યો.

હઝરત મુસ્લિમ (અ.) સિપાહીઓ પર હુમલો કરતા કરતા આગળ વધ્યા ત્યારે સિપાહીઓ પાછા વળીને નાસવા લાગ્યા. તેમનો પીછો કરવામાં હઝરત મુસ્લિમ (અ.) ખાડાની અંદર પડી ગયા. તરત જ કાયર સિપાહીઓ પાછા આવ્યા અને તેમના ઉપર પથ્થર વરસાવવા લાગ્યા.

તેમના માથામાંથી લોહી વહેવા લાગ્યું અને તેઓ બેભાન થઈ ગયા. તેમને ખેંચીને બહાર કાઢવામાં આવ્યા, ઝંજીર પહેરાવવામાં આવી અને ઉબૈદુલ્લાહ ઇબ્ને ઝિયાદની સામે હાજર કરવામાં આવ્યા. હઝરત મુસ્લિમ, ઇબ્ને ઝિયાદની સામે સ્વામિમાનની સાથે ઊભા રહ્યા. તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે તમારો હાલ પણ હાની ઇબ્ને ઉરવા, કે જેમને પહેલાંથી જ શહીદ કરી દેવામાં આવ્યા હતા, તેમના જેવો થાય તે પહેલાં તમે પોતાની છેલ્લી ઈચ્છા બતાવી દો. હઝરત મુસ્લિમ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “મારી ઈચ્છા

એ છે કે એક કાસિદને મોકલીને હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને સાવચેત કરી દેવામાં આવે.” ઈબ્ને ઝિયાદે આ વાત સાંભળીને આશ્ચર્યમાં પડી ગયો. તેની ધારણા હતી કે હઝરત મુસ્લિમ (અ.) કહેશે કે મારા બેટાઓ, કે જેમને પકડીને કેદ કરી લેવામાં આવ્યા છે, તેમના ઉપર રહેમ કરજો. જો કે ઈબ્ને ઝિયાદે હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ની આ ઈચ્છા માન્ય રાખી નહીં. તે પછી હઝરત મુસ્લિમ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “મારું બખ્તર વેચીને કૂફાવાસીઓનું જે કરજ મારા માથે છે તે ચૂકતે કરી દેવામાં આવે.” ઈબ્ને ઝિયાદે આ ઈચ્છાને માન્ય રાખી અને પછી હુકમ કર્યો કે હઝરત મુસ્લિમનું માથું કાપી લેવામાં આવે.

જ્યારે જલ્લાદની તલવાર હઝરત મુસ્લિમ (અ.)ના ગળા પર પડી તો હઝરત મુસ્લિમ (અ.)એ પોતાની છેલ્લી દુઆ આ રીતે માગી :

“અય પાક ઈમામ ! મને માફ કરી દેજો કારણ કે મને ધોખો આપવામાં આવ્યો છે. યા અલ્લાહ ! તું તેમને જાણાવી દેજે કે શું થયું છે અને તેમને કૂફામાં આવવાથી રોકી દેજે.”

સબક 12 : કરબલા - ભાગ 4

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)નું કરબલામાં આગમન :

જ્યારે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) મક્કા છોડીને કૂફા તરફ રવાના થયા તો તેમની સાથે અસંખ્ય લોકો જોડાઈ ગયા. તેમણે વિચાર કર્યો કે જો રસૂલલ્લાહ (સ.)ના નવાસા યઝીદની સામે બળવો કરશે તો આખી ઈસ્લામી દુનિયા તેમનો સાથ આપશે જ અને યઝીદની હુકૂમતનો અંત આવી જશે. તેમની ઈચ્છા હતી કે જે જીત પ્રાપ્ત થશે તેમાં અમારું નામ પણ રોશન થશે અને અમને માલેગનીમત પણ મળશે. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) લોકોને વારે ઘડીએ ચેતવણી આપતા હતા કે તમે જેવું વિચારો છો એવું થવાનું નથી, તેમ છતાંય લોકો તેમની સાથે જ મુસાફરી કરી રહ્યા હતા.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) આગળ વધતા રહ્યા, એટલે સુધી કે કૂફા નજીક આવી ગયું. ત્યાંથી તેમણે કૂફાવાસીઓને એક પત્ર લખ્યો અને કૈસ ઈબ્ને મશઅર સૈદાવીના હાથે મોકલાવ્યો.

તે પત્રમાં ઈમામ (અ.)એ કૂફાવાસીઓને જણાવ્યું કે, “મને મુસ્લિમ (અ.)નો પત્ર મળી ચૂક્યો છે, હું રસ્તામાં જ છું અને જલ્દીથી કૂફા પહોંચવાનો છું.” કૈસ પત્ર લઈને

કૂફા ગયા પણ શહેરની બહાર જ તેમને ગિરફતાર કરી લેવામાં આવ્યા અને ગવર્નર ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને ઝિયાદ પાસે લાવવામાં આવ્યા.

જ્યારે તેમને ગવર્નર પાસે લઈ જવામાં આવી રહ્યા હતા ત્યારે કેસ છૂપી રીતે લોકો સુધી એ સંદેશો પહોંચાડવામાં સફળ થઈ ગયા કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) ક્યાં છે. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના વફાદારોમાં આ વાત ફેલાઈ ગઈ અને તેમાંથી ઘણા બધા તેમની પાસે કરબલામાં આવી ગયા.

તેના કારણે ગવર્નરે કેસને કલ્હું કે હવે તમારે પોતાનો જીવ બચાવવો હોય તો તમારી પાસે એક જ ઉપાય છે - મિમ્બર ઉપરથી ઈમામ હુસૈન (અ.)ને અપશબ્દો બોલો. કેસે લોકોને અલ્લાહની હમ્દ કર્યા પછી આવી રીતે સંબોધિત કર્યા :

“અય લોકો ! જે લોકો આજે જીવતા છે તેમાં હુસૈન (અ.) સર્વશ્રેષ્ઠ છે. હુસૈન (અ.) ફાતેમા કે જેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની બેટી છે, તેમના બેટા છે. મને તેમણે મોકલ્યો છે. તમે બધા લોકોએ ઊભા થઈને તેમની મદદ કરવી જોઈએ.”

તે પછી કેસે ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને ઝિયાદ ઉપર લા'નત મોકલી અને મૌલા અલી (અ.) ના ફજાઈલ બયાન કર્યા. આટલું સાંભળીને ગવર્નર રોષે ભરાયો અને તેણે હુકમ કર્યો કે

કૈસને ઊંચી છત પરથી નીચે ફેંકી દેવામાં આવે.”

કૈસને એવી રીતે ફેંકવામાં આવ્યા એટલે તેઓ શહીદ થઈ ગયા. તેમની પાયમાલ થયેલી લાશને ત્યાં જ પડેલી રાખવામાં આવી.

તે દરમિયાન હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) કૂફા તરફ આગળ વધ્યા અને ‘ઝુફ્ર’ નામની જગ્યાએ પહોંચ્યા. ત્યાં તેમણે હઝરત મુસ્લિમ તથા હાની ઈબ્ને ઉરવાની શહાદત વિષે જાણ્યું અને ફરમાવ્યું, “ઈન્ના લિલ્લાહે વ ઈન્ના ઈલૈહે રાજેઊન (અમે અલ્લાહના જ છીએ અને અમે અલ્લાહ તરફ જ પાછા જવાના છીએ).”

‘ઉઝેબુલ હજનાત’ નામની જગ્યાએ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ કૈસના સમાચાર સાંભળ્યા. જ્યારે કાફલો ‘ઝબલા’ નામની જગ્યાએ રોકાયો ત્યારે ઈમામ (અ.)એ પોતાના સહાબીઓને હઝરત મુસ્લિમ, હાની અને કૈસની શહાદત વિષે વાત કરી. તે પછી ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું :

“અમારો સાથ આપવાવાળાઓએ અમારો સાથ છોડી દીધો છે, માટે જેને પણ અમારો સાથ છોડીને જવું હોય તે જઈ શકે છે.”

તે સમયે ઈમામ (અ.)ના મોટા ભાગના સહાબીઓ ચાલ્યા ગયા અને ફક્ત થોડાક જ સહાબીઓ બાકી રહ્યા. આ લોકો ઈમામ (અ.)ના વફાદાર સાથીઓ હતા અને કોઈ પણ દુન્યવી ફાયદા માટે તેમનો સાથ આપવા નહોતા આવ્યા.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના આગમનના સમાચાર સાંભળીને ઘણા બધા લશ્કરોને રણપ્રદેશમાં શોધખોળ કરવા મોકલવામાં આવ્યાં હતાં, કે જેથી તેઓ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને કૂફા પહોંચતાં અટકાવી દે. તેમાંથી એક લશ્કર મશહૂર સરદાર હુર ઈબ્ને યઝીદ રિયાહીનું હતું. તેઓ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને હિ.સ. ૬૧ના માહે મોહર્રમની ૧લી તારીખે મળ્યા.

જ્યારે તેઓ મળ્યા ત્યારે હુરનું લશ્કર થાકી ચૂક્યું હતું અને બધા ખૂબ જ તરસ્યા હતા. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ હુકમ આપ્યો કે આપણી પાસે જેટલું પાણી છે તેમાંથી હુરના લશ્કરના માણસો અને ઘોડાઓને પીવડાવવામાં આવે.

ઝોહરની નમાઝનો સમય થઈ ચૂક્યો હતો. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ જમાઅતની ઈમામત કરી અને હુરના લશ્કરે ઈમામ (અ.)ની પાછળ નમાઝ પઢી. નમાઝ પૂરી થઈ ગયા પછી હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ હુર અને તેમના સાથીઓને સંબોધિત કર્યા.

ઈમામ (અ.)એ તેમને યાદ અપાવ્યું કે હું અહીં એટલા જ માટે આવ્યો છું કે મને પત્રો લખીને બોલાવવામાં આવ્યો છે. ઈમામ (અ.)એ એવું પણ સમજાવ્યું કે હું ઈમામે બરહક છું અને કુરઆને મજીદની મુબાહેલા વિષેની આયત (૩:૬૧) અને તત્હીરની આયત (૩૩:૩૩)માં જે લોકોને યાદ કરવામાં આવ્યા છે તેમાંથી એક હું પણ છું. ઈમામ (અ.)એ તેમને યઝીદ જેવા માણસની પેરવી કરવાના પરિણામની ચેતવણી આપી અને તેમને તાકીદ કરી કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના અહલેબૈત (અ.)ના નિર્દોષ લોહી વડે તમારા હાથ રંગો નહીં.

હુરે ઈમામ (અ.)ના શબ્દોને સ્વીકાર્યા નહીં. તેમણે ઈમામ (અ.) સાથે લડાઈ તો ન કરી, પરંતુ ઈમામ (અ.)ના કાફલાને કૂફા ન જવા દીધો અને રણપ્રદેશમાં લઈ ગયા.

બીજી માહે મોહર્રમ, હિ.સ. ૬૧ના જુમ્એરાતના રોજ, તેઓ એક જગ્યાએ પહોંચ્યા કે જ્યાં હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)નો ઘોડો રોકાઈ ગયો. ઈમામ (અ.)એ અનેક વાર ઘોડા બદલ્યા, પરંતુ કોઈ પણ ઘોડો તે જગ્યાએથી આગળ વધ્યો નહીં.

આજુબાજુની વસ્તીના લોકોને જ્યારે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ પૂછ્યું કે આ જગ્યાનું નામ શું છે ? તો કેટલાકે કહ્યું કે ‘નયનવા’ છે, કેટલાકે કહ્યું કે ‘મારિયા’ છે.

હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.)એ પૂછ્યું કે શું આ જગ્યાનું કોઈ બીજું નામ પણ છે ? તો કોઈએ કહ્યું કે આને ‘શત્તલ ફુરાત’ પણ કહેવાય છે. એક વૃદ્ધ માણસ આગળ આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે મેં મારા બાપદાદાઓથી સાંભળ્યું છે કે આ જગ્યાને ‘કરબલા’ પણ કહેવાય છે.

જ્યારે હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.)એ આટલું સાંભળ્યું તો ઇમામ (અ.) મુસ્કુરાયા અને અલ્લાહનો શુક્ર અદા કર્યો અને ફરમાવ્યું કે, “ખરેખર આ એ જ જગ્યા છે કે જેના વિષે મારા નાનાએ ભવિષ્યવાણી કરી હતી કે અહીં હું મારા વફાદાર સાથીઓની સાથે ત્રણ દિવસની ભૂખ અને તરસ વેઠ્યા પછી કતલ કરવામાં આવીશ. હવે આપણે અહીંથી આગળ નહીં જઈએ. આપણી મંઝિલ આવી ચૂકી છે.”

હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.)એ ત્યાર પછી કાફલાને રોકાઈ જવાનો હુકમ કર્યો અને ફુરાત નદીના કિનારે ખયમા ઊભા કરવામાં આવ્યા.

સબક 13 : કરબલા - ભાગ 5

કરબલામાં પહેલો દિવસ :

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)નો કાફલો કરબલા આવી પહોંચ્યો અને ફુરાત નદીના કિનારે ખયમા ઊભા કરવામાં આવ્યા. ઈમામ (અ.)ના સાથીઓ પોત પોતાના ખયમામાં ચાલ્યા ગયા એટલે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) પોતાના ભાઈ હઝરત અબ્બાસ (અ.) ને રણમેદાન તરફ લઈ ગયા અને આશૂરાના દિવસે કઈ કઈ જગ્યાએ કોણ શહીદ થશે તે બધી જગ્યાઓ દેખાડી.

આ વિસ્તારમાં ‘બની અસદ’ નામનો કબીલો રહેતો હતો. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) એ તેમની પાસેથી કરબલાની જમીનનો ટુકડો ખરીદી લીધો અને પાછો તેમને ભેટ તરીકે આપી દીધો. તે પછી ઈમામ (અ.)એ બની અસદના લોકોને આવી રીતે સંબોધિત કર્યા :

“આ મહિનાની ૧૦મી તારીખે તમે આ રણમેદાનમાં અમારું માથું કપાયેલી લાશો પડેલી જોશો. ત્યારે અમને દફન કરી દેજો અને જ્યારે અમારા ચાહવાવાળા અમારી કબરોની ઝિયારત કરવા આવે તો તેમની ઈજ્જત કરજો અને અમારી કબરો ક્યાં છે તે તેમને દેખાડજો.”

તે પછી ઈમામ (અ.)એ કબીલાની સ્ત્રીઓને સંબોધિત કરી અને ફરમાવ્યું :

“અય નેક સ્ત્રીઓ ! જો યઝીદના ડરથી તમારા શોહરો અમને દફન ન કરે તો તેમને આગ્રહ કરજો કે અમને દફન કરી દે અથવા તો તમે પોતે અમને દફન કરી દેજો.”

તે પછી આપ (અ.)એ બની અસદના બાળકોને સંબોધિત કર્યા અને ફરમાવ્યું કે :

“અય ભૂલકાઓ ! જો તમારા માબાપ હાકિમના ડરથી અમને દફન ન કરે તો રમતાં રમતાં થોડીક માટી લઈ આવજો અને અમારી લાશો ઉપર નાખી દેજો કે જેથી લાશો છુપાઈ જાય.”

આપના આવા ખુતબાથી બધા લોકોનાં દિલ દ્રવી ઉઠ્યાં અને તેઓ રડવા લાગ્યા.

જ્યારે ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને ઝિયાદે જાણ્યું કે હુર હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) અને તેમના સાથીઓને કરબલામાં લઈ આવ્યા છે, તો તેણે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના કાફલાને ઘેરી લેવા લશ્કરની ટુકડીઓ મોકલી. યઝીદ વતીથી જે પહેલો માણસ કરબલામાં આવ્યો તે અમ્ર ઈબ્ને સઅદ હતો. તે આખા લશ્કરનો સરદાર હતો. તે પોતાની સાથે છ હજાર માણસોને લાવ્યો હતો. તે પછી કરબલામાં લશ્કરની ટુકડીઓ ઉપર ટુકડીઓ આવવા લાગી. બધા ઈતિહાસ લેખકો માને છે કે કરબલામાં યઝીદના ઓછામાં ઓછા તેત્રીસ હજાર માણસો હતા. કેટલાક ઈતિહાસ લેખકોએ આ સંખ્યાને એંશી હજાર પણ

ગણાવી છે. આ મોટું લશ્કર હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) અને તેમના સાથીઓને શહીદ કરવા તૈયાર હતું, કે જેના બદલામાં યઝીદે તેમને ઈનામ આપવાનો વાયદો કરેલો હતો. આ લશ્કરમાંથી ઘણા બધા તો એ જ હતા કે જેમણે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને પત્રો લખીને બોલાવ્યા હતા.

જ્યારે યઝીદી લશ્કર ખયમાઓ તરફ આવવાની કોશિશ કરવા લાગ્યું, તો હઝરત અબ્બાસ (અ.) જેવા શેરદિલ બહાદુર લશ્કરની સામે આવી ગયા અને તલવાર ખેંચીને ફરમાવવા લાગ્યા કે, “જે કોઈ એક પણ પગલું આગળ વધારશે તો તેનું માથા વગરનું શરીર જમીન પર પડ્યું હશે.” તેમની બહાદુરી મશહૂર હતી કે જેના કારણે લશ્કર આગળ વધતું અટકી ગયું. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ હઝરત અબ્બાસ (અ.)ને પોકારીને ફરમાવ્યું કે, “અય ભાઈ અબ્બાસ ! આપણા તરફથી ખૂનામરકીની શરૂઆત ન થવી જોઈએ. જ્યારે અલ્લાહ આપણી સાથે છે તો આપણને શી પરવા કે નદી આપણાથી કેટલી દૂર છે.”

તે પછી હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ હુકમ કર્યો કે ખયમા ત્યાંથી કાઢીને નહેરથી દૂર નાખવામાં આવે.

પાછળના દિવસોમાં હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) અને અમ્ર ઈબ્ને સઅદ વચ્ચે ઘણી

બધી મુલાકાતો થઈ. અમ્રએ આગ્રહ ચાલુ રાખ્યો કે જો જંગ ન કરવો હોય તો તેનો એક જ ઉપાય છે, અને તે એ છે કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) યઝીદની બૈઅત કરી લે. તેણે કહ્યું કે જો એક વાર હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) બૈઅત કરી લે તો તેમને બધા જ પ્રકારના ભૌતિક આરામ અને સુખ આપવામાં આવશે, પરંતુ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) અટલ રહ્યા અને ફરમાવ્યું કે, “જે માણસ અલ્લાહ પર ઈમાન નથી ધરાવતો અને છડેયોક વાણી અને વર્તન વડે તેની નાફરમાની કરે છે, તેની સામે હું ક્યારેય પણ ઝુકીશ નહીં. હું કોઈ પણ પ્રકારની આફતનો સામનો કરી લઈશ પણ હકને બાતિલના હાથમાં નહીં સોંપી દઉં.”

માહે મોહર્રમની સાતમી તારીખે અમ્ર ઈબ્ને સઅદને હુકમ થયો કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) ઉપર પાણીના બધા રસ્તાઓ બંધ કરી દેવામાં આવે. તે દિવસથી હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ની ખયમાગા સુધી પાણીનું એક ટીપું પણ પહોંચાડવામાં ન આવ્યું. લૂ ચાલી રહી હતી અને રણ પ્રદેશની ગરમી અસહ્ય હતી. બાળકો તરસના કારણે રડવા લાગ્યાં. માતાઓનું ધાવાણ સૂકાઈ ગયું અને શિશુઓ ખોરાકથી વંચિત થઈ ગયાં.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) સબરની સાથે આ બધી મુસીબતો સહન કરી રહ્યા હતા. તેમના કાફલાવાળા જોઈ રહ્યા હતા કે દુશ્મનનું લશ્કર જંગની તૈયારીમાં દિવસે દિવસે વધતું જ જાય છે.

સબક 14 : કરબલા - ભાગ 6

આશૂરાની રાત :

માહે મોહરમની નવમી તારીખે અમ્મ ઈબ્ને સઅદ માટે ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને ઝિયાદના હુકમને લઈને શિમ્મ કરબલામાં આવી પહોંચ્યો. તેને હુકમ હતો કે જો હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) આત્મસમર્પણ ન કરે અને યઝીદની બૈઅત ન કરે તો તેમની સામે જંગ કરવામાં આવે અને તેમને કતલ કરી દેવામાં આવે.

હુકમ મળતાં જ અમ્મ ઈબ્ને સઅદ પોતાના લશ્કરમાંથી એક ટુકડી લઈને હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ની ખયમાગા તરફ આવી પહોંચ્યો.

હઝરત અબ્બાસ (અ.) વીસ ઘોડેસવાર લઈને તેની ટુકડી તરફ આગળ વધ્યા અને આવી રીતે અચાનક આવવાનું કારણ પૂછ્યું. જ્યારે તેમને ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને ઝિયાદના હુકમની ખબર પડી તો તેમણે ફરમાવ્યું કે, “હું હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને જાણકારી આપીને જવાબ લઈને પાછો આવું છું.”

જ્યારે હઝરત અબ્બાસ (અ.)એ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને બધી હકીકત કહી

સંભળાવી તો હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “તેમની પાસે પાછા જાઓ અને જો શક્ય હોય તો કાલ સવાર સુધીની મોહલત લઈ લો, કે જેથી આપણે આજે રાત્રે અલ્લાહની ઈબાદત કરી શકીએ અને દુઆ અને ઇસ્તિગ્ફાર કરી શકીએ.”

અમ્ર ઈબ્ને સઅદે બીજા દિવસ સવાર સુધીની મોહલત ઘણી આનાકાની કર્યા પછી આપી દીધી. હવે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના કાફલાવાળાઓને યકીન થઈ ગયું કે આવતી કાલે મોત નિશ્ચિત છે એટલે બધા શહાદતની તૈયારી કરવામાં લાગી ગયા.

આશૂરાની રાત્રે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ એક ખુત્બો આપ્યો કે જેના અંશ આ પ્રમાણે છે :

“યા રબ ! હું તારો શુક્ર અદા કરું છું કારણ કે તેં નબુવ્વત વડે અમને ફઝીલત આપી અને અમને કુરઆનની તાલીમ આપી, અમને દીન તથા તેના અહકામ શીખવ્યા, અમને આંખ, કાન અને દિલ આપ્યાં, અમને શિક્કના શરથી સુરક્ષિત રાખ્યા અને અમને તારી નેઅમતો માટે શુક્ર અદા કરવાની તોફીક આપી.

“હું એવા સાથીઓને નથી જાણતો કે જે મારા સાથીઓ કરતાં વધારે વફાદાર અને સાચા હોય, અને એવા રિશ્તેદારોને પણ નથી જાણતો કે જે મારા રિશ્તેદારો કરતાં વધારે

માઅસૂમ અને રહેમદિલ હોય. અલ્લાહ તમને બધાને સારો બદલો આપે. હું માનું છું કે આ લશ્કરની સામે જંગ કરવાનો દિવસ આવી પહોંચ્યો છે.

“હું તમે બધાયને મારો સાથ છોડીને જતા રહેવાની રજા આપું છું કારણ કે દુશ્મનો ફક્ત મારી પાછળ લાગેલા છે. તમારે જવું હોય તો રાત્રીના અંધકારનો ફાયદો લઈને કોઈ પણ પાબંદી વગર જઈ શકો છો.”

જે લોકો ખોટી નિયતની સાથે આવેલા હતા, તે તો પહેલાં જ જઈ ચૂક્યા હતા, અને જેઓ બાકી રહી ગયા હતા તે તો ઈમાન અને વફાદારીમાં અડગ હતા. બધા સાથીઓએ ઈમામ (અ.)ને છોડીને જવાની વાતને નકારી કાઢી. એક સાથીએ કહ્યું કે, “શું અમે તમને છોડીને એટલા માટે જતા રહીએ કે તમારા પછી જીવતા રહીએ ? અલ્લાહ અમને એવો સમય ન દેખાડે કે તમે કતલ થાઓ અને અમે જીવતા હોઈએ.”

તે પછી બધા બીજા દિવસના જંગ માટે તૈયારી કરવામાં લાગી ગયા. નમાઝ અને દુઆનો અવાજ એવી રીતે આવી રહ્યો હતો કે જાણે સેંકડો મધમાખીઓ ગણગણાટ કરતી હોય. કેટલાક સાથીઓએ પોતાનાં હથિયાર ચકાસ્યાં, જ્યારે કે કેટલાકે જંગની વ્યૂહરચનાની ચર્ચા કરી. માતાઓ પોતાના દીકરાઓને હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)

માટે કુરબાની આપવાની નસીહત કરી રહી હતી.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) ખયમાગામાં ફરીને પોતાના સાથીઓ તથા પરિવારજનોને મળતા હતા અને તેમને પ્રોત્સાહન આપતા હતા તથા છેલ્લી ઘડીની નસીહત કરતા હતા. ઈમામ (અ.)એ તેમની બહેન હઝરત બીબી જૈનબ (અ.)ને સાંત્વના આપી અને નસીહત કરી કે મારી શહાદત પછી જે મુસીબત તમારા ઉપર પડે તેના ઉપર સબ્ર કરજો.

સબક 15 : કરબલા - ભાગ 7

આશૂરાનો દિવસ :

હિ.સ. દસના દસમી મોહર્રમના દિવસને ‘આશૂરાનો દિવસ’ કહેવાય છે. આ દિવસે સવારે હઝરત અલી અકબર (અ.)એ અઝાન આપી. હઝરત અલી અકબર (અ.) રસૂલલ્લાહ (સ.) જેવા દેખાતા હતા અને જ્યારે તેમણે અઝાન આપી તો લોકોને ઈસ્લામના શરૂઆતના દિવસો યાદ આવી ગયા.

સુબહની નમાઝ પછી હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના સાથીઓ એક પછી એક આવીને યઝીદી ફોજને સંબોધન કરવા લાગ્યા. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના ઘણા બધા સાથીઓ એવા હતા કે જેમના સગાવડાલાઓ યઝીદી ફોજમાં હતા, તેમણે દુશ્મનોની હિદાયત કરવાની કોશિશ કરી કે તમે જે ધોર અપરાધ કરવા જઈ રહ્યા છો, તે ન કરો.

છેવટે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) પોતે સામે આવ્યા અને યઝીદી ફોજને ખુત્બો આપ્યો. ઈમામ (અ.)એ પોતાનો પરિચય આપ્યો અને ફરમાવ્યું કે, “હું શાંતિ ચાહું છું, હું મદીનામાં શાંતિથી રહેતો હતો અને કોઈને પણ નુકસાન પહોંચાડતો ન હતો. તમે બધા રસૂલલ્લાહ (સ.)ને માનવાનો દાવો કરો છો અને હું તેમને નવાસો છું, તો શા

માટે તમે મને કતલ કરવા તૈયાર થઈ ગયા છો ?”

આ ખુબો સાંભળીને યઝીદી ફોજના ઘણા બધા લોકોના દિલ ઉપર અસર થવા લાગી. તેના કારણે અમ્મ ઈબ્ને સઅદ, કે જે યઝીદી ફોજનો સરદાર હતો, તે ચિંતામાં પડી ગયો કે મારા લશ્કરીઓનો જુસ્સો ઠંડો થઈ જશે એટલે તેણે એલાન કર્યું કે, “જુઓ! હું જંગના મેદાનમાં પહેલું તીર ચલાવી રહ્યો છું.” આટલું કહીને તેણે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) તરફ પહેલું તીર ચલાવ્યું.

આવી રીતે જંગ શરૂ થઈ ગયો. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) પાસે ફક્ત ૩૨ ઘોડેસવાર હતા અને એકસો દસ પ્યાદા હતા. ઈમામ (અ.)એ પોતાના ખયમાઓની જગ્યા એવી રીતે પસંદ કરી હતી કે તેની પાછળની ત્રણેય દિશાઓ પહાડીઓના કારણે સુરક્ષિત હતી. આ જગ્યાને ‘હાઈર’ કહેવાય છે અને તેને આજે પણ જોઈ શકાય છે.

ઈમામ (અ.)એ પોતાના ખયમાઓ નજીક નજીક લગાવ્યા હતા અને પાછળના ભાગમાં જ્યાંથી દુશ્મનને આવવાનો રસ્તો મળી શકતો હતો, ત્યાં ખંદક ખોદી દીધી હતી. આ ખંદકની અંદર આગનાં લાકડાં નાખી દેવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે દુશ્મનોએ આ રસ્તે ખયમાગા ઉપર હુમલો કર્યો ત્યારે સુરક્ષા ખાતર આ ખંદકને આગ લગાવી દેવામાં

આવી હતી.

થોડાં ઘણાં દ્વંદ્વયુદ્ધ પછી સવારના સમયે જ સામૂહિક હુમલો કરી દેવામાં આવ્યો. જો કે, હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ બહાદુરીપૂર્વક દુશ્મનોનો સામનો કર્યો અને તેમને પાછા વાળ્યા, પરંતુ આવું કરતાં કરતાં તેમના લશ્કરના મોટા ભાગના લોકો શહીદ થઈ ગયા. હવે ઝોહરનો સમય આવી ગયો. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ ‘નમાઝે ખૌફ’ (હુમલો થયેલો હોય ત્યારે પઢવામાં આવતી નમાઝ) અદા કરી, અને જંગ ચાલુ રહ્યો.

હવે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના અહલેબૈતનો કુરબાનીનો સમય આવી પહોંચ્યો હતો. બની હાશિમના લોકો કુરબાની આપવા માટે તૈયાર થઈ ગયા. હઝરત અલી અકબર (અ.) સૌથી પહેલા શહીદ થયા અને એક કલાકની અંદર અંદર તો હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) ના લશ્કરમાં કોઈ પણ પુરુષ બાકી રહ્યો ન હતો. બસ, ઈમામ (અ.) પોતે અને હઝરત ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) જ બાકી રહી ગયા હતા.

અસ્રના સમયે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)એ પોતાના પરિવારની બીબીઓથી અને બાળકોથી વિદાય લીધી, અને મેદાનમાં ગયા.

ઈમામ (અ.)એ છેલ્લો ખુત્બો આપ્યો, અને ફરીથી દુશ્મનોને ચેતવણી આપી કે તમે વિચાર કરી જુઓ કે શું કરવા જઈ રહ્યા છો ? જ્યારે તેમને કોઈ પણ જવાબ ન મળ્યો તો ઈમામ (અ.)એ બહાદુરીપૂર્વક દુશ્મનો સાથે જંગ કર્યો અને તેમની સફોને અસ્તવ્યસ્ત કરી દીધી. દુશ્મનની મજલ ન હતી કે ઈમામ (અ.)ને રોકી લે.

છેવટે, ઈમામ (અ.) રોકાઈ ગયા. આપનું લોહી વહી ગયું હતું અને આપને ગશ આવી રહ્યા હતા. તેમણે પોતાના ઘોડાને એક નીચાણવાળી જગ્યાએ લઈ ગયા. અહીં દુશ્મનોએ જોયું કે ઈમામ (અ.) સજ્જો કરી રહ્યા છે. શિખ્ર મલગીને જ્યારે આપનું માથું કાપ્યું ત્યારે તેણે દુનિયાનું સૌથી ઘૃણાસ્પદ કાર્ય કરી નાખ્યું.

સબક 16 : કરબલા - ભાગ 8

કરબલાનાં દુષ્પરિણામ :

જ્યારે ઝિબ્હે અઝીમ - મહાન કુરબાની - અલ્લાહની બારગાહમાં કબૂલ થઈ ગઈ અને હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) શહીદ થઈ ગયા તો કરબલાના રણમાં એક શોકમય ખામોશી છવાઈ ગઈ. યઝીદી ફોજના જીતની ખુશીમાં વગાડવામાં આવતાં નગારાંનો અવાજ અવારનવાર આ ખામોશીને ભંગ કરતો હતો.

જ્યારે ઈમામ હુસૈન (અ.) શહીદ થઈ ગયા તો તેમનો ઘોડો તેમની લાશ પાસે આવ્યો અને પોતાની ગરદનના બાલ અને પેશાનીને ઈમામ હુસૈન (અ.)ના લોહીમાં રંગીને દર્દપૂર્ણ અવાજ કરતો કરતો અહલેહરમના ખૈમાઓ તરફ આવ્યો. બીબીઓ એનો અવાજ સાંભળીને બહાર નીકળી આવી. એમને ઘોડો સવાર વગરનો નજરે પડ્યો. તેથી તેમણે જાણી લીધું કે હુસૈન (અ.) શહીદ થઈ ગયા છે. હુસૈન (અ.)ની બહેનો, તેમની બેટીઓ અને અન્ય બીબીઓએ રડવાનો અવાજ બુલંદ કર્યો. ઘોડો દર્દપૂર્ણ અવાજ કરતો કરતો ખૈમાની આગળ પોતાનું માથું જમીન પર પછાડતો હતો એટલે સુધી કે તે મરી ગયો.

નિર્દોષ લોકોનું લોહી વહાવ્યા પછી પણ સંતોષ ન થયો તો યઝીદી ફોજના સરદાર ઉમર ઈબ્ને સઅદે હુકમ કર્યો કે ઘોડાઓને નવી નાળ પહેરાવીને લાશો ઉપર દોડાવવામાં આવે. શહીદોની લાશોને પાયમાલ કરી દીધા પછી દુશ્મનોનું ધ્યાન ખૈમાઓ તરફ વળ્યું.

યઝીદી ફોજના લોકો ખૈમાઓ સુધી આવી ગયા અને ત્યાં પહોંચીને તેમણે દુઃખમાં સપડાયેલી બીબીઓને ત્રાસ આપવાનું અને બેઈજ્જત કરવાનું શરૂ કરી દીધું. યઝીદી ફોજના લોકો એવું સમજતા હતા કે ખૈમાઓમાં અમને માલે ગનીમતના સ્વરૂપે સોનાચાંદીનાં ઘરેણાં મળશે, પરંતુ ત્યાં તેમને સીધીસાદી વસ્તુઓ અને કપડાંલત્તાં સિવાય કંઈ જ ન મળ્યું. કેટલાંક કપડાં તો એવાં હતાં કે જેમને હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)એ પોતાના હાથે સીવેલાં હતાં. આ બધી વસ્તુઓ પણ જાલિમો લૂંટી ગયા. માલે ગનીમત ન મળવાના કારણે તેઓ ગુસ્સામાં હતા. તેમણે નિરાધાર બીબીઓની ચાદરો છીનવી લીધી.

બોધપાઠ :

રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાની રિસાલતના જમાનામાં આખા ઈસ્લામી રાષ્ટ્રના શાસક હતા એટલે જ યઝીદી ફોજને અપેક્ષા હતી કે રસૂલલ્લાહની આવ પાસે રસૂલલ્લાહ

(સ.)એ એક શાસક તરીકે ભેગી કરેલી દોલત મળી આવશે, પરંતુ રસૂલલ્લાહ (સ.) અને આલે રસૂલ (અ.) તો માસૂમ હતા અને સત્તાનો દુરુપયોગ કરીને દોલત પ્રાપ્ત કરે એવા ન હતા.

સવાલ : જો અલ્લાહ આપણને સત્તા આપી દે તો શું આપણે તેનો દુરુપયોગ કરીને દોલત ભેગી કરીશું કે પછી ન્યાયપૂર્ણ રીતે સત્તાની જવાબદારી નભાવીશું ?

હઝરત બીબી ફાતેમા ઝહરા (અ.) રસૂલલ્લાહ (સ.)ની બેટી હોવા છતાં જાત મહેનત વડે ઘર ચલાવતા હતા. તેઓ ઓલાદ માટે કપડાં સીવતાં હતાં અને ઘરમાં ગુજરાન માટે ચક્કી પીસતાં હતાં.

સવાલ : જો અલ્લાહ આપણને દુન્યવી ઈજ્જત આપે અને મોટું ઘર આપે તો શું આપણે જાત મહેનતથી ઘર ચલાવીશું કે પછી ઘરનું કામ નોકરોને સોંપીને આરામથી બેસી રહીશું ?

યઝીદી ફોજે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ઘરાનાની માસૂમિયતનો દરજ્જો જ સમજ્યો ન હતો માટે તેઓ તેવા ઘરમાં દોલત લૂંટવા ચાલ્યા ગયા. આ તેમની રસૂલલ્લાહ (સ.)ના

ઘરાના પ્રત્યેની બદગુમાની હતી જેના કારણે તેમણે આવો જુલ્મ આચર્યો.

સવાલ : જો આપણી પાડોશમાં ઊંચા ઘરાનાના લોકો રહેતા હોય તો શું આપણે પણ એવી બદગુમાની કરીશું કે તેમણે ખોટા રસ્તે દોલત કમાવી હશે એટલા માટે તેમના ઘરને લૂંટવું જાઈએ છે ?

તે દુશ્મનો આવે રસૂલ (સ.)ના ખૈમાઓ લૂંટવામાં એકબીજા ઉપર પહેલ કરતા હતા. આવે રસૂલની બીબીઓ રડવામાં એકબીજાને સાથ આપતાં હતાં અને પોતાના મદદગારો અને દોસ્તોની જુદાઈમાં રુદન કરતાં હતાં.

બીબીઓના માથેથી ચાદરો ઝૂંટવી લીધા પછી પણ તેમને સંતોષ ન થયો એટલે તેમણે ખૈમાઓને આગ લગાડી દીધી. ગભરાયેલી બીબીઓ બાળકોને સાચવીને એક ખૈમામાંથી બીજા ખૈમામાં લઈ જવા લાગી. એ વખતે એક બાળકી ખૈમામાંથી એવી રીતે બહાર નીકળતી દેખાઈ કે તેનાં કપડાં સળગી રહ્યાં હતાં. યઝીદી લશ્કરમાંથી એકને તેના ઉપર રહેમ આવી ગઈ તેથી તેણે બાળકીનાં કપડાં પર લાગેલી આગને હોલવી દીધી. તેની રહેમદિલીથી નવાઈ પામીને બાળકીએ રડતાં રડતાં તેને કહ્યું કે, “અય શેખ!

મારા ઉપર એક બીજો એહસાન કરો, મને નજફ તરફ જવાનો રસ્તો બતાવો.”

ત્યાર બાદ શિખ્ર મલગીન હઝરત ઝૈનુલ આબેદીન (અ.), કે જે બીમાર હતા, તેમને શહીદ કરવા તૈયાર થયો. એ વખતે બીબી ઝૈનબ (અ.)એ ફરમાવ્યું, “અલ્લાહની કસમ, તે કતલ નહીં થાય ત્યાં સુધી કે હું કતલ ન થઈ જાઉં.” આ સાંભળીને તે દુશ્મન રોકાઈ ગયો.

ત્યાર પછી બીબીઓને ખૈમામાંથી બહાર કાઢીને ખૈમાને આગ લગાડી દીધી. તેઓ બધાં ઊઘાડા માથે, ઊઘાડા પગે, રડતાં રડતાં શરમની સાથે, કેદ થઈને ચાલી રહ્યાં હતાં અને કહી રહ્યાં હતાં, “તમને અલ્લાહનો વાસ્તો, અમને હુસૈન (અ.)ની કતલની જગ્યાએથી પસાર કરજો.”

બીબીઓએ શહીદોની લાશો જોઈ તો ચીસો પાડવા લાગી અને પોતાના ચહેરા પર તમાચા મારવા લાગી અને દુઃખી દિલે આવા પોકાર કરવા લાગી, “અય મોહંમદ ! આપના ઉપર આસમાનના ફરિશ્તાઓએ સલવાત મોકલી છે. આ હુસૈન ખૂનમાં લથપથ છે, અવયવો કપાયેલા છે, આપની બેટીઓ કેદી છે. અલ્લાહની બારગાહમાં મોહંમદ મુસ્તફાની, અલી મુર્તઝાની, ફાતેમા ઝહરાની અને હમઝા સૈયદુશ્શોહદાની ફરિયાદ છે, અય મોહંમદ ! આ હુસૈન ખુલ્લા મેદાનમાં પડેલા છે, જેમના ઉપર રણની હવા વાઈ રહી છે, ગુનેગારોની ઓલાદના હાથે બેગુનાહ કતલ થયા છે. હાય તકલીફ!

હાય દર્દ ! આજે અમને એવું લાગે છે કે જાણે મારા નાના રસૂલલ્લાહની વફાત થઈ હોય. અય મોહંમદના અસલાબ ! ફરિયાદ છે કે આ એ મુસ્તફાની ઓલાદ છે કે જેમને કેદીઓની માફક હાંકવામાં આવી રહી છે. અય મોહંમદ ! આપની બેટીઓને કેદ કરવામાં આવી છે અને આપની ઓલાદને શહીદ કરવામાં આવી છે કે જેમના ઉપર સવારની ઠંડી હવા વાઈ રહી છે. આ તે હુસૈન છે કે જેના માથાને ગરદનના પાછળના ભાગથી કાપી દેવામાં આવ્યું છે, જેનો અમામો લૂંટી લેવામાં આવ્યો છે. મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જેમના લશ્કરને સોમવારના દિવસે લૂંટવામાં આવ્યું. મારો બાપ કુરબાન થાય એમના પર કે જેના ખૈમાની દોરીઓ કાપી દેવામાં આવી છે. મારો બાપ કુરબાન થાય એના પર કે જે એવા ગાયબ છે કે જેમની મુલાકાતની ઉમ્મીદ નથી અને એવા ઘાયલ છે કે જેમનો ઈલાજ થઈ શકે તેમ નથી, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જેમના ઉપર મારી જાન કુરબાન છે, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જેઓ મરતાં દમ સુધી ગમગીન અને દુઃખી રહ્યા, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જે તરસ્યા જ દુનિયાથી ચાલ્યા ગયા, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જેમની દાઢીમાંથી લોહીનાં ટીપાં ટપકતાં હતાં, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જેમના નાના મોહંમદ મુસ્તફા છે, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જેમના નાના અલ્લાહના રસૂલ છે, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જે નબીનો નવાસો છે, મારો બાપ કુરબાન થાય એમના ઉપર કે જે મોહંમદ મુસ્તફા,

ખદીજતુલ કુબરા, અલી મુર્તઝા, ફાતેમા ઝહરા સૈયદતુન્નિસાના બેટા છે અને એમના બેટા છે કે જેમના માટે સૂરજ પાછો પલટાયેલો રહ્યો ત્યાં સુધી કે તેમણે નમાઝ પઢી.”

ત્યાર પછી હઝરત બીબી સકીના (અ.) પોતાના બાપ હુસૈન (અ.)ના શરીરને વળગી પડ્યાં તો બદ્દુઓનું એક ટોળું જમા થઈ ગયું કે જેમણે એમને ખેંચીને લાશથી છૂટાં પાડ્યાં. હઝરત બીબી સકીના (અ.) કહે છે કે જ્યારે હુસૈન (અ.) શહીદ થઈ ગયા તો હું એમને ગળે વળગી પડી. મારા ઉપર ગશની હાલત હતી. મેં આપ (અ.)ને એવું કહેતાં સાંભળ્યા, “અય મારા શીઆઓ ! જ્યારે તમે મીઠું પાણી પીઓ તો મને યાદ કરજો અથવા તો કોઈ મુસાફર અથવા કોઈ શહીદનું વર્ણન સાંભળો તો મારા ઉપર રુદન કરજો.” પછી હું ગભરાઈને ઊભી થઈ ગઈ કેમકે મારી આંખોની પાંપણો ઝખ્મી થઈ ગઈ હતી અને હું મારા ગાલ ઉપર તમાચા મારવા લાગી.

આવી જ હાલતમાં અહલેહરમે આખી રાત પસાર કરી. ત્યાર પછી સવારે દુશ્મનોએ અહલેહરમને લઈને કૂફા તરફ કૂચ કરવાની તૈયારી કરી.

સબક 17 : કરબલા - ભાગ 9

શામની મુસાફરી :

માહે મોહરમની અગિયારમી તારીખે, લશ્કરના સરદાર ઉમર ઈબ્ને સઅદે પોતાના સિપાહીઓને મંત્રાણા માટે બોલાવ્યા કે હવે શું કરવું જોઈએ. એવો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો કે કેદીઓને કૂફાના રસ્તે દમિશ્કમાં યઝીદના દરબારમાં લઈ જવામાં આવે. ઉમર ઈબ્ને સઅદ પોતે સૌથી પહેલાં દમિશ્ક પહોંચી ગયો કે જેથી યઝીદને જાણાવી શકે કે કરબલામાં શું બન્યું હતું, અને યઝીદે જે ઈનામની જાહેરાત કરેલી હતી તે ઈનામ તે મેળવી શકે. તેણે કેદીઓને શિખ્રના અને ખૂલીના હવાલે કરી દીધાં.

આવી રીતે તૈયારી કરીને કેટલાક લોકોને કામ સોંપવામાં આવ્યું. બીબીઓને એવા ઊંટો ઉપર સવાર કરવામાં આવ્યાં કે જેમના ઉપર અંબાડી ન હતી. હઝરત ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)ને ભારે ઝંજીરોમાં બાંધી દેવામાં આવ્યા હતા અને તેઓ બીમાર હતા તેમ છતાંય તેમને પણ ચાલવાની ફરજ પાડવામાં આવી હતી. જલિમોએ કેદીઓને એવા રસ્તેથી પસાર કર્યા કે જ્યાં શહીદોની માથા વગરની લાશો એવી રીતે પડી હતી કે તેમના ઉપર કફન પણ ન હતું.

જ્યારે અહલેહરમની નજર શહીદોની લાશો ઉપર પડી તો તેઓ ચીસો પાડીને રોવા લાગ્યાં અને પોતાના ચહેરાઓ કૂટવા લાગ્યાં. જ્યારે જનાબે ઝૈનબ (અ.)એ પોતાના ભાઈની લાશ જોઈ તો કહેવા લાગ્યાં, “અય મોહંમદ ! તમારા ઉપર આસમાનના ફરિશ્તાઓએ નમાઝ પઢી, આ હુસૈન ખુલ્લા મેદાનમાં ખૂનમાં લથપથ થયેલા અવયવો સાથે પડેલા છે, અય મોહંમદ ! તમારી બેટીઓ કેદી છે અને તમારી ઓલાદ ઉપર ઠંડી હવા વહી રહી છે.” જનાબે ઝૈનબ (અ.)નું આવું રુદન સાંભળીને દોસ્ત અને દુશ્મન બધા રડી પડ્યા.

દરેક શહીદનું સર નેઝા ઉપર હતું. લશ્કરના દરેક માણસને એક એક સર આપી દેવામાં આવ્યું હતું અને તે તેને નેઝા ઉપર લઈને કાફ્લાની આગળ આગળ ચાલી રહ્યો હતો. હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)નું સર મુબારક ખૂલી મલગીન, કે જે ખૂબ જ જાલિમ હતો, તેને આપવામાં આવ્યું હતું.

છેવટે કાફ્લો કૂફા તરફ રવાના થયો. થોડાક જ કલાકમાં કાફ્લો કૂફાના પરાવિસ્તારમાં પહોંચી ગયો. કૂફાના લોકો રસ્તા ઉપર આવી ગયા અને છત ઉપરથી તમાશો જોવા લાગ્યા કે કેવી રીતે કેદીઓને લઈ જવામાં આવી રહ્યાં છે. કોઈ આવી રીતે એલાન કરી રહ્યો હતો :

“અય કૂફાના લોકો ! અમે તમારી સામે રસૂલલ્લાહની નવાસીઓ અને હુસૈન ઇબ્ને અલીની બીબીઓ અને બાળકોને લાવ્યા છીએ. હુસૈન, કે જેમણે ખલીફા યઝીદની સામે બળવો કર્યો હતો, તેમને કરબલાના જંગમાં હરાવી દેવામાં આવ્યા છે, અને કતલ કરી દેવામાં આવ્યા છે. તેમના પરિવારજનોને હવે યઝીદના દરબારમાં લઈ જવાય છે કે જેથી યઝીદ તેમને જે પણ સજા આપવાનો હોય તે આપી શકે. અય કૂફાના લોકો ! જે પણ યઝીદની હુકૂમત સામે બળવો કરશે, તેનો આવો જ અંજામ આવશે. બળવો કરનાર કોઈ પણને છોડવામાં નહીં આવે.”

બોધપાઠ :

હઝરત બીબી ઝૈનબ, હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમ અને તમામ બીબીઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ખાનદાનની હતી, મદીનામાં આ કારણે તેમને ખૂબ જ ઈજ્જત મળતી હતી અને મદીનાના મોહિબ્બો તેમની સાથે ખૂબ જ માનભર્યું વર્તન કરતા હતા. જ્યારે કરબલામાં બંધી બીબીઓને કેદી બનાવી લેવામાં આવી તો એક જ દિવસમાં તેઓ સન્માનના અનુભવથી અપમાનિતતાના અનુભવ સુધી પહોંચી ગઈ. આવી પરિસ્થિતિમાં કોઈ સામાન્ય માણસ હોય તો જીવનથી નિરાશ થઈને આપઘાતનું પણ વિચારી શકે છે અને અલ્લાહ તઆલાની નાશુકી પણ કરી શકે છે, પરંતુ અહલેહરમમાંથી કોઈ પણ બીબી ન તો અલ્લાહની રહમતથી નિરાશ થઈ કે ન તો કોઈએ જીવન ટૂંકાવી

દેવાનું વિચાર્યું, બલ્કે બધાં જ અલ્લાહની રજામાં રાજી રહ્યાં.

સવાલ : કરબલાના મસાએબ જેવી મુસીબતો તો આપણા ઉપર ક્યારેય પણ પડવાની નથી. તેમ છતાંય જ્યારે પણ આપણી ઉપર નાની નાની મુસીબતો આવી પડે છે તો શું આપણે રાજી બરજા રહીએ છીએ ? કે પછી અલ્લાહની રહમતથી નિરાશ થઈને આપઘાતનું વિચારીએ છીએ ?

આ વાત લોકોએ સાંભળી તો તેમને વિશ્વાસ ન થયો. થોડાક જ સમય પહેલાં તો કૂફા મૌલા અલી (અ.)ની ખિલાફતનું પાટનગર હતું. બધા કૂફાવાસીઓ મૌલા અલી (અ.) ની તથા તેમના દીકરાઓ અને દીકરીઓની રહેમદિલીથી વાકેફ હતા.

કેદીઓની દયાજનક પરિસ્થિતિ જોઈને ઘણા ખરા તો રડવા લાગ્યા, પરંતુ જાલિમો સામે અવાજ બુલંદ કરવાની હિંમત કોઈનામાં પણ ન હતી. તેઓ ડરતા હતા કે જો અમે કેદીઓની તરફેણમાં કંઈક કહીશું તો અમારી હાલત પણ આવી જ થઈ જશે.

બોધપાઠ :

કૂફીઓ મૌલા અલી (અ.)ના ઘરાનાની ફઝીલતથી વાકેફ હતા, તેમને ખબર હતી

કે કરબલાના કિસ્સામાં હક પર કોણ હતું અને બાતિલ પર કોણ હતું. જ્યારે ઈમામ હુસૈન (અ.)ના અહલેહરમને કૂકામાં કેદી બનાવીને લાવવામાં આવ્યાં તો કૂકાવાસીઓ જાણતા હતા કે ઈબ્ને ઝિયાદ જાલિમ છે અને ઈમામ હુસૈન (અ.)ના અહલેહરમ મઝહૂમ છે. મુસલમાન તરીકે મઝહૂમની મદદ કરવી તેમના ઉપર ફરજ હતી તેમ છતાંય જાલિમના ડરથી તેમણે મઝહૂમની મદદ ન કરી, તો તેઓ જાલિમના જુલમમાં ભાગીદાર થઈ ગયા.

સવાલ : જો આપણે ક્યારેય પણ કોઈ મઝહૂમને જોઈએ કે તેને મદદની જરૂર છે તો શું આપણે પણ જાલિમના ડરથી તેની મદદ નહીં કરીએ ? કે પછી અલ્લાહ ઉપર ભરોસો રાખીને મઝહૂમની મદદે પહોંચી જઈશું ?

છેવટે કાફલો કૂકાના ગવર્નરના દરબારમાં પહોંચ્યો. જનાબે ઝૈનબ (અ.) એક ખૂણામાં બેસી ગયાં. કનીઝો આપની આજુબાજુ બેઠેલી હતી. ઈબ્ને ઝિયાદે પૂછ્યું, આ જે બેઠેલાં છે તે કોણ છે ? હઝરત ઝૈનબે કંઈ જવાબ ન આપ્યો. આવું તેણે ત્રણ વાર પૂછ્યું ત્યારે એક કનીઝે જવાબ આપ્યો, આ ઝૈનબ બિન્તે ફાતેમા બિન્તે મોહંમદ (સ.) છે.

આટલું સાંભળીને હઝરત બીબી જૈનબ (અ.) જલાલમાં આવી ગયાં. તેમણે ઉબૈદુલ્લાહ ઇબ્ને ઝિયાદની સામે હિંમત અને ફસાહતથી ભરપૂર એક ખુત્બો આપ્યો.

હઝરત બીબી જૈનબ (અ.)એ તેને યાદ અપાવ્યું કે રસૂલુલ્લાહ (સ.) અને તેમની અહલેબૈત (અ.)નો શું મર્તબો છે. તેમણે તેને ઇસ્લામના અહકામ યાદ અપાવ્યા કે જે કેદીઓની બાબતમાં આવ્યા છે, ખાસ કરીને સ્ત્રીઓ અને બાળકોની બાબતમાં. તેમણે તેને ચેતવણી આપી કે તારી જીત થોડાક જ સમય માટે છે અને તારું અને તારા આકા યઝીદનું પતન થોડાક જ સમયમાં થઈ જવાનું છે. બધા દરબારીઓની સામે તેમણે તે બધા પાશવી જુલ્મો ગણાવ્યા કે જે હઝરત ઇમામ હુસૈન (અ.) અને તેમના સાથીઓની ઉપર જાલિમોએ કર્યા હતા. તેઓ જેમ જેમ બોલતાં જતાં હતાં તેમ તેમ લોકોને તેમના વાલિદ મૌલા અલી (અ.)ની ફસાહત યાદ આવતી જતી હતી. ઉબૈદુલ્લાહ ઇબ્ને ઝિયાદને ચિંતા થવા લાગી કે તેમના ખુત્બાના કારણે લોકો ક્યાંક બળવો ન કરી દે.

તેણે હઝરત બીબી જૈનબ (અ.)ને ડરાવીને યુપ કરવાની કોશિશ કરી અને ધમકી આપી કે જો તમે યુપ નહીં થઈ જાઓ તો ખૂબ જ દર્દનાક સજા કરીશ. તેમ છતાંય હઝરત બીબી જૈનબ (અ.) ખુત્બો આપતાં જ રહ્યાં અને આપના શબ્દોના કારણે ઘણા બધા

લોકો રડવા લાગ્યા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના એક વૃધ્ધ સહાબી, ઝૈદ ઇબ્ને અરકમ, કે જેઓ અંધ થઈ ચૂક્યા હતા, તેઓ ઊભા થઈ ગયા અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની અહલેબૈતની સાથે આવું ગેરવર્તન કરવા બદલ વાંધો ઉઠાવ્યો.

ઉબૈદુલ્લાહ ઇબ્ને ઝિયાદને લાગ્યું કે હવે મામલો હાથમાંથી નીકળી જશે અને જો તે તરત જ કોઈ પગલાં નહીં ભરે તો હઝરત બીબી ઝૈનબ (અ.)ના આ ખુત્બાના કારણે તેના વિરુદ્ધ બળવો થઈને જ રહેશે.

તેણે પોતાના માણસોને હુકમ કર્યો કે જલ્દીથી રસૂલલ્લાહ (સ.)ના સહાબીને દરબારમાંથી લઈ જાઓ, અને શિમ્ર અને ખૂલીને હુકમ કર્યો કે કેદીઓને કૂંડાની બહાર રવાના કરો.

તરત ને તરત રવાનગીની તૈયારીઓ શરૂ કરી દેવામાં આવી. શિમ્રએ દમિશ્ક જવા માટે નિર્જન રસ્તો પસંદ કર્યો કે જેથી કોઈ પણ માણસ કરબલાના શહીદોનો બદલો લેવા માટે તેના ઉપર હુમલો ન કરી શકે.

ઈરાક અને શામના રણપ્રદેશોમાં થઈને શિમ્મ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના પરિવારજનોના કાફલાને કૂકાથી દમિશ્ક લઈ ગયો.

આખી મુસાફરી દરમિયાન લોકોએ જોયું કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના હોઠ કુરઆને મજીદની આયતોની તિલાવત કરી રહ્યા હતા. જે આયત સ્પષ્ટ રીતે સંભળાતી હતી તે હતી :

પારા-૧૫, સૂરઅ કહફ, સૂરા-૧૮, આયત-૮ :

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾

(શું તું માને છે કે અસ્હાબે કહફ અને રકીમ અમારી અજાયબીવાળી આયતોમાંથી

હતા ?)

આ આયતની તિલાવત કરીને હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) લોકોનું ધ્યાન આ જ સૂરાની આના પછીની (સૂરા-૧૮) આયત-૮ થી ૧૪ તરફ ખેંચી રહ્યા હતા કે જે આયતોમાં અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે કેવી રીતે તેણે અસ્હાબે કહફની હિદાયતમાં વધારો કર્યો અને તેમના દિલોને મજબૂત કર્યો, એવા સમયે કે જ્યારે તેમણે જાલિમોની સામે ઊભા રહેવાની હિંમત દેખાડી.

શહાદત વખતે પણ હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) આપણને હિદાયત કરી રહ્યા હતા કે કરબલામાં તેમનો મકસદ એ જ હતો કે જે મકસદ અલ્લાહે કુરઆને મજીદમાં અસ્લાબે કહફનો બયાન કર્યો છે.

છેવટે કેદીઓ દમિશ્ક પહોંચી ગયાં. શહેરના દરવાજાની પાસે કાફલાને રોકી દેવામાં આવ્યો અને યઝીદને ખબર આપવામાં આવી કે કાફલો આવી પહોંચ્યો છે, અને તેના દરબારમાં કેદીઓને લાવવા માટે તેની રજા માગવામાં આવી.

સબક 18 : યઝીદનો દરબાર - ભાગ 1

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના અહલેહરમનો કાફલો દમિશ્ક પહોંચ્યો. અહીં આવતાં આવતાં તો તેમની હાલત ખૂબ જ ખરાબ થઈ ચૂકી હતી. હાથ પર બાંધેલી રસ્સીના દબાણથી તથા ચાબુકના મારથી તેમના શરીરના જખમોમાંથી લોહી નીકળી રહ્યું હતું.

કાફલો શામના બજારમાં થઈને આગળ વધ્યો. તેમની હાલત જોઈને લોકોનાં દિલ ભરાઈ આવ્યાં. બાળકો ભૂખ્યાં અને તરસ્યાં હોવાથી રડી રહ્યાં હતાં. લોકોએ તેમને સદકાની સૂકી ખજૂર આપી. હઝરત બીબી ઝૈનબ (અ.) અને હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમ (અ.)એ બાળકોને કહ્યું, “તમે સદકાની ખજૂર ન ખાઓ. સદકો ખાવો આપણા ઉપર હરામ છે.” બન્ને બહેનોએ લોકોને વિનંતી કરી કે અમને ખાવાની વસ્તુઓ સદકા તરીકે ન આપો. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાની અહલેબૈતને સદકો ખાવાની મનાઈ ફરમાવી છે.” લોકોને એ વાત જાણીને ઘણી નવાઈ લાગી કે વાળથી પોતાના ચહેરા ઢાંકેલી આ બીબીઓ અહલેબૈતમાંથી છે. લોકો વિચારમાં પડી ગયા કે યઝીદની એવી તો કેવી હિંમત છે કે આ લોકોની સાથે આવી બેઝબી કરે ?

પછી અહલેબૈત (અ.)ને મસ્જિદની સીડીઓ ઉપર ઊભાં કરવામાં આવ્યાં. એમની

પાસે શામનો એક ઝઈફ માણસ આવ્યો. એણે કહ્યું, “હમ્દ છે તે અલ્લાહની કે જેણે તમને કતલ કર્યાં, અને લડાઈ ઝઘડાને ખતમ કરી દીધો.” ત્યાર પછી તેણે તેમને બૂરુંભલું કહેવામાં કોઈ કસર ન છોડી. આ સાંભળીને ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) એ ફરમાવ્યું, અય ભાઈ ! શું તે અલ્લાહની કિતાબ પઢી છે ? તેણે કહ્યું, હા, પઢી છે. ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, શું તે આ આયત પઢી છે ?

પારા-૨૫, સૂરએ શૂરા, સૂરા-૪૨, આયત-૨૩

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

(કહી દે કે હું તમારાથી કરાબતદારોની મવદતના સિવાય કોઈ બદલો નથી માગતો.)

તેણે કહ્યું, હા, પઢી છે. ઈમામ (અ.)એ કહ્યું, આ આયતમાં જેમની વાત થઈ છે એ કરાબતદારો અમે છીએ. ત્યાર પછી આપે ફરમાવ્યું, શું તે આ આયત પઢી છે ?

પારા-૧૫, સૂરએ બની ઈસરાઈલ, સૂરા-૧૭, આયત-૨૬

وَأْتِذَا الْقُرْآنِ حَقَّهُ...

(ઝિલ કુબાને એમનો હક આપો.)

તેણે કહ્યું હા, આ આયત પઢી છે. ઈમામ (અ.)એ કહ્યું કે તે અમે છીએ. અને શું તે આ આયત પણ પઢી છે ?

પારા-૨૨, સૂરએ અલઝાબ, સૂરા-૩૩, આયત-૩૩

...إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا...

(અને અલ્લાહનો ઇરાદો છે કે દૂર રાખે તમારાથી દરેક પ્રકારની નજસતને અય

અહલેબૈત અને તમને એવી રીતે પાક રાખે કે જેવો પાક રાખવાનો હક છે.)

ઝઈફ માણસે કહ્યું, હા, આ આયત પઢી છે, ઈમામ (અ.)એ કહ્યું, તે અમે છીએ. તો તે વખતે એ શામીએ પોતાના હાથ આસમાન તરફ ઊંચા કરીને કહ્યું, “અય અલ્લાહ! હું તારી બારગાહમાં તોબા કરું છું.” આવું તેણે ત્રણ વખત કહ્યું, તેણે વધુમાં કહ્યું, “અય અલ્લાહ ! હું આલે મોહંમદના દુશ્મનોથી અને મોહંમદ (સ.)ની અહલેબૈતના કાતિલોથી બેઝારી જાહેર કરું છું. મેં કુરઆન તો પઢેલું છે, પરંતુ આના પહેલાં મને આ બાબતની ખબર ન હતી.”

બોધપાઠ :

જ્યારે શામના ઝઈફ માણસે ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)ની બેઅદબી કરી તો ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ તેનું અપમાન ન કર્યું, બલકે પોતાની સરચાઈ વડે તેના આક્ષેપોને ખોટાં સાબિત કરી દીધા.

સવાલ 1 : શું કોઈ આપણું અપમાન કરે તો આપણે જવાબમાં તેનું પણ અપમાન કરીએ છીએ ?

સવાલ 2 : શું આપણે આપણા અમલમાં એટલા સાચા છીએ ખરા ? કે જે કોઈ આપણા ઉપર આક્ષેપ કરે તેને આપણે પોતાની સચ્ચાઈ વડે જવાબ આપી શકીએ ?

છેવટે સૂરજની ગરમીમાં એક કલાક રાહ જોયા પછી યજીદના હુકમથી કેદીઓને દરબારમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા. યજીદ સોનાના ઊંચા તખ્ત ઉપર બેઠેલો હતો. તેના દરબારીઓ તેની આજુબાજુ સોનેરી ખુરશીઓ ઉપર બેઠેલા હતા. યજીદ નશામાં ચૂર હતો. તે શરાબના પ્યાલા ઉપર પ્યાલા પીધે જતો હતો અને પીધા પછી વધેલો શરાબ તે થાળમાં ફેંકતો હતો કે જેમાં ઈમામ હુસૈન (અ.)નું સર મુબારક મૂકવામાં આવ્યું હતું.

બધી બીબીઓ દરબારમાં ઊભેલી હતી. લાંબા સમય સુધી તેણે અહલેબૈતની સાથે કંઈ વાત ન કરી, તો હઝરત ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ છેવટે થાકીને તેને કહ્યું, હું ક્યારનો ય તારી સામે ઊભો છું. તું કંઈ જ બોલતો નથી. મને રજા આપ કે હું મારે

જે તને કહેવું છે તે કહું. તેણે કહ્યું, તમારે જે કહેવું હોય તે કહો, પરંતુ કંઈ બેઅદબીભર્યું કહેતા નહીં. ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ કહ્યું, હું અત્યારે અલ્લાહની મહેરબાનીથી એવી જગ્યાએ છું કે જ્યાં પહોંચીને માણસ કોઈ પણ બેઅદબીભર્યા, ગેરવાજબી શબ્દો કહી શકતો નથી. હું તને અલ્લાહની કસમ આપીને કહું છું, રસૂલલ્લાહ (સ.)ની બાબતમાં તારું શું માનવું છે ? કદાચ તેમણે અમને આ હાલતમાં જોયા હોત તો ?” આ સાંભળીને બધા લોકો રડવા લાગ્યા.

યઝીદે કહ્યું હમ્દ છે અલ્લાહની કે જેણે તમારા બાપને કતલ કર્યો ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ કહ્યું, “અલ્લાહની લા’નત થજો તેવા લોકો ઉપર કે જેમણે મારા બાબાને કતલ કર્યો.” આ સાંભળતાં જ યઝીદને ગુસ્સો ચઢી ગયો અને તેમને કતલ કરવાનો હુકમ આપ્યો. આ સાંભળીને ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, “જો તું મને કતલ કરવા માગતો હોય તો પછી મારી સાથેની આ નિરાધાર બીબીઓને પહેલાં મદીના મોકલાવી દે કેમકે મારા સિવાય હવે તેમનું કોઈ બાકી રહ્યું જ નથી. તારા લશ્કરે મારા કુટુંબના પુરુષોને વીણી વીણીને કતલ કરી નાખ્યા છે.” યઝીદે કંઈક વિચારીને આપને કતલ કરવાનું માંડી વાળ્યું.

યઝીદે કહ્યું;

પારા-૨૫, સૂરઅ શૂરા, સૂરા-૪૨, આયત-૩૦

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ... ﴿٣٠﴾

(જે મુસીબત તમને પહોંચે છે તે તમારા હાથોના કરતૂતોનું જ પરિણામ છે.)

આ સાંભળીને ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ ફરમાવ્યું, “આવું કંઈ જ નથી. આ આયત અમારા વિષે નાઝિલ નથી થઈ. અમારા વિષે તો આ આયત નાઝિલ થઈ છે.”

પારા-૨૭, સૂરએ હદીદ, સૂરા-૫૭, આયત-૨૨

وَمَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ
تَبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٣١﴾

(જે કોઈ પણ આફત જમીન પર કે તમારી જાત પર પડે છે તે, એ પહેલાં કે અમે તેને અસ્તિત્વમાં લાવીએ, એક લખાણ (લૌહ મહેફૂઝ)માં લખાયેલું મોજૂદ હોય છે;

બેશક એ કાર્ય અલ્લાહ માટે (ઘણું જ) સહેલું છે.)

ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, “બસ અમે એ છીએ કે જેઓ એના પર અફસોસ નથી કરતા કે જે ચાલી ગયું હોય અને ન અમે ખુશ થઈએ છીએ એ વસ્તુ ઉપર કે જે એમાંથી અમારી પાસે આવે.” ત્યાર બાદ યઝીદે તેનું માથું નીચું નમાવી દીધું.

બોધપાઠ :

યઝીદ ખૂબ જ જાલિમ હતો તેની સામે બોલવામાં જાનનો ખતરો હતો. એવા જાલિમ શાસકની સામે ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ પોતાની સલામતીની પરવા કર્યા વગર સચ્ચાઈને પ્રસ્તુત કરી તો ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)ની સચ્ચાઈએ યઝીદ જેવા જાલિમ શાસકનું માથું પણ નમાવી દીધું. આપણે મૌલા અલી (અ.)ના શીઆ છીએ અને ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) આપણા ચોથા ઈમામ છે.

સવાલ : જ્યારે કોઈ જાલિમ માણસ આપણી સામે આવીને અસત્યનો પ્રચાર કરવા લાગે તો આપણી અંદર તેનાથી ડર્યા વગર, ઉશ્કેરાયા વગર અને કડવા શબ્દો બોલ્યા વગર પોતાની સચ્ચાઈને પ્રસ્તુત કરવાની હિંમત અને આવડત છે ખરી ?

યઝીદે ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)ને કહ્યું કે, “મને તમારા વાલિદ ઉપર નવાઈ લાગે છે કે તે પોતાના બધા દીકરાઓનાં નામ ‘અલી’ પર જ કેમ રાખતા હતા ?” તો ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું, “મારા વાલિદ તેમના વાલિદથી મોહબ્બત રાખતા હતા માટે તેઓ પોતાના દરેક ફરઝંદનું નામ એમના જ નામ ઉપર રાખતા હતા.”

ત્યાર પછી અહલેબૈતે ક્યારેય પણ ન જોયું હોય તેવું દ્રશ્ય જોયું. તેમણે જોયું કે મલકીન યઝીદે પોતાના પગ પાસે થાળમાં હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)નું સર મુબારક મૂકેલું હતું.

તે ઈમામ હુસૈન (અ.)ના દાંત અને હોઠ મુબારક ઉપર લાકડી મારી રહ્યો હતો અને એવી બડાઈ મારી રહ્યો હતો કે, “જોયું ? આ એ જ હોઠ છે કે જેના ઉપર મોહંમદ બોસા આપતા હતા ! મારા બાપદાદા કેટલા બધા ખુશ થયા હશે કે મેં બદ્દ અને હુનૈન જેવા જંગોમાં તેમની હારનો બદલો લઈ લીધો છે.”

દરબારમાં બેઠેલા અબૂ બરઝા અસ્લમીએ આ જોયું તો કહ્યું, “અફ્સોસ થાય તારા પર, અય યઝીદ ! શું તું તારી લાકડી ફાંટેલા (અ.)ના ફરઝંદના મોઢા પર લગાવે છે ? હું ગવાહી આપું છું કે મેં રસૂલલ્લાહ (સ.)ને જોયા છે કે તેઓ એમના દાંતને અને એમના ભાઈના દાંતને ચૂમતા હતા અને કહેતા હતા, “તમે બન્ને જન્મતના નવજવાનોના સરદાર છો, બસ, ખુદા તમારા કાતિલોને કતલ કરે અને તેમના પર લા’નત કરે અને એમના માટે જહન્નમની આગ તૈયાર કરે અને તે ખરાબ પાછા ફરવું છે.”

બીબી જૈનબ (અ.) ઊભાં થઈ ગયાં અને તેમણે ફરમાવ્યું, “હમ્દ છે અલ્લાહના માટે કે જે આલમીનનો પાલનહાર છે. અલ્લાહની રહેમત અને દુરૂદ થાય એના રસૂલ પર અને એમની તમામ આલ પર. અય યઝીદ ! શું તું એવું ગુમાન કરે છે કે તે જમીનની દિશાઓને અને આસમાનની સરહદોને અમારી પાસેથી છીનવી લીધી તેથી અમને એવી રીતે હાંકવામાં આવ્યાં કે જેવી રીતે કેદીઓને હાંકવામાં આવે છે ? શું તું એવું

ગુમાન કરે છે કે અમે અલ્લાહની નજરમાં બેઈજ્જત છીએ અને તેની નજરમાં તારી ઈજ્જત વધારે છે ? એની નજરમાં તારું મૂલ્ય મહાન છે ? તારું અભિમાન વધી ગયું અને તું ગર્વથી આજુબાજુ જોવા લાગ્યો અને તું ખુશ છે કે દુનિયા તારા પક્ષમાં છે અને તારું શાસન વ્યવસ્થિત ચાલી રહ્યું છે અને જે દેશ અમારો હતો તે હવે તારો બની ચૂક્યો છે. તું થંભી જા, થંભી જા. શું તું અલ્લાહનું આ ફરમાન ભૂલી ગયો છે ? :

પારા-૩, સૂરએ આલે ઈમરાન, સૂરા-૩, આયત-૧૭૮

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُضِلُّهُمْ خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُضِلُّهُمْ
لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾

(અને જે લોકો ઈમાન નથી લાવ્યા તેઓ કદી પણ એવું ગુમાન ન કરે કે અમે જે મોહલત તેમને આપીએ છીએ તે તેમના માટે લાભદાયી છે. (બલ્કે) અમે તેમને મોહલત માત્ર એટલા માટે આપીએ છીએ કે ગુનાના કાર્યોમાં તેઓ વધારે વધી જાય. અને છેવટે તો તેમના માટે દુઃખદાયક અઝાબ છે.)

“અય યહીદ ! શું આ અદ્લ અને ઈન્સાફ છે કે તેં તારી સ્ત્રીઓને અને કનીઓને તો પડદામાં રાખી છે અને રસૂલની આલને કેદી બનાવીને ફેરવી રહ્યો છે ? તું એમનો પડદો છીનવીને તેમનાં માથાં ઊઘાડાં કરી દે છે. દુશ્મનો એમને એક શહેરથી બીજા શહેરમાં લઈ જાય છે અને પાણીના દરેક ઘાટ પર અને દરેક મંઝિલના લોકો તેમને જુએ છે.

“અય યઝીદ ! તારા હાથ સૂકાઈ કેમ જતા નથી કે જે અબૂ અબ્દિલ્લાહ જન્નતના જવાનોના સરદાર છે, તે જખમને મૂળ સુધી પહોંચાડી દીધા છે, ઓલાદે મોહંમદ (સ.) અને આલે અબ્દુલ મુત્તલિબના ચમકતા સિતારાઓનું ખૂન વહાવીને મૂળને કાપી દીધાં છે. તેં તારા વડવાઓને અવાજ આપ્યો અને તેં તારી કલ્પનામાં તેમને સંબોધ્યા. નજીકમાં જ તેમના જેવો અંજામ તારો પણ થશે. તું એવી ઈચ્છા કરીશ કે કાશ, હું સૂકાઈ ગયો હોત અને મૂંગો થઈ ગયો હોત અને મેં આવું કંઈ ન કહ્યું હોત કે જે મેં કહ્યું છે અને એવું કંઈ જ ન કર્યું હોત કે જે મેં કર્યું છે. બસ તું જેટલાં છળકપટ કરી શકતો હોય તે કરી લે. જેટલી કોશિશ તારાથી થઈ શકે તે કરી લે. અલ્લાહની કસમ, તું અમારી યાદને ઓછી કરી શકતો નથી. તું અમારી વહીને ખતમ કરી શકતો નથી. તું અમારી બુઝુર્ગીને પામી શકતો નથી. હજુ પણ તું તારી ઝિલ્લતને નથી ધોઈ શકતો. તારા દિવસો ખૂબ થોડા છે. તારી જમાઅત વેરાણછેરાણ છે. એ દિવસે મુનાદી નિદા કરશે, ખબરદાર ! અલ્લાહની લા’નત છે જાલિમો પર. હમ્દ છે અલ્લાહ માટે કે જે તમામ દુનિયાઓનો પાલનહાર છે.”

બોધપાઠ :

હઝરત બીબી ઝૈનબ (અ.) રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આલમાંથી હતાં. આ ઘરાનાની સ્ત્રીઓ એટલો ચુસ્ત પડદો રાખતી હતી કે અજાણ્યા લોકો તેમને ક્યારેય પણ જોઈ

શકતા ન હતા. દુનિયા કહે છે કે પડદો સ્ત્રીઓનો મર્તબો ઘટાડવા સમાન છે અને તેમને ઈલ્મ મેળવવાની તકો ન આપવા સમાન છે. હઝરત બીબી જૈનબ (અ.)એ યઝીદના દરબારમાં આવી ઈલ્મની વાતો કરીને સાબિત કરી બતાવ્યું કે ન તો પડદો મર્તબાને ઘટાડે છે કે ન તો તેના કારણે ઈલ્મથી દૂર રહેવાય છે.

સવાલ 1 : શું આપણે એવા તો નથી કે જે દુનિયાના કૃપચારના કારણે એવું માનતા હોય કે પડદો મર્તબાને અને ઈલ્મને ઘટાડે છે ?

સવાલ 2 : શું આપણે આપણી સ્ત્રીઓ માટે એવી તકો પૂરી પાડીએ છીએ કે તેઓ પડદાની મર્યાદામાં રહીને જેટલું ઈલ્મ પામવું હોય તેટલું ઈલ્મ પામી શકે?

સવાલ 3 : શું આપણે એ પ્રકારના વિચારો તો નથી ધરાવતા કે ઈલ્મ અને સફળતા સ્ત્રીઓ માટે ન હોવા જોઈએ ? અથવા તો શું આપણે એવો મત તો નથી ધરાવતા કે સ્ત્રીઓને સફળતા મેળવવા માટે અને ઈલ્મ મેળવવા માટે પડદાનો ત્યાગ કરવો જ પડે ?

યઝીદના દરબારમાં આ ખુત્બાથી ભયાનક શાંતિ છવાઈ ગઈ અને યઝીદની જબાન બંધ થઈ ગઈ. તેનો ચહેરો ઝાંખો પડી ગયો અને બીબી જૈનબ (અ.)ના સાચા શબ્દોની અસરથી તે ચુપ થઈ ગયો.

પછી યઝીદે હુસૈન (અ.)ના કુટુંબની સ્ત્રીઓ માટે હુકમ કર્યો કે આ બધાને જૈનુલ આબેદીન (અ.)ની સાથે કેદખાનામાં કેદ કરવામાં આવે. એ જગ્યા એવી હોય કે તેઓ ગરમી અને ઠંડીથી બચી ન શકે. અહલેહરમને એવા કેદખાનામાં રાખવામાં આવ્યાં. ત્યાં રહેવાથી એમના ચહેરાના રંગ બદલાઈ ગયા.

આ એ જ હઝરત જૈનબ (અ.) છે કે જેમણે દીનમાં થતી ખરાબીને અટકાવીને સૌથી વધુ અંધકારમય કટોકટીનો શાંતિપૂર્ણ રીતે મુકાબલો કર્યો અને જેમણે પાછળથી જરા પણ અચકાયા વગર ખુલ્લમખુલ્લા પડકાર ફેંકીને યઝીદના બેરહમીભર્યા જુલ્મથી હઝરત મોહંમદ મુસ્તફા (સ.)ની આલને મોતના ભયાનક પંજમાંથી બચાવી લીધી. હકને અને ઈસ્લામને બચાવવા માટેની તેમની આખર સુધીની કુરબાની, તેમની અડગતા અને સચ્ચાઈની બાબતમાં તેમના ભાઈની સાથે રહેવાની તેમની મક્કમતા જોતાં તો તેમને પણ ઈસ્લામને બચાવનારાં ગણી શકાય. તેમની જિંદગીનો વિગતવાર અભ્યાસ કરતાં તેમની અજોડ, નવાઈ પમાડે તેવી સીરત અને તેમના ઉમદા અખ્લાક જ તેમની તારીફ કરવા માટે કાફી છે.

સબક 19 : યઝીદનો દરબાર - ભાગ 2

બીજા દિવસે અહલેબૈતને યઝીદના દરબારમાં ફરીથી લાવવામાં આવ્યાં. યઝીદના દરબારીઓમાંથી એક જણ ઊભો થયો. જનાબે સકીના તરફ જોઈને તે કહેવા લાગ્યો, “અય યઝીદ ! આ બાળકી મને આપી દે.” આ સાંભળીને જનાબે સકીના ધ્રુજવા લાગ્યાં. પોતાની ફૂફી જનાબે ઝૈનબ (અ.)નો દામન પકડીને કહેવા લાગ્યાં, “અય ફૂફીઅમ્મા ! હું યતીમ તો થઈ જ ગઈ છું. શું હવે મારે કનીઝ પણ બનવું પડશે ?” આ સાંભળીને જનાબે ઝૈનબ (અ.)એ ફરમાવ્યું, “ના, બેટી ! આવું નહીં થાય. યઝીદ જેવા બદનસીબ માટે કોઈ ઇજ્જત નથી.” પેલા શામીએ યઝીદને પૂછ્યું, “આ બાળકી કોણ છે ?” તો યઝીદે કહ્યું, “આ બાળકી હુસૈનની દીકરી છે અને જે બીબી છે તે અલી મુર્તઝાનાં દીકરી ઝૈનબ છે.” પેલા શામીએ ફરીથી પૂછ્યું, “શું જનાબે ફાતેમા (અ.) અને મૌલા અલી (અ.)ના ફરઝંદ હુસૈન ?” યઝીદે કહ્યું, “હા, એ જ હુસૈન.” આ શબ્દો સાંભળીને પેલા શામીએ કહ્યું, “અય યઝીદ ! અલ્લાહ તારા ઉપર લા’નત કરે, શું તે તારા નબીની ઓલાદને કતલ કરી નાખી ? એમના અહલેહરમને કેદ કરીને લાવ્યો ? અલ્લાહની કસમ, હું તો એવું સમજતો હતો કે આ બધાં તો કેદી છે.” ત્યારે યઝીદે કહ્યું, “હું તને આ બધાની સાથે જ ભેળવી દઉં છું.” ત્યાર પછી તેણે હુકમ કર્યો અને તે શામીની ગરદન ઉડાવી દેવામાં આવી.

શામમાં જ્યારે જુમેરાતનો દિવસ આવ્યો તો ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ યઝીદને કહેવડાવ્યું કે આવતી કાલે જુમ્આનો દિવસ છે. મારી ઈચ્છા છે કે જુમ્આનો ખુત્બો હું પઢું. તો યઝીદે ખુત્બો પઢવાની રજા આપી. જ્યારે જુમ્આનો દિવસ આવ્યો તો યઝીદે એક શામીને મિમ્બર ઉપર ખુત્બો પઢવા બેસાડી દીધો કે જેથી તે હુસૈન (અ.) અને તેમના બાપની બૂરાઈ કરે. ખુત્બો પઢનારે હઝરત અલી (અ.) અને હુસૈન (અ.) ની ઘણી જ બૂરાઈ કરી, મુઆવિયા તેમજ યઝીદની ખોટી તારીફ કરી. આ સાંભળીને ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ પોકારીને કહ્યું, “અય ખુત્બો પઢનાર ! તારા ઉપર લા’નત થાય, તેં તો મખ્લૂકની ખુશી ખાતર અલ્લાહની નારાજગી વહોરી લીધી. તારું ઠેકાણું જહન્નમ છે.” ઈમામ (અ.)એ યઝીદ તરફ જોઈને ફરમાવ્યું, “અય યઝીદ ! મને પણ રજા આપ કે મિમ્બર ઉપર જઈને હું એવી વાત કરું કે જેમાં અલ્લાહની રજા હોય અને સાંભળનારાઓ માટે બદલો અને સવાબ હોય.” યઝીદે ઈન્કાર કર્યો, પરંતુ લોકોએ દબાણપૂર્વક કહ્યું, “અય અમીર ! એમને રજા આપ.” આવો બીમાર માણસ સારો ખુત્બો કેવી રીતે આપી શકશે ?” યઝીદે કહ્યું, “આ અહલેબૈતમાંથી છે. તમે એમને જાણતા નથી.” લોકોએ વધારે આગ્રહ કર્યો એટલે યઝીદે છેવટે ઈમામ (અ.)ને ખુત્બો પઢવાની રજા આપી.

ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) મિમ્બર ઉપર તશરીફ લઈ ગયા. સૌ પ્રથમ અલ્લાહની

હમ્દ કરી. ત્યાર પછી એવો ખુબો પદ્ધતો કે લોકો રડી પડ્યા. તેમનાં દિલ પીગળી ગયાં. ત્યાર પછી આપે ફરમાવ્યું, “અય લોકો ! અમને છ ચીજો આપવામાં આવી છે અને સાત ફઝીલતોથી નવાજવામાં આવ્યા છે. અમને ઈલ્મ, વિનમ્રતા, સખાવત, ફસાહત, બહાદુરી અને મોમિનોના દિલોની મોહબ્બત અર્પણ કરવામાં આવી છે. અમારામાંથી નબીએ મુખ્તાર મોહંમદ (સ.) છે અને અમારામાંથી ‘સિદ્દીક’ અલી છે. અમારામાંથી બુલંદી સુધી ઉડવાવાળા જાફર છે. અમારામાંથી અલ્લાહ અને તેના રસૂલના શેર છે. અમારામાંથી આ ઉમ્મતના નબીના બે નવાસા છે. જે લોકો મને જાણે છે એ તો જાણે જ છે. જે જાણતા નથી તેમને હું મારા હસબનસબની ખબર આપું છું. અય લોકો ! હું મક્કા અને મિનાનો બેટો છું, હું ઝમઝમ અને સફાનો બેટો છું, હું એનો બેટો છું કે જેમણે રુક્નને ચાદરની ચારેય તરફથી ઉઠાવ્યો હતો. હું એનો બેટો છું કે જે ચાદર અને પડદામાં રહેવાવાળાઓમાં બહેતરીન છે, હું એનો બેટો છું કે જેમને મસ્જિદે અક્સાની તરફ લઈ જવામાં આવ્યા. હું એનો બેટો છું કે જેમને સિદ્રતુલ મુન્તહા સુધી પહોંચાડવામાં આવ્યા. હું એનો બેટો છું કે જે કાબ કૌસૈનની મંઝિલની નજીક જઈ આવ્યા. હું એમનો બેટો છું કે જેમની તરફ ખુદાએ વહી કરી. હું એ હુસૈનનો બેટો છું કે જે કરબલાના શહીદ છે. હું અલી મુર્તઝાનો બેટો છું. હું મોહંમદ મુસ્તુફાનો બેટો છું. હું ફાતેમા ઝહરાનો બેટો છું. હું સિદ્રતુલ મુન્તહાનો બેટો છું. હું તૂબાના ઝાડનો બેટો છું. હું ખૂનમાં લથપથ થવાવાળાનો બેટો છું. હું એમનો બેટો છું કે જેમના ઉપર

જિન્નાત અંધારામાં રહ્યા. હું એમનો બેટો છું કે જેમના ઉપર પંખીઓએ નૌહા કહ્યા.”

આટલું સાંભળતાં જ લોકોમાંથી રડવાનો અવાજ બુલંદ થયો. યઝીદના મનમાં ડર પેદા થયો કે લોકો બળવો કરી બેસશે. યઝીદે અઝાન પોકારવાનો હુકમ કર્યો. અઝાન પોકારનારે કહ્યું,

اللَّهُ أَكْبَرُ

ઈમામે કહ્યું, “બેશક અલ્લાહ સૌથી મોટો છે, સૌથી ઉચ્ચ છે, સૌથી વધારે શાનવાળો છે, સૌથી વધારે ઈજ્જત આપનારો છે. એ બધાયથી કે જેનો મને ખોફ અને ડર થઈ શકે છે.”

જ્યારે અઝાન પોકારનારે કહ્યું,

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

તો ઈમામ (અ.)એ કહ્યું, “હા, હું ગવાહી આપું છું બધા જ ગવાહી આપવાવાળાઓની સાથે અને બધા જ ઈન્કાર કરનારાઓને યાદ અપાવું છું કે અલ્લાહના સિવાય કોઈ મા’બૂદ નથી અને એના સિવાય બીજો કોઈ પરવરદિગાર નથી.”

પછી જ્યારે અઝાન પોકારનારે કહ્યું,

أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

તો આપે આપના માથા ઉપરથી અમામો ફેંકી દીધો અને અઝાન પોકારનારને કહ્યું, “હું તને આ મોહંમદ (સ.)ના હકનો વાસ્તો આપીને સવાલ કરું છું કે તું થોડી વાર માટે ચુપ થઈ જા.”

ત્યાર પછી ઈમામ (અ.) યઝીદની સામે ફરીને કહેવા લાગ્યા, “અય યઝીદ ! આ રસૂલ તારા નાના છે કે મારા નાના છે ? જો તું એમ કહે કે મારા નાના છે તો લોકો કહેશે કે તું જુઠ્ઠો છે અને જો તું એમ કહે કે તમારા નાના છે તો પછી તેં મારા બાબાને જુલ્મો સિતમથી શહીદ શા માટે કર્યા ? અને શા માટે એમની માલમતા લૂંટી લીધી ? અને શા માટે એમની અહલેબૈતને કેદ કરી ?” આટલું કહીને ઈમામ (અ.) બેચેન થઈ ગયા અને રડી રડીને કહેવા લાગ્યા, “અલ્લાહની કસમ, જો દુનિયામાં કોઈના નાના રસૂલલ્લાહ છે તો તે મારા સિવાય કોઈના નથી, તો પછી મારા બાબાને જુલ્મ અને સિતમથી શા માટે શહીદ કર્યા ? અમને કેદીઓની જેમ શા માટે કેદ કર્યા ? અય યઝીદ ! તેં આ બધું કર્યું છે તેમ છતાં પણ તું એવું કહે છે કે મોહંમદ (સ.)અલ્લાહના રસૂલ છે અને તું કિબ્લાની તરફ મોઢું કરે છે, તો પછી હવે તારા માટે હલાકત છે કયામતના દિવસે, તારાથી મારા નાના અને મારા બાપ બદલો લેશે.” યઝીદે બૂમ પાડીને અઝાન પોકારનારને કહ્યું કે “નમાઝની ઈકામત કર.” લોકોની અંદર એકદમ શોરબકોર ઉત્પન્ન

થયો. કેટલાક લોકોએ એની સાથે નમાઝ પઢી. કેટલાકે ના પઢી એટલે સુધી કે લોકો વેરવિખેર થઈ ગયા.

બોધપાઠ :

હઝરત ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ શામના લોકોને જ્યારે જુમ્આની અઝાન થઈ ત્યારે અઝાનની એક એક પંક્તિના ઊંડાણપૂર્વક અર્થ સમજાવ્યા.

સવાલ : શું આપણે અઝાનને એવા અર્થમાં પઢીએ છીએ કે સાંભળીએ છીએ ખરા ?

તે પહેલા ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ લોકો સામે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતની ઝાંખી મીના, ઝમઝમ, સફા, રુક્ન, ચાદર (કિસાઅ), મસ્જિદે અક્સા, સિદ્રતુલ મુન્તહા, કા'બ કૌસેન જેવી જગ્યાઓને યાદ કરીને કરાવી.

સવાલ : શું જ્યારે આપણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલત વિષે વિચારીએ છીએ ત્યારે આપણને આ બધી વસ્તુઓ યાદ આવે છે ખરી ?

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતની ઓળખાણ આપી દીધા પછી ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન

(અ.)એ યઝીદ સામે સાબિત કરી બતાવ્યું કે આવા રસૂલની આવનો કેવો મર્તબો છે અને લોકોને તેમની સાથે કેવી મોહબ્બત હોવી જોઈએ.

સવાલ : શું આપણે આલે રસૂલના એ મર્તબાની મારફત ધરાવીએ છીએ ખરા અને શું આપણે તેમની સાથે એટલી મોહબ્બત કરીએ છીએ ખરા ?

ઈમામ ઐનુલ આબેદીન (અ.)એ શામના લોકોને જુમ્આના ખુત્બામાં એવી હિદાયત કરી કે જેવી હિદાયત અલ્લાહ તઆલા મુસલમાનોને જુમ્આના ખુત્બા વડે કરવા ઈચ્છે છે.

સવાલ : શું જ્યારે આપણે જુમ્આના ખુત્બામાં શરીફ થઈએ છીએ ત્યારે આપણે તેવી હિદાયત પ્રાપ્ત કરીએ છીએ ખરા ?

આ ખુત્બો સાંભળીને લોકોનાં દિલ યઝીદ તરફથી પલટાઈ ગયાં. સત્ય હકીકત બહાર આવી ગઈ. દરેક માણસ સમજતો થઈ ગયો કે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) હક ઉપર હતા, યઝીદ જૂઠ્ઠો હતો અને બાતિલ પર હતો.

ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ પોતાનો શજરો નબીએ કરીમ (સ) સુધી જતો બતાવ્યો અને કહ્યું કે તેઓ રસૂલ (સ.)ની ઓલાદમાંથી છે. તો યઝીદે જલ્લાદને કહ્યું, “આમને કતલ કરી દે.” જલ્લાદે આપને કતલ કરવાનો ઈરાદો કર્યો તો એક ગેબી હાથે તેના ઉપર એવો પ્રહાર કર્યો કે તે નીચે પડી ગયો અને બેહોશ થઈ ગયો. તે ઈમામ (અ.) ને કતલ કરી શક્યો નહીં. છેવટે યઝીદે ઈમામ (અ.)ને છોડી દેવાનો હુકમ કર્યો.

એક રાત્રે કેદખાનામાં હઝરત બીબી સકીના (અ.) ઊંઘમાંથી એકદમ જાગી ગયા અને કહ્યું, “મારા બાબા હુસૈન ક્યાં છે ? મેં હમણાં હમણાં એમને સપનામાં જોયા છે.” બીબીઓએ અને બાળકોએ આ સાંભળ્યું તો બધાં રડવા લાગ્યાં. યઝીદની ઊંઘ ઉડી ગઈ. તેણે કહ્યું, “આ અવાજ શાનો છે ?” તેની આગળ હકીકત બયાન કરવામાં આવી. તેણે હુકમ કર્યો કે તેમના બાપનું સર તેમની પાસે લઈ જાઓ. ઈમામ (અ.)નું સર મુબારક કેદખાનામાં લાવવામાં આવ્યું. સર મુબારક એક રૂમાલથી ઢાંકિલું હતું. તે હઝરત બીબી સકીનાની સામે મૂકવામાં આવ્યું. સર મુબારક ઉપરથી રૂમાલ ખસેડવામાં આવ્યો તો હઝરત બીબી સકીનાએ કહ્યું, “આ કોનું સર છે ?” તો બીબીઓએ કહ્યું કે, “આ તમારા બાપનું સર છે.” ત્યારે હઝરત બીબી સકીનાએ તે સરને ઉઠાવીને પોતાની છાતી સાથે લગાવીને બોસા આપ્યા અને અધીરાઈપૂર્વક રડતા રહ્યા. છેવટે તે બેહોશ થઈ ગયા. તેમનો હાથ પકડીને હલાવવામાં આવ્યો તો ખબર પડી કે તેમની રૂહ દુનિયાથી

પરવાઝ થઈ ચૂકી હતી. હઝરત બીબી સકીનાનું આવું દુઃખ જોઈને અહલેબૈત (અ.)

બુલંદ અવાજથી રડવા લાગ્યાં. તેમની સાથે દમિશ્કના લોકોએ પણ રુદન કર્યું.

દરરોજ એમની પાસે સ્ત્રીઓની ટુકડીઓ આવતી રહી. લોકોએ ચાહ્યું કે તેઓ યઝીદના

ઘર પર હુમલો કરીને તેને કતલ કરે. જ્યારે મરવાનને આની ખબર પડી તો તેણે

યઝીદને કહ્યું કે, “અહલેબૈતનું શામમાં રહેવું તારા માટે જોખમરૂપ છે. તેમને મદીના

તરફ મોકલી દે.” યઝીદે એમના માટે સફરનો સામાન તૈયાર કર્યો. એમને મદીના તરફ

મોકલવાની તૈયારીઓ શરૂ થઈ ગઈ.

સબક 20 : અહલેબૈતની શામથી વિદાય

હઝરત ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ દમિશ્કની મસ્જિદમાં આપેલા ખુતબાની અને અહલેબૈતના વિલાપની લોકો ઉપર ખૂબ જ અસર થઈ. દમિશ્ક શહેરની ગલીઓમાં રડવાનું શરૂ થઈ ગયું. યઝીદે વાતાવરણ બદલાઈ ગયેલું જોયું. તેણે કૂફા અને શામના લોકોને તાત્કાલિક બોલાવ્યા. નિર્દોષ હોવાનો ડોળ કરીને તે કહેવા લાગ્યો, “ઉબૈદુલ્લાહ ઈબ્ને ઝિયાદ ઉપર અલ્લાહની લા’નત થાય. તેણે હુસૈનને બેગુનાહ કતલ કર્યો અને દુનિયામાં મને બદનામ કરી દીધો.” આવી આવી વાતો તેણે પોતાના બચાવ માટે તે બધા દરબારીઓ આગળ કરી.

હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ને બેગુનાહ કતલ કર્યાના સમાચાર ચારેય બાજુ ફેલાઈ ગયા. ચારેય તરફથી યઝીદના ઉપર ક્રિટિકાર થવા લાગ્યો. યઝીદને ડર પેદા થયો કે કદાચ પ્રજા મારાથી વિરુદ્ધ થઈને મને નુકસાન ન પહોંચાડે. આથી તેણે જેમ બને તેમ જલ્દી અહલેબૈતને મદીના મોકલી દેવાનો વિચાર કર્યો.

સાત દિવસ સુધી અહલેબૈત (અ.) દમિશ્કમાં રુદન કરતાં રહ્યાં. યઝીદે એમને બોલાવ્યાં અને તેમને દમિશ્કમાં રોકાવાની દરખાસ્ત મૂકી. તેમણે રોકાવાનો ઈન્કાર કર્યો અને કહ્યું

કે અમને તો મદીના પાછા જવા દેવામાં આવે કેમકે તે અમારા નાનાની હિજરતની જગ્યા છે. યઝીદે નોઅમાન ઇબ્ને બશીરને કહ્યું, “આ બીબીઓ માટે સફર માટેના જરૂરી સામાનની તૈયારી કરો. શામના લોકોમાંથી ઈમાનદાર અને નેક પુરુષોને, ઘોડેસવારોને અને મદદગારોને પણ સાથે લઈ જાઓ.”

અહલેબૈત (અ.)એ મદીના તરફ પાછા જવાનો ઇરાદો કર્યો તો યઝીદે જનાબે ઉમ્મે કુલસૂમને કહ્યું, “આ સામાન એ મુસીબતના બદલામાં લઈ લો કે જે તમને પહોંચી છે.” જનાબે ઉમ્મે કુલસૂમે ફરમાવ્યું, “અય યઝીદ ! તું કેવો બેશરમ છે અને કેવા કઠણ દિલનો છે ! એક બાજુ મારા ભાઈને અને અહલેબૈતને કતલ કરે છે અને બીજી બાજુ એના બદલામાં માલ આપે છે ? અલ્લાહની કસમ, આવું કદી નહીં થાય.”

હઝરત ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) અને અહલેબૈત (અ.) નોઅમાન ઇબ્ને બશીરની સાથે દમિશ્કથી મદીના જવા રવાના થયાં. કરબલા પહોંચીને પોતાના શહીદો ઉપર કેટલાક દિવસો સુધી વિલાપ કર્યો. ત્યાર પછી આ કાફલો મદીના જવા રવાના થયો.

બોધપાઠ :

યઝીદ તે જમાનાના ઈસ્લામી રાષ્ટ્રનો શાસક હતો. મઆવિયાએ તેને પોતાની જગ્યા

ઉપર લોકોને લાલચ આપીને અને બીક બતાવીને બેસાડી દીધો હતો. આટલા મોટા વિસ્તારો ઉપર જેનું શાસન ચાલતું હોય તેની બીક પણ લોકોમાં વધારે હોય અને તેની પાસેથી કંઈક મેળવી લેવાની લાલચ પણ વધારે હોય. જ્યારે યઝીદે હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમને તેમના ઉપર પડેલી મુસીબતના બદલામાં ધન આપવાની કોશિશ કરી તો હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમ યઝીદથી ડર્યા પણ નહીં અને તે કેવો માણસ છે તે પણ તેને જણાવી દીધું અને તેણે આપેલું ધન સ્વીકાર્યું પણ નહીં.

સવાલ : શું આપણે હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમ (અ.)ની સિરત ઉપર ચાલીને જાલિમ સામે નીડરતા દેખાડી શકીએ છીએ ? તેની સામે સાચું બોલી શકીએ છીએ ? અને તેવા માણસના આપેલા ધનને લાત મારી શકીએ છીએ ?

યઝીદે અહલેબૈત (અ.)ની સાથે નોઅમાન ઈબ્ને બશીરને ત્રીસ માણસોની સાથે મોકલ્યા હતા. તે તેમને રાત્રે ચલાવતા અને તેમની આગળ આગળ રહેતા હતા. અહલેબૈત (અ.) નીચે ઉતરવાનું કહેતાં તો નોઅમાન અને તેમના સાથીઓ થોડે દૂર ચાલ્યા જતા અને તેમનું રક્ષણ કરતા. અહલેબૈત (અ.)ની કોઈ હાજત કે તકલીફ હોય તો ઘણી મહેરબાનીથી પેશ આવતા. આ રીતે તે કાફલો મદીના સુધી પહોંચી ગયો.

ઉમ્મે કુલસૂમ (અ.)એ પોતાની બહેન જૈનબ (અ.)થી મશવેરો કર્યો કે આપણે નોઅમાન ઈબ્ને બશીરને આ કામના બદલામાં કંઈક આપીએ. બન્ને બહેનોએ પોતાનાં કંગન અને બાજુબંધ ઉતારીને નોઅમાન પાસે મોકલ્યાં અને તેના કરતાં વધારે ન આપી શકવાની દિલગીરી વ્યક્ત કરી. નોઅમાન ઈબ્ને બશીરે એ બધું પાછું મોકલાવ્યું અને કહ્યું કે મેં જે કંઈ આ ખિદમત કરી છે, આ દુનિયા માટે હોત તો તમે મને જેટલું આપ્યું છે તેટલું જ પૂરતું હતું પણ અલ્લાહની કસમ, મેં તમારી ખિદમત અલ્લાહ ખાતર અને રસૂલલ્લાહ (સ.)થી તમારી જે કરાબત છે તેના ખાતર કરી છે.

બોધપાઠ :

નોઅમાન ઈબ્ને બશીરે કરબલાના અસીરોના કાફલાને સલામતીની સાથે મદીના પહોંચાડી દીધો તો હઝરત બીબી જૈનબ (અ.) અને હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમ (અ.) એ પોતાની પાસે જે કંગન અને બાજુબંધ હતા તેમણે પોતાનો આભાર વ્યક્ત કરવા નોઅમાન ઈબ્ને બશીરને મોકલ્યા.

સવાલ : જ્યારે આપણી સાથે કોઈ એહસાન કરે તો શું આપણે એની સાથે તેવો જ એહસાન અથવા તેના કરતાં વધારે સારો એહસાન કરવાની નિયત ધરાવીએ છીએ ખરા ?

જ્યારે નોઅમાન ઈબ્ને બશીરે હઝરત બીબી ઝૈનબ અને હઝરત બીબી ઉમ્મે કુલસૂમને કહ્યું કે જો મેં તમારી ખિદમત દુનિયા માટે જ કરી હોત તો તેના બદલામાં તમે આપેલી આ ભેટ પૂરતી હતી, પરંતુ મેં તો તમારી ખિદમત અલ્લાહ ખાતર કરી છે અને એટલા માટે કરી છે કે તમે રસૂલલ્લાહની આલ છો. તો તેમણે સાબિત કરી બતાવ્યું કે મોમિન કોઈ પણ કાર્ય કુર્બતન ઈલલ્લાહ કરે છે અને રસૂલલ્લાહ અને તેમની આલની મોહબ્બતમાં કરે છે.

સવાલ : શું આપણા દરેક કાર્યો કુર્બતન ઈલલ્લાહ, રસૂલલ્લાહ અને તેમની આલની મોહબ્બતમાં હોય છે ખરા ?

કાફલો મદીનાની નજીક પહોંચ્યો. ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) સવારી પરથી નીચે ઊતર્યા. ખૈમાઓ ઊભા કરવામાં આવ્યા. બીબીઓને નીચે ઉતારવામાં આવી. ત્યાર પછી ઈમામે એક માણસને કહ્યું કે તે મદીનામાં જાય અને કાફલાના આવવાની ખબર આપે. તે માણસ મદીનામાં આવેલ મસ્જિદે નબવીમાં પહોંચ્યો. તેણે ખૂબ જ મોટા અવાજથી પોકારીને રુદન કર્યું. રડતાં રડતાં તેણે કરબલાના બનાવની હકીકત કહી અને લૂંટાયેલો કાફલો પાછો મદીના આવ્યો છે તેવા સમાચાર આપ્યા. આ શબ્દો સાંભળીને મદીનાવાસીઓ રડવા લાગ્યા.

મદીનામાં સમાચાર ફેલાતાંની સાથે જ લોકો રડતાં રડતાં કાફલાની તરફ દોડી આવ્યાં. ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) ખૈમામાંથી બહાર નીકળ્યા. એ વખતે આપના હાથમાં એક રૂમાલ હતો કે જેનાથી આપ પોતાનાં આંસુ લૂછતા હતા. ઈમામ (અ.) પોતાના રુદન ઉપર કાબૂ રાખી ન શક્યા. લોકોના રડવાનો અવાજ ખૂબ વધી ગયો. લોકો ઈમામ (અ.)ને દિલાસો આપવા લાગ્યા. ઈમામે હાથથી બધાને ચુપ થવાનો ઈશારો કર્યો.

લોકોના રડવાનો અવાજ બંધ થઈ ગયો તો ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ અલ્લાહની હમ્દ કરીને ફરમાવ્યું, “અય લોકો ! અમને કેદી બનાવીને ખેંચવામાં આવ્યાં અને પરેશાન કરવામાં આવ્યાં. અમારા વતનથી અમને દૂર કરી દીધાં અને અમારી સાથે એવો વર્તોવ કરવામાં આવ્યો કે જેવો ગુલામોની સાથેય પણ કરવામાં નથી આવતો. અમે કોઈ ભૂલ કે ગુનો કર્યો ન હતો, અલ્લાહની કસમ, અમારી આ મુસીબત ખૂબ દર્દનાક આગ સળગાવનારી, ઘણી જ કડવી અને મુશ્કેલ હતી. અમે અલ્લાહ તઆલાથી ચાહી રહ્યા છીએ કે તે આ મુસીબતોના બદલે અમારા પર રહેમત નાઝિલ કરે અને તેનો સવાબ અને બદલો પણ એટલો જ ફરમાવે અને અમ મઝલૂમોનો એ સિતમગારોથી બદલો લે.”

બોધપાઠ :

શામમાં યઝીદના જુલ્મનો સામનો કરીને જ્યારે કરબલાના અસીરો મદીના સુધી પહોંચી ગયા તો મદીનામાં પણ ગવર્નર તો યઝીદનો જ નિયુક્ત કરેલો હતો. મદીનાના લોકોએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પોતાના શહેરમાં મક્કાથી દા'વત આપી હતી અને આપના પરિવારને ઉછેર પામતા નજરોનજર જોયા હતા એટલે તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.) અને આલે રસૂલ (અ.)ની ફઝીલતથી વાકેફ હતા. જ્યારે મદીનાવાસીઓ હઝરત ઇમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)ના શામથી પાછા ફરેલા કાફલા પાસે દોડી ગયા તો ઇમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.)એ તે લોકોને ઇમામ હુસૈન (અ.)ના મક્સદને સમજાવવામાં અને યઝીદના જુલ્મની હકીકત જાણાવવામાં જરાય પણ મોડું કર્યું નહીં.

સવાલ : જ્યારે પણ શક્તિશાળી લોકો પોતાના પ્રભાવ વડે સત્યનું સ્વરૂપ બદલી દેવા માગતા હોય ત્યારે શું આપણી અંદર સત્યની એટલી મોહબ્બત છે કે તેના સ્વરૂપને બગડવાથી અટકાવી દઈએ ?

ત્યાર પછી ઇમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) પોતાની અહલેબૈત (અ.) સાથે મદીનામાં આવ્યા. જનાબે ઉમ્મે કુલસૂમ મદીનામાં આવતાં જ રડી રડીને આવાં બચન પઢવા લાગ્યાં, “અય અમારા નાનાના મદીના ! અમારો ઈસ્તેકબાલ ન કર. અમે આશાઓ,

દુઃખો અને ગમ લઈને આવ્યાં છીએ. રસૂલલ્લાહને બતાવી દો કે અમને અમારા બાપના કારણે દુઃખ અને તકલીફ પહોંચાડી છે. અમે અમારા ઘરવાળાઓની સાથે ગયાં હતાં, પરંતુ પાછાં આવ્યાં ત્યારે ન તો અમારી સાથે પુરુષો છે કે ન બેટાઓ. પાછાં આવ્યાં તો નુકસાન ઉઠાવીને અને માલમતા લૂંટાવીને પાછાં આવ્યાં છીએ, અમે બરબાદ થઈ ગયાં. અમારો કોઈ વાલી નથી રહ્યો. અમે અમારા ભાઈ પર નૌહા અને રુદન કરીએ છીએ. અય નાના ! દુશ્મનોએ આપના નવાસા હુસૈનને શહીદ કરી દીધા. તેમને અલ્લાહના દરબારની જરાય ચિંતા ન થઈ. અય નાના ! અમારા દુશ્મનો પોતાની આરઝૂઓને પામી ચૂક્યા. અમારી બેઈજ્જતી કરવામાં તેઓ મશગૂલ હતા. અહલેબૈતની બીબીઓને બેપદા કરીને ઊઘાડી પીઠવાળા ઊંટો પર સવાર કરી.”

ત્યાર પછી જનાબે ઝૈનબ (અ.)એ કહ્યું, “નાનાજન ! હું આપને મારા ભાઈ હુસૈન (અ.)ની શહાદતની ખબર સંભળાવવા આવી છું” અને આટલું કહેતાં કહેતાં તો તેમનાં આંસુ રોકાતાં જ ન હતાં. તેઓ રુદન અને નૌહાથી થાકતાં પણ ન હતાં. જ્યારે આપની નજર ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) પર પડતી તો એમનાં દુઃખ દર્દ તાજાં થઈ જતાં. એમના દુઃખ દર્દમાં વધારો થતો.

ઈમામ હુસૈન (અ.)ની શહાદત બાદ કરબલાથી કૂફા અને કૂફાથી શામની સફર દરમિયાન

હઝરત ઇમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) અને જનાબે ઝૈનબ (અ.)એ જે જે ખુત્બાઓ આપ્યા તેની એવી અસર થઈ કે ઘણા ખરા લોકો યઝીદના જુલ્મોને જાણી ગયા અને લોકોની નજરમાં સચ્ચાઈ સામે આવી ગઈ અને દીને ઇસ્લામની સાચી સૂરત જોવા મળી. લોકોએ યઝીદની સામે બળવો કર્યો એટલે સુધી કે તેને મારવા માટે પણ તૈયાર થઈ ગયા. આવી રીતે હક લોકોની સામે આવી ગયું. ત્યારથી લઈને આજ સુધી દુનિયામાં હુસૈનિયત છવાયેલી છે અને ઇન્શાઅલ્લાહ કયામત સુધી છવાયેલી રહેશે.

આ બાજુ કરબલાના બનાવ પછી યઝીદ એક એવા દર્દમાં સપડાયો કે જેના કારણે તેને કોઈ પણ રીતે ચેન પડતું ન હતું. હકીમોએ તેની ઘણી દવા કરી, પરંતુ તેને આરામ થયો નહીં. તે આખી રાત બેચેનીની અને ગભરાટની હાલતમાં પસાર કરતો હતો. એવું કહેવાય છે કે તેની બીમારીની હાલત એવી હતી કે તેના તાળવામાં, મગજમાં અને જીભમાં કાળા મોઢાવાળા કીડા પડ્યા હતા જેના કારણે તેનું મોઢું કાળું પડી ગયું હતું, જીભ બહાર નીકળી પડી હતી અને તેનું પેટ ફૂલી ગયું હતું. તે રાત દિવસ 'તરસ તરસ'ની બૂમો પાડતો હતો તો કોઈ વાર 'મને આગ લાગી છે' એવી બૂમો પાડતો હતો અને આવી જ હાલતમાં તે મરી ગયો અને આવી રીતે તેના જીવનનો દર્દનાક અંત આવ્યો.

સબક 21 : હઝરત લૂત (અ.)

હઝરત લૂત (અ.) હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ના માસીયાઈ ભાઈ હતા. તેમની વાલેદા હઝરત લૂત (અ.)ની વાલેદાનાં બહેન હતાં તથા હઝરત લૂત (અ.)ની બહેન 'સારા' હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ની પહેલી ઝોજા હતાં. આ બન્ને નબીઓએ પેલેસ્ટાઈન તરફ સાથે હિજરત કરી, પરંતુ પાછળથી હઝરત લૂત (અ.) જોડનના સોડમ જિલ્લામાં સ્થાયી થઈ ગયા.

સોડમના લોકો ખૂબ જ બદમિજાજ હતા અને અજાણ્યા લોકો સાથે અપમાનજનક વર્તન કરતા હતા. જે પણ માણસ તેમના વિસ્તારમાંથી પસાર થતો તેની બધી વસ્તુઓ લૂંટી લેવામાં આવતી હતી. તેમની પ્રવૃત્તિઓમાં ગાયન ગાવાં, મોજમજા કરવી અને જુગાર રમવો જેવા દૂષણોનો સમાવેશ થતો હતો. તે સિવાય પણ તેમની અંદર એક ખૂબ જ ખરાબ દૂષણ હતું, અને તે દૂષણ હતું સમલૈંગિકતાનું. તેઓ આવાં કુકર્મો જાહેરમાં કરતા હતા. એટલા જ માટે એ લોકો જેવા કુકર્મ કરતા હતા, તેવા કુકર્મને આજે 'સોડમી' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આવું કરવામાં તેઓ દુનિયામાં પ્રથમ હતા. આવા લોકોની હિદાયત માટે અલ્લાહે હઝરત લૂત (અ.)ને તેમની પાસે મોકલ્યા. હઝરત લૂત (અ.)એ પૂરેપૂરી કોશિશ કરી કે લોકોને સમજાવે કે તેઓ કેટલી ખરાબ વસ્તુ

કરી રહ્યા છે. હઝરત લૂત (અ.)એ તેમને અલ્લાહનો પયગામ પહોંચાડ્યો અને તેમને વિનંતી કરી કે આવી ખોટી પ્રથાને છોડી દો.

તેમ છતાંય ૩૦ વર્ષ હિદાયત કર્યા પછી પણ ઘણા જ ઓછા લોકો ઈમાન લાવ્યા અને બાકીના બધા લોકોએ પોતાની આ પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી. કુરઆને મજીદ આવી રીતે તેમનું વર્ણન કરે છે :

પારા-૮, સૂરઅ અઅરાફ, સૂરા-૭, આયત-૮૦ થી ૮૨

وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ

الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ ۖ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

(ખરેખર તમે પુરુષો પાસે, સ્ત્રીઓ સિવાય વાસના સંતોષવા જાઓ છો, બલ્કે તમે

તો હદથી વધી જનારી કોમ છો.)

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ ۖ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ

يَتَّبِعُونَ ﴿٨٢﴾

(અને તેની કોમ પાસે કોઈ જવાબ ન હતો સિવાય કે તેમણે કહ્યું કે આ લોકોને તમારી

વસ્તીમાંથી બહાર કાઢી મૂકો. ખરેખર આ લોકો પાક થનારા છે.)

જ્યારે કે હઝરત લૂત (અ.)એ લોકોની હિદાયત કરવાની પોતાની કોશિશો વધારી દીધી ત્યારે તે લોકો ઈચ્છતા હતા કે હઝરત લૂત (અ.) અને તેમના માનનારાઓને શહેરમાંથી બહાર કાઢી દે. જ્યારે લૂત (અ.)એ તેમને અલ્લાહના અઝાબની ચેતવણી આપી તો તેમણે વાતને મશ્કરીમાં ઉડાડી દીધી અને જરાય ધ્યાન આપ્યું નહીં.

હઝરત લૂત (અ.)એ તે લોકોને હિદાયત કરવાની બધી આશાઓ છોડી દીધી. હઝરત લૂત (અ.)ને એ પણ શરમિંદગી હતી કે તેમના લોકો શહેરમાં થઈને પસાર થતા મુસાફરોને પણ આવાં કુકર્મ કરવાની ફરજ પાડતા હતા. હઝરત લૂત (અ.)એ અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી કે મને અને મારા પરિવારજનોને સોડમના લોકોથી છુટકારો આપ.

છેવટે અલ્લાહનો અઝાબ નાઝિલ થયો. અલ્લાહે ફરિશ્તાઓનું એક ટોળું મોકલ્યું કે જેમાં જિબ્રઈલ (અ.) પણ હતા, કે તે ફરિશ્તાઓ સોડમના લોકોને આકરી સજા કરે.

ફરિશ્તાઓ માણસોના સ્વરૂપમાં આવ્યા અને સૌથી પહેલાં હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ની મુલાકાત કરી. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.) સમજ્યા કે આ લોકો મુસાફરો છે અને મારા ઘર પાસેથી પસાર થઈ રહ્યા છે એટલે તેમણે તેમનું સ્વાગત કર્યું અને તેમને ખાવા માટે વાછરડાનું શેકેલું માંસ તૈયાર કરી આપ્યું.

પરંતુ તે લોકોએ ભોજનને સ્પર્શ જ ન કર્યો. તેમના આવા વર્તનથી હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.) ડરી ગયા. એ સમયે ફરિશ્તાઓએ પોતાની ઓળખ આપી અને કહ્યું કે અમે લૂત (અ.)ના લોકોને સજા કરવા જઈ રહ્યા છીએ. સાથે સાથે તેમણે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ને એ ખુશખબર પણ આપી કે તમારે ત્યાં એક દીકરા હઝરત ઈસ્હાક (અ.)નો અને એક પૌત્ર હઝરત યાકૂબ (અ.)નો જન્મ થવાનો છે.

હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ને તેમની ઝોજા હઝરત બીબી સારાથી કોઈ ઓલાદ ન હતી, તેથી હઝરત ઈબ્રાહીમ અને હઝરત બીબી સારા (અ.) આ ખુશખબર સાંભળીને ઘણાં રાજી થયાં. તે પછી હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ને ફરિશ્તાઓના આવવાનો બીજો મક્સદ પણ યાદ આવ્યો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૨, સૂરએ-હૂદ, સૂરા-૧૧, આયત-૭૪ થી ૭૬

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ۖ

(પછી જ્યારે ઈબ્રાહીમ ઉપરથી ડર ઊતરી ગયો અને તેની પાસે ખુશખબર પહોંચી

ગઈ, તો તે અમારાથી લૂતની કોમ વિષે કરગરવા લાગ્યો.)

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَلِيمٌ ۖ

(ખરેખર ઈબ્રાહીમ અવશ્ય વિનમ્ર, દયાળુ અને ભરોસો રાખનારો હતો.)

يَا بَرِّهِمْ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرٌ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ

مَرْدُودٍ ﴿٤٦﴾

(અય ઈબ્રાહીમ ! તું આવું કરવાથી અટકી જા. ખરેખર તારા રબનો હુકમ આવી પહોંચ્યો છે. અને ખરેખર આ લોકો ઉપર પાછો ન વાળી શકાય તેવો અઝાબ આવી રહ્યો છે.)

તે પછી ફરિશ્તાઓએ નવયુવાનોનું રૂપ ધારણ કર્યું અને તેઓ સોડમ તરફ નીકળી પડ્યા. જ્યારે તેઓ શહેરમાં દાખલ થયા, તો તેમણે હઝરત લૂત (અ.)ના ઘરનો દરવાજો ખખડાવ્યો. જ્યારે હઝરત લૂત (અ.)એ પોતાના દરવાજે દેખાવડા નવયુવાનોને જોયા તો તેઓ ચિંતામાં પડી ગયા કારણ કે તેઓ પોતાની કોમના આવા નવયુવાનોની હરકતોથી વાકેફ હતા, પરંતુ તેમને પાછા વાળી દેવા પણ બદઅખલાકી હતી, એટલે હઝરત લૂત (અ.)એ તે નવયુવાનોને ઘરમાં બોલાવી લીધા.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદ ફરમાવે છે :

પારા-૨૦, સૂરએ-અન્કબૂત, સૂરા-૨૮, આયત-૩૩ થી ૩૫

وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيقَهُمْ وَصَاقَ بِهِمْ ذُرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا

تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرًا تَكُنْتَ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٣﴾

(અને જ્યારે કે પહોંચી ગયા અમારા મોકલેલા (ફરિશ્તાઓ) લૂત પાસે, તો તેને તેઓ

ગમ્યા નહીં અને તેમના કારણે તેને વિવશતાનો અનુભવ થયો. અને તેમણે કહ્યું કે તું
ડર નહીં અને ચિંતા ન કર. ખરેખર અમે તને અને તારા પરિવારને નજીત આપનારા

છીએ, સિવાય કે તારી સ્ત્રીને, તે પાછળ રહી જનારી થઈ ગઈ છે.)

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٣٣﴾

(ખરેખર અમે ઉતારનારા છીએ આ વસ્તીવાળાઓ ઉપર આસમાનમાંથી અઝાબને,

એટલા માટે કે તેઓ નિર્લજ્જતા કરતા રહેતા હતા.)

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٤﴾

(અને અમે તેમની વચ્ચે એક સ્પષ્ટ નિશાની છોડી ચૂક્યા છીએ, એવી કોમ માટે કે

જેઓ સમજદાર છે.)

જેવા મહેમાનો આવ્યા કે તરત જ હઝરત લૂત (અ.)ની બદયલન ઝોજાએ તે લોકોને
ઇશારો કર્યો કે ઘરમાં નવયુવાનો હાજર છે.

પારા-૧૨, સૂરએ હૂદ, સૂરા-૧૧, આયત-૭૮ અને ૭૯

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ ۚ قَالَ يَقَوْمِ

هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ نَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ فِي ضَيْفِي ۚ أَلَيْسَ

مِنْكُمْ رَجُلٌ رَّشِيدٌ ﴿٤٨﴾

(અને તેની પાસે તેની કોમ ઉતાવળે ધસી આવી કે જેઓ આ પહેલાં ખોટાં કાર્યો

કરતા રહેતા હતા. તેણે કહ્યું કે, “મારી કોમ ! આ મારી દીકરીઓ છે કે જેઓ તમારા માટે પાક છે. તો તમે અલ્લાહનો તકવો કરો અને મને મારા મહેમાનોના મામલામાં અપમાનિત ન કરો. શું તમારામાંથી કોઈ પણ હિદાયત પામેલો માણસ નથી ?”

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ﴿٤٦﴾

(તેમણે કહ્યું, “તું તો જાણે જ છે કે અમારો તારી દીકરીઓના મામલામાં કોઈ હક નથી અને ખરેખર તું જાણે જ છે કે અમારો ઇરાદો શું છે.”)

લોકો ઘર તરફ ધસવા લાગ્યા. તેમને પોતાની વિકૃત વાસનાઓ સંતોષવી હતી. તે જ સમયે જિબ્રઈલ (અ.)એ પોતાનો હાથ તેમની સામે હલાવ્યો અને તેમને આંધળા બનાવી દીધા. પછી જિબ્રઈલ (અ.)એ હઝરત લૂત (અ.)ને કહ્યું કે, “તમે રાત્રે તમારા પરિવારજનો અને જે થોડા ઘણા નેક લોકો છે તેમને લઈને નીકળી પડો, પરંતુ તમારી ઝોજને અહીં જ છોડી જાઓ.” જેવા હઝરત લૂત (અ.)ના સાથીઓ દૂર પહોંચ્યા કે તરત જ ફરિશ્તાઓ શહેર ઉપર અલ્લાહનો અઝાબ લઈને આવી ગયા.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૪, સૂરએ હિજ, સૂરા-૧૫, આયત-૭૩ થી ૭૫

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقَيْنِ ﴿٤٧﴾

(તો તેમના ઉપર સવારે એક ગર્જના થઈ.)

فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ۖ

(તો અમે તેના (શહેરના) ઊંચાને નીચા બનાવી દીધા અને તેમના ઉપર શેકેલી

માટીના પથ્થર વરસાવ્યા.)

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ۝

(ખરેખર આમાં અવશ્ય આયતો છે ધ્યાન આપનારાઓ માટે.)

સબક 22 : રસના લોકો

રસના લોકો આઝરબાઈજન અને આરમેનિયા વચ્ચે ‘રસ’ નદીના કાંઠે હઝરત સુલયમાન (અ.) પછીના જમાનામાં રહેતા હતા. રસ નદીના કાંઠે બાર શહેર વસેલાં હતાં અને આ લોકો એ શહેરોમાં રહેતા હતા. આ શહેરોમાંથી સૌથી મોટું શહેર ‘ઈસ્ફન્દાર’ હતું કે જ્યાં ‘તર્કૂઝ’ નામનો બાદશાહ રહેતો હતો. તર્કૂઝ એ નમરૂદનો વંશ જ હતો, કે જે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ના જમાનામાં બાદશાહ હતો.

રસના લોકો ‘સનોબર’ની ઈબાદત કરતા હતા. આ એક મોટું પાઈનનું ઝાડ હતું કે જેને ઈસ્ફન્દારમાં સર્વપ્રથમ હઝરત નૂહ (અ.)ના બેટા યાફ્સે પાણીના અઝાબ પછી રોપ્યું હતું. આ પાઈનના ઝાડના મૂળ પાસે એક ઝરાણું હતું. કોઈને પણ તે ઝરાણામાંથી પીવાની રજા ન હતી, કારણ કે તે ઝરાણામાંથી ખુદા પાણી પીતા હોય, તેવું માનવામાં આવતું હતું.

રસના લોકો નદીના કિનારે ખેતી કરતા હતા અને અલ્લાહે તેમને સારું વાતાવરણ અને સુખદ જીવન બન્ને બક્ષ્યાં હતાં. તેમ છતાંય આ લોકો અલ્લાહની નાશુકી કરતા હતા અને નાદાનીની સાથે પોતાની દુઆઓ પાઈનના ઝાડ આગળ માગતા હતા. તે ઝાડની

ડાળીઓને તેઓ પોતાના ઘેર લઈ જતા અને ત્યાં તેની ઈબાદત કરતા હતા. ઈદના દિવસે, જાનવરના માંસને બાળીને તે ઝાડને અર્પણ કરવામાં આવતું હતું.

આવા જાહિલ લોકોની હિદાયત માટે અલ્લાહે તેમની પાસે પોતાના નબીને મોકલ્યા. તારીખમાં આ નબીનું નામ લખાયેલું નથી, પરંતુ આપણે એટલું જાણીએ છીએ કે આ નબી હઝરત યાકૂબ (અ.)ના બેટા યહૂદાના વંશમાંથી હતા.

નબીએ લોકોને હિદાયત કરવાની પૂરી કોશિશ કરી. તેમને જાણાવ્યું કે તમે ઝાડની ઈબાદત કરીને ભૂલ કરી રહ્યા છો. નબીએ તે લોકોને અલ્લાહની રહેમત અને બરકતો વિષે વાતો કહી અને તેમને ચેતવ્યા કે અલ્લાહ સિવાય કોઈની પણ ઈબાદત ન કરો. તેમની આવી સતત મહેનત છતાંય લોકોએ નબીની વાત પર ધ્યાન ન આપ્યું અને ઝાડની ઈબાદત કરતા રહ્યા.

ઈદના દિવસે, નબી દુઃખી થઈને ઝાડની ઈબાદત કરવા માટે લોકોની તૈયારી જોઈ રહ્યા હતા. જ્યારે નબીએ જોયું કે લોકો કેટલી બધી અકીદત અને ઉત્સાહ સાથે ઝાડની ઈબાદત કરવાની તૈયારીમાં વ્યસ્ત છે, તો તેમણે અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી કે ઝાડ સુકાઈ જાય કે જેથી લોકોને ખબર પડે કે તેઓ કેવી નાદાની કરી રહ્યા છે.

અલ્લાહે દુઆ કબૂલ કરી લીધી અને લોકોએ જોયું કે તેમની નજરોની સામે ઝાડ સુકાઈ રહ્યું છે, પરંતુ હિદાયત પામવાના બદલે લોકોએ માની લીધું કે નબીની દખલના કારણે તેમનો ખુદા તેમનાથી નારાજ થઈ ગયો છે. તે લોકોએ પોતાના ખુદાને રાજી કરવા માટે નબીની કુરબાની આપવાનું વિચાર્યું.

રસના લોકોએ નબીને પકડી લીધા અને તેમને એક મોટા ખાડામાં ફેંકી દીધા. તે પછી તેમણે ખાડાને પૂરી દીધો અને તેમાં આગ લગાવી દીધી. થોડા સમય સુધી ખાડામાંથી નબીની ચીસો સંભળાઈ પણ પછી તેઓ વફાત પામ્યા એટલે બધું શાંત થઈ ગયું. હવે લોકો પાછા ઝાડ તરફ વળ્યા કે જેથી તેની ઈબાદત પાછી શરૂ કરી શકે, પરંતુ ત્યાં સુધી તો અઝાબની નિશાનીઓ દેખાવા લાગી.

અચાનક અલ્લાહનો ગઝબ રસના બધા લોકો ઉપર નાઝિલ થયો. રાતો પવન તેમની વચ્ચે ફૂંકાયો અને આખી વસ્તી નાબૂદ થઈ ગઈ.

હવે જે કાંઈ બચ્યું હતું તે એક મોટું વાદળ હતું કે જે આખા વિસ્તાર ઉપર છવાયેલું હતું. ચારેય બાજુ અંધકાર છવાઈ ગયો હતો. આવી રીતે રસના લોકોનું નામોનિશાન મટી ગયું, એવી રીતે કે તેમની પાછળ આવનારી કોમોએ તેમના પરિણામથી સબક લીધો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૯, સૂરઅ ફુર્કાન, સૂરા-૨૫, આયત-૩૮ અને ૩૯

وَعَادًا وَثَمُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾

(અને આદ અને સમૂદ અને રસના લોકો અને તેમના વચગાળાની અસંખ્ય પેઢીઓ.)

وَكُلًّا ضَرَبْنَاهُ الْأُمُثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴿٣٩﴾

(અને બધાને અમે દાખલા આપ્યા. અને બધાને અમે સદંતર નાબૂદ કરી દીધા.)

પારા-૨૬, સૂરઅ કાફ, સૂરા-૫૦, આયત-૧૨ થી ૧૪

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾

(તેમના પહેલા (નબીઓને) જૂઠલાવ્યા નૂહની કોમે, અને રસના લોકોએ, અને સમૂદે,)

وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾

(અને આદે, અને ફિરઓને, અને લૂતના ભાઈઓએ,)

وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٤﴾

(અને જંગલના લોકોએ, અને તુબઅની કોમે. બધાએ જૂઠલાવ્યા રસૂલોને પરંતુ

અઝાબનો વાયદો સાચો સાબિત થયો.)